बेल्जियमको लिगमा जनकपुर बोल्ट्सको स्वामित्व । १०

कस्ता छन् विश्वकप सेमिफाइनल खेल्ने टिम । १०

नेपालमा सर्वाधिक बिक्री हुने राष्ट्रिय दैनिक
कान्तिपुर
ekantipur.com

वर्ष ३४ अंक १४ काठमाडौं | २० फागुन २०८२ बुधबार चैत्र कृष्णपक्ष प्रतिपदा | नेपाल संवत् ११४६ | राष्ट्रिय संस्करण | KANTIPUR, Nepali National Daily, Wednesday, March 4, 2026 | पृष्ठ १०+२ | १० रुपैयाँ

पश्चिम एसियाको द्वन्द्वको जोखिम : रोजगारी र रेमिट्यान्समा गिरावटदेखि मूल्यवृद्धिसम्म

कतार, साउदी अरब, बहराइन, कुवेत, संयुक्त अरब इमिरेट्स (यूएई) र ओमानमा तनाव बढ्दै जाँदा नेपालको पर्यटन, रेमिट्यान्स, व्यापार र वैदेशिक रोजगारीमा सीधा असर पर्ने देखिएको छ

यज्ञ बञ्जाडे र सीमा तामाङ (काठमाडौं)

पश्चिम एसिया क्षेत्रमा जारी युद्धका कारण त्यहाँको समग्र सुरक्षा व्यवस्था खलबलिँदा नेपालको अर्थव्यवस्थासमेत प्रभावित हुने भएको छ । कतार, साउदी अरब, बहराइन, कुवेत, संयुक्त अरब इमिरेट्स (यूएई) र ओमानमा तनाव बढ्दै जाँदा नेपालको पर्यटन, रेमिट्यान्स, व्यापार र वैदेशिक रोजगारीमा सीधा असर पर्ने देखिएको छ ।

खाडी मुलुकमार्फत हुने हवाई सेवा प्रभावित भएको छ । हाल खाडी क्षेत्रमा करिब १९ लाख नेपाली श्रमिक छन् । रोजगारीका लागि हरेक वर्ष बिदेसिने ७ लाख नेपालीमध्ये खाडी मुलुकमा मात्रै करिब ६५ प्रतिशत अर्थात् साढे चार लाख पुग्छन् । अमेरिका र इजरायलले इरानमाथि हमला गरेपछि इरानले खाडी मुलुकस्थित अमेरिकी सैन्य क्याम्पमा भन्दै यत्रतत्र प्रत्याक्रमण गरिरहेको छ । जसले त्यहाँको वातावरण त्रसित छ ।

नेपाल भित्रिने कुल रेमिट्यान्सको करिब ४१ प्रतिशत खाडी क्षेत्रबाट आउने गरेको छ । चालु आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा १० खर्ब ३० अर्ब रुपैयाँ रेमिट्यान्स भित्रिएको छ, त्यसमा खाडी मुलुकबाट आएको रेमिट्यान्स ४ खर्ब २२ अर्ब छ । आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा १७ खर्ब २ अर्ब रेमिट्यान्स भित्रिएको थियो । त्यसमा खाडी मुलुकको योगदान ६ खर्ब ७३ अर्ब थियो ।

खाडी क्षेत्रबाट नेपालमा थोरै भए पनि पर्यटक आउने गरेका छन् । गत आर्थिक वर्षमा खाडी मुलुकबाट २० हजार ५ सय ४ पर्यटक आएको पर्यटन बोर्डको तथ्यांक छ । अघिल्लो वर्ष (१६ हजार ६ सय ४८) को तुलनामा गत वर्ष खाडी मुलुकबाट नेपालमा बढी पर्यटक आएका थिए । गएको आर्थिक वर्ष खाडी मुलुकबाट आएका पर्यटकको संख्या नेपालको कुल पर्यटकको १.८ प्रतिशत हो । गत आर्थिक वर्ष नेपालमा ११ लाख ५८ हजार ४ सय ५९ पर्यटक भित्रिएका थिए ।

पश्चिम एसिया क्षेत्रमा तनाव कायम रहिरह्यो भने नेपालको विदेशी मुद्रा आर्जनमा प्रभाव पर्नेछ । ती मुलुकबाट नेपाली उपभोक्ताका लागि अवश्यक ठानिएका सुन, चाँदी र तिनका गरगहना, तामाको तार, प्लास्टिक, प्याकेजिङ र पाइप उद्योगका लागि अत्यावश्यक कच्चा पदार्थ आयातसमेत प्रभावित हुनेछ ।

खासगरी इन्धन आयातमा गिरावट आउने र मूल्यवृद्धिसमेत हुने भएकाले नेपालको समग्र अर्थव्यवस्थामा असर पुग्ने विज्ञहरूको अनुमान छ । खाडी क्षेत्रका मुख्य पेट्रोलियम खानीमा आक्रमण भएपछि आइतबारदेखि नै विश्वबजारमा कच्चा तेलको मूल्य बढेको छ भने त्यहाँको रोजगारी पनि प्रभावित भएको छ । पछिल्ला वर्षमा नेपालले सामान्य मात्र आर्थिक वृद्धि गरेको र आयातमै बढी निर्भर भएको अवस्था छ । **बाँकी पृष्ठ ९**

कतारको दोहास्थित औद्योगिक क्षेत्र (सनैया) मा इरानले ड्रोन प्रहार गरेपछि निस्किएको धूवाँको मुस्लो । यस औद्योगिक क्षेत्रमा नेपाली श्रमिक पनि बस्छन् । तस्बिर : रोयटर्स

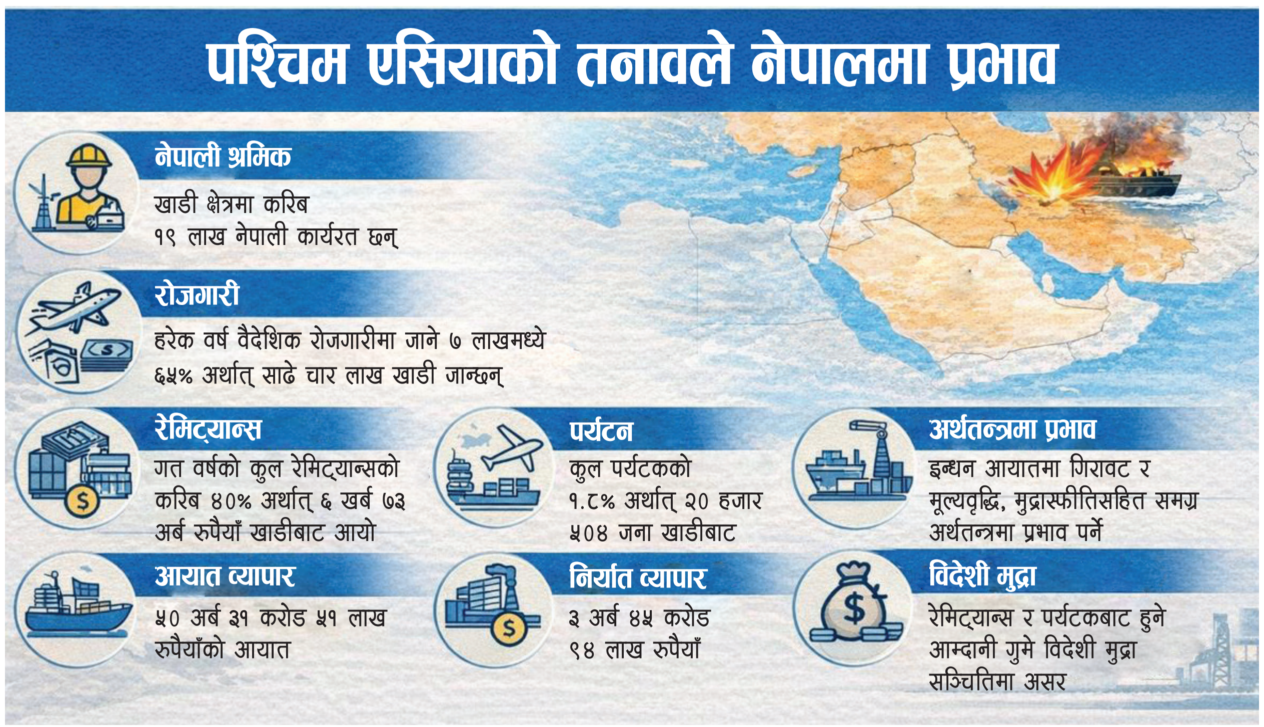

१३ निर्वाचन क्षेत्रमा १० हजारभन्दा बढी नयाँ मतदाता

मधेशका ७, कोशीका ३, बागमतीका २ र लुम्बिनीको १ निर्वाचन क्षेत्रमा १० हजारभन्दा बढी मतदाता थपिएका छन्

कान्तिपुर संवाददाता (काठमाडौं)

निर्वाचन क्षेत्र	बढेका मतदाता
झापा-२	१३४३१
चितवन-२	१२९३७
पर्सा-१	११९५९
धनुषा-३	११९१८
मोरङ-६	११०७१
चितवन-३	११०२७
झापा-१	१०६९२
धनुषा-४	१०५८३
सप्तरी-२	१०५२८
महोत्तरी-३	१०५०६
बाँके-२	१०४८१
बारा-३	१०३७३
धनुषा-२	१००७१

बिहीबार हुन गइरहेको प्रतिनिधिसभा निर्वाचनमा करिब ९ लाख मतदाता थपिएका छन् । निर्वाचन आयोगद्वारा प्रकाशित अन्तिम मतदाता सूचीअनुसार १३ निर्वाचन क्षेत्रमा १० हजारभन्दा बढी मतदाता थपिएका छन् । २०७९ को प्रतिनिधिसभा निर्वाचनभन्दा यस पटक १० हजारभन्दा बढी मत थपिएका निर्वाचन क्षेत्रमा सर्वाधिक मधेश प्रदेशका सात, त्यसपछि कोशी, बागमती र लुम्बिनीका क्रमशः तीन, दुई र एक निर्वाचन क्षेत्र छन् । यी १३ निर्वाचन क्षेत्र पर्ने ९ वटा जिल्ला सबै तराई-मधेशका हुन् । यो सूचीमा झापा (१ र २), धनुषा (३ र ४) र चितवन (२ र ३) का दुई/दुई वटा निर्वाचन क्षेत्र परेका छन् ।

सबैभन्दा बढी साढे १३ हजार मतदाता झापा-२ मा थपिएका छन् । जहाँ एमालेबाट निवर्तमान सभामुख देवराज घिमिरे, कांग्रेसबाट पूर्वसांसद सरिता प्रसाईं, नेकपाबाट संविधानसभा सदस्य धर्माशिला चापागाईं तथा रास्वपाबाट निवर्तमान उपसभामुख इन्दिरा राना मगर र राप्रपाबाट अधिवक्ता भद्रप्रसाद नेपाल उम्मेदवार छन् । ०७९ को चुनावमा झापा-२ मा एक लाख ३४ हजार मतदाता रहेकामा साढे २८ हजार मतसहित विजयी एमालेका घिमिरेले स्वतन्त्र उम्मेदवार नेपाललाई करिब दुई हजार दुई सय मतान्तरले हराएका थिए । यो निर्वाचन क्षेत्रमा यस पटक एक लाख ४७ हजार मतदाता छन् ।

त्यस्तै, दोस्रो धेरै बढी मतदाता थपिएका निर्वाचन क्षेत्र हो, चितवन-२ । जहाँ अघिल्लो निर्वाचनमा भन्दा यस पटक करिब १३ हजार मतदाता थपिएका छन् । यस पटक यो निर्वाचन क्षेत्रमा रास्वपा सभापति रवि लामिछाने कांग्रेसकी मीनाकुमारी खरेल, एमालेका अस्मिन घिमिरे र नेकपाका प्रताप गुरुङ प्रतिस्पर्धामा छन् । ०७९ मा एक लाख २४ हजार मतदातामध्ये ४९ हजार बढी मत ल्याएर लामिछाने विजयी भएका थिए । उनले कांग्रेसका उमेश श्रेष्ठलाई ३४ हजार मतान्तरले पराजित गरेका थिए । सर्वोच्च अदालतले नागरिकता विवादमा लामिछानेलाई पदमुक्त गरेपछि भएको उपनिर्वाचनमा पनि लामिछाने नै विजयी भएका थिए । अहिले यहाँको मतदाता संख्या एक लाख ३७ हजार पुगेको छ ।

त्यस्तै धनुषा-३ मा पनि करिब १२ हजार मतदाता थपिएका छन् । अघिल्लो निर्वाचनमा एक लाख १४ हजार मतदाता रहेकामा अहिले करिब एक लाख २६ हजार छन् । ०७९ मा ३३ हजार भोटसहित विजयी एमालेकी जुलीकुमारी महतोले लोसपाका अनिलकुमार झालाई करिब १० हजार मतान्तरले पराजित गरेकी थिइन् ।

अहिले उक्त निर्वाचन क्षेत्रबाट एमालेकी महतोसहित कांग्रेसका विमलेन्द्र निधि, नेकपाका रामललित मण्डल र रास्वपाका मनीष झा प्रतिस्पर्धामा छन् । निधि र झा दुवै यसअघि समानुपातिक सूचीमा थिए ।

१० हजारभन्दा बढी मतदाता थपिएका निर्वाचन क्षेत्रमा लुम्बिनी प्रदेशबाट एकमात्र निर्वाचन क्षेत्र परेको छ- बाँके-२ । बाँके-२ बाट अघिल्लो निर्वाचनमा राप्रपाका धवलशमशेर जबरा साढे २९ हजार मतसहित निर्वाचित भएका थिए । उनका निकटतम प्रतिद्वन्द्वी जसपाका इस्तियाक राई ५ हजार मतले पछि परेका थिए । त्यतिबेला बाँके-२ मा ९७ हजार मतदाता थिए । अहिले मतदाता थपिएर एक लाख ८ हजार पुगेका छन् । निवर्तमान सांसद जबरा निर्वाचनको दौडमै छैनन् भने यसअघि जसपाका उम्मेदवार राई एमालेबाट उम्मेदवार छन् । कांग्रेसबाट सुधांशु कोइराला, नेकपाबाट दीपेन्द्र बिष्ट र रास्वाबाट विवेककुमार श्रेष्ठ उम्मेदवार छन् ।

जसले यति ठूलो उत्सवमा पनि मत खसाल्न पाएनन्

पेसा, व्यवसाय वा अध्ययनको सिलसिलामा देशका विभिन्न स्थानबाट काठमाडौं आएर बस्नेको ठूलै जमात छ । कोही रोजगारको खोजीमा त कोही सन्तानको उज्ज्वल भविष्यका लागि आएका छन् । तर आर्थिक अभावकै कारण कतिपय मतदानका लागि गाउँ जान नसक्ने बताउँछन् । मत हाल्न नपाउने नागरिक के भन्छन् ? चुनावप्रति उनीहरूको धारणा के छ ? कान्तिपुरले केही प्रतिनिधि पात्रसँग कुराकानी गरेको छ ।

लीलामाया श्रेष्ठ, स्वरोजगार

आरती पौडेल (काठमाडौं)

२१ फागुनमा हुने प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचन संघारमा छ । मौन अवधि चलिरहेको छ । मतदातासमक्ष सकारात्मक परिवर्तन गर्ने आश्वासनसहित उम्मेदवारहरूले आफ्ना औपचारिक चुनावी गतिविधिलाई बिट मारिसकेका छन् । विभिन्न दलका र स्वतन्त्र उम्मेदवारका चुनावी घोषणा र वाचा सुनिसकेका मतदाता यो शून्य समयमा आफ्नो अमूल्य मतदानको सदुपयोग होस् भन्ने उद्देश्यले सक्षम र गतिलालाई जिताएर संसद् पुऱ्याउन चाहन्छन् ।

पेसा, व्यवसाय वा अध्ययनको सिलसिलामा देशका विभिन्न स्थानबाट काठमाडौं आएर बस्नेको ठूलै जमात छ । कोही रोजगारको खोजीमा त कोही सन्तानको उज्ज्वल भविष्यका लागि आएका छन् । जसरी हरेक मानिसका संघर्ष कथा फरक-फरक छन्, त्यसरी नै उनीहरूका उद्देश्य पनि । काठमाडौंमा विभिन्न पेसा व्यवसाय गरेर बसेका केही नागरिक मतदान गर्न गइसकेका छन् । केही अझै जाने सोचमा छन् । केही भने आर्थिक अभावकै कारण मतदानका लागि गाउँ नजाने सोचमा रहेको बताउँछन् ।

नागरिक के चाहन्छन् । चुनावप्रति उनीहरूको धारणा के छ ? उनीहरूले चाहेको देश कस्तो हो ? कान्तिपुरले केही प्रतिनिधि पात्रसँग यसबारेमा कुराकानी गरेको छ ।

सुनिता लामा, स्वरोजगार

काठमाडौंको महँगीमा जेनतेन गुजारा चलाइरहेका अमन चौधरी (२०) काठमाडौं, टोखाको ग्रिल हाउसमा काम गर्दै गरेको अवस्थामा भेटिए । सर्लाही, जगतपुरका उनी यहाँ ५ वर्षदेखि काम गर्दै आएका छन् । अमन ९ कक्षामा पढ्दै गर्दा उनका बुबा वैदेशिक रोजगारका लागि साउदी अरब गएका थिए । ऋण काढेर गाउँमा घर बनाएका अमनको परिवारलाई नेपाल आउने अघिल्लो दिन बुबाको मृत्यु भएपछि बज्रपात पऱ्यो । त्यसपछि बहिनी र आमाको सहारा नै अमन भए । घर बनाउँदाको ऋणले थिच्दै लग्यो । धेरै पढेर उज्ज्वल भविष्यको कल्पना गरिरहेका अमनले बाध्यतावश पढाइ छोडेर कामको खोजीमा काठमाडौं आए । 'साथीहरू हातमा किताब, कलम बोकेर पढिरहेका बेला मेरा हातले फलाम समात्नुपऱ्यो,' अमन दुखेसो पोख्छन् । अमन अहिले मासिक २९ हजार रुपैयाँ कमाउँछन् । त्यसैले बस्ने खाने र बहिनीलाई कक्षा ११ मा पढाइरहेका छन् । आफूले नपढेकाले बहिनीलाई चाहेजति पढाउने अमनको इच्छा छ ।

अमन चौधरी, श्रमिक

यतिबेला चुनावी माहोल देख्दा अमनलाई घर जान त मन छ । तर घर जाँदा-आउँदा हुने खर्चले नै उनी अत्तालिए । 'परिवारमा कमाउने मैले मात्र हो । गाउँ जाँदा-आउँदा खर्च लाग्छ । भोट हालेर आउने बेलासम्म २/४ दिन भए पनि काम गरिन्छ भन्ने पनि भएको छ । के गर्ने दोधारमा छु,' उनले भने । अमनले अहिलेसम्म एक पटक मात्र भोट हालेका छन् । 'फेसबुक खोल्यो कि चुनावका बारेमा मात्र समाचार, भिडियो आउँछन् । चासो त लाग्छ नै,' अमन सबै राजनीतिका बारेमा कुरा गरेको देख्दा, पढ्दा आफूलाई पनि राजनीति गर्ने इच्छा भएको मुस्कुराउँदै सुनाउँछन् । जुनै पार्टीले जिते पनि देश विकास होस् भन्ने उनको चाहना छ ।

फूलमाया तामाङ, स्वरोजगार

●●●

परिवार पाल्न काठमाडौंमा संघर्षरत अर्की पात्र हुन् दुर्गा सुनार (५२) । टोखामा मकै पोल्दै गरेको अवस्थामा भेटिएकी उनी दिनभर ठेलामा मकै, बदाम र पानी बेचेर गुजारा चलाइरहेकी छन् । नुवाकोट शिवपुरीकी दुर्गा काठमाडौं आएको २१ वर्ष भयो । केही वर्ष अघिदेखि मात्रै उनले मकै पोल्न थालेकी हुन् । श्रीमान्को फर्निचर पसल छ । २ छोरामध्ये एक मलेसिया छन् भने अर्की छोरी बहराइन छिन् । 'नेपालमै काम पाएको भए कामकै लागि सन्तानलाई विदेश पठाउन मन थिएन,' दुर्गा सुनाउँछिन् ।

दिलीप माझी, राइडर

देशको अवस्था र नेताका कुरा सुन्दा दुर्गालाई भोट हाल्न जान त्यति उत्साह छैन । 'जसलाई भोट दिए पनि आफ्नो दुःख कहीं जाँदैन । हामीले भोट दिएर गएका कहाँ-कहाँ पुग्छन्, हामी जहाँ को त्यहीं,' उनले भनिन्, 'बजार महँगीले केही कुरा छोइसक्नु छैन । त्यही फर्निचर भएको ठाउँको त मासिक ३५ हजार तिर्नुपर्छ । अरू कुरा छोडौं, यही मकैको घोगा किन्दा कति महँगो छ । नेताले महँगी घटाउने भए पो त भोट दिनु !' कामै छाडेर खर्च गरीगरी भोट हाल्न नजाने उनी बताउँछिन् । भन्छिन्, 'मलाई चुनावको खासै चाख पनि लाउँदैन । गाउँ जाने-आउने पैसाले त बरु मकै किनेर पोल्यो भने कमाइ हुन्छ । के गर्नु पेट त पाल्नै पऱ्यो ।'

दुर्गा सुनार, स्वरोजगार

●●●

चुनाव आए पनि फूलमाया तामाङ (४५) लाई त्यसको रौनकले खासै छोएको छैन । रायो, चम्सुर, बेथेलगायतका साग तीनकुने सुविधानगर जाने बाटो छेउमा फिँजाएर बेच्न बसेकी उनको घर सिन्धुलीको रातमाटे गाउँ हो । १५ वर्षअघि काठमाडौं छिरेकी उनी दुवाकोटमा बस्छिन् । भाडाको जग्गामा टहरा बनाएर बसेकी छन् । हरेक दिन भक्तपुरबाट साग किनेर तीनकुने बेच्न ल्याउँछिन् ।

शशिकला बुढाथोकी, स्वरोजगार

फूलमायाका २१ वर्षीय छोरा पसलमा काम गर्छन् । छोरी ८ कक्षामा पढ्दै छिन् । साग बेचेर थोरै भए पनि घरखर्चका लागि राहत हुने उनी बताउँछिन् । इच्छा भए पनि चुनावमा भोट हाल्न नजाने उनी बताउँछिन् । 'घर जाँदा र आउँदा ३ हजार जति लाग्छ । त्यति कमाउन कति दिन लाग्छ, त्यति पैसाले त मेरो एउटा काम फत्ते हुन्छ,' उनले भनिन् । पहिलेजस्तो कमाइ नभएकाले अहिले गाउँ जान पनि आँट नआएको उनी बताउँछिन् । 'आफूसँग प्रशस्त पैसा भएको भए केही नसोची गइदिन्थें । के गर्नु, कमाइ खासै छैन,' उनले भनिन् ।

शेरसिंह सिजापति, राइडर

●●●

सिन्धुपाल्चोककी लीलामाया श्रेष्ठ गत मंसिरदेखि टोखा भूतखेल पार्क छेउछाउ डालोमा राखेर बदाम/पानी बेच्दै आएकी छन् । तर त्यही पनि अब बेच्न नपाइने सुनेर उनी खिन्न छिन् । 'यहाँको व्यवस्थापन समितिले अब बेच्न पाइँदैन भन्नुभएको छ,' उनले भनिन् । २१ वर्षअघि काठमाडौं आएकी लीलामायाले सुरुवातमा कृषि क्षेत्रमा काम गर्थिन् । श्रीमान् ज्यामी काम गर्छन् । तर लीलामायाको स्वास्थ्यमा समस्या आएपछि बदाम बेच्न थालेकी रहिछन् । दैनिक ४/५ सय कमाइरहेकी उनलाई यतिबेला अब के गर्ने भन्ने चिन्ताले सताइरहेको छ । 'थोरै भए पनि घरखर्चमा राहत भएको थियो । कोठामा बस्नुभन्दा त्यहाँ समय पनि सजिलै जान्थ्यो । अब के गर्ने होला भन्ने कुराले नै पीर परेको छ,' उनले भनिन् ।

यतिबेला देश चुनावमय भएको थाहा छ उनलाई । तर स्वास्थ्यमा समस्या भएकाले गाउँ नजाने बताउँछिन् । 'भोट हाल्न जान त हुन्थ्यो तर अलि बिरामी पनि छु । गाडीमा हिँड्नै हुँदैन, निकै गाह्रो हुन्छ,' उनले भनिन्, 'दिनभरि दुःख गरेर बेलुका खाने हामीजस्तालाई चुनाव आए पनि के ? नआए पनि के ?' तैपनि जसको सरकार आए पनि देशमा शान्ति छाओस् भन्ने प्रार्थना गरेको उनी बताउँछिन् ।

●●●

टोखामा कपडा व्यवसाय गरेर बसिरहेकी शशिकला बुढाथोकी (३२) सर्लाही हरिवनकी हुन् । उनी पनि कामै छोडेर भोट हाल्न गाउँ जान नसक्ने बताउँछिन् । पहिलेजस्तो व्यापार नभएर पनि चिन्तित उनी महँगीले थप पीडा दिएको सुनाउँछिन् । 'पहिला कपडा पसल निकै राम्रो चल्थ्यो । आजकल महँगी पनि छ । त्यही भएर पहिलाको जस्तो व्यापार छैन,' उनी भन्छिन्, 'पेसा व्यवसाय भएपछि लगानी गरेको हुन्छ । चुनाव भनेर चटक्कै आफ्नो काम छोडेर जाने कुरा पनि भएन ।' अहिलेसम्म भोट हाल्न जाने मेसो नमिलेको बताउने उनी गाउँबाट पनि भोट हाल्नका लागि धेरैले फोन गरेर बोलाएको सुनाउँछिन् ।

शशिकलालाई पहिले राजनीतिबारे खासै चासो थिएन । तर आजकल सामाजिक सञ्जालमा देखिने समाचारका साथै चुनावसम्बन्धी भिडियोले कौतुहलता जागेको रहेछ । 'फेसबुक, टिकटक, इन्स्टाग्राम जे खोल्यो त्यहीमा चुनावको समाचार, भिडियो आउँछन् । आजकल चुनावप्रति निकै रुचि लाग्न थालेको छ,' उनी भन्छिन् ।

●●●

पढेर पनि भनेअनुसार काम नपाएका बर्दियाका शेरसिंह सिजापति (२८) लाई चुनावताका निकै रिस उठ्छ । हेल्थ असिस्टेन्ट उनी केही समय प्यूठानमा काम गरेपछि विगत ९ महिनादेखि काठमाडौं, बसुन्धारा बस्दै आएका छन् । तर केही काम नपाएपछि उनी कहिलेकाहीं पठाओ चलाउँछन् ।

चुनाव आए पनि उनी गाउँ नजाने सोचमा रहेको बताउँछन् । 'भोट हाल्न त जाने सोच थियो तर पैसाले रोकेको छ । पैसाको जोहो भए त बाइक लिएर जाने थिएँ,' ९ महिनादेखि काठमाडौं आएर पनि जागिर नपाएका उनी रुष्ट सुनिन्छन्, 'पढेर पनि जागिर खोज्दा पाइँदैन । अनि कसलाई भोट हालेर के पो हुने हो र ?,' साथी, सहकर्मी विदेशिएको देख्दा उनको मन दुख्दो रहेछ । 'तर हामीजस्ता युवा पढेर पनि यहाँ बेरोजगार बस्नुपरेको देख्दा पनि दुःख लाग्छ । अब देशमै रोजगार सिर्जना होस् भन्ने चाहना छ,' उनी चुनावपछि बन्ने सरकारले बेरोजगारी अन्त्य र युवाका मुद्दालाई सम्बोधन गरोस् भन्ने चाहन्छन् ।

●●●

उदयपुर कटारी घर भएका दिलीप माझी पठाओ चलाउँदै गरेको अवस्थामा भेटिए । उनी केही समय अगाडिसम्म कोरियन भाषा प्रशिक्षण लिँदै थिए । सोचेअनुरूप नतिजा नआएपछि अहिले पठाओ मात्र चलाउने गरेको बताए । उनलाई चुनावमा घर जान मन लागे पनि नजाने निर्णयमा पुगेको सुनाए । 'जान त मन छ नि । मलाई त चुनाव चाडपर्वजस्तै रमाइलो लाग्छ । तर जाँदा-आउँदा आफ्नै खर्च हुने हो, त्यसैले मन भएर पनि पैसाले गर्दा रोकियो,' उनले भने । चुनावमा जान नपाए पनि राम्रोले जितून् भन्ने उनी चाहन्छन् । जुन पार्टीको बहुमत आए पनि २३ वर्षका माझी आफूजस्ता युवा सबैले देशमै रोजगार पाउनुपर्छ भन्ने चाहन्छन् । भन्छन्, 'हामीले आफ्नै देशमा भविष्य देख्न सक्ने वातावरण बनोस् । परिवार पाल्न, आफ्ना इच्छा पूरा गर्न अर्काको देश जाने सपना देख्न बाध्य हुन नपरोस् ।'

●●●

त्यसरी नै नुवाकोट शिवपुरी-३ घर भएकी सुनिता लामा (५५) टोखा-१ मा रहेको किराना पसलमा व्यस्त देखिन्थिन् । चुनाव नजिकिँदै गर्दा खुसी लागे पनि भोट हाल्न भने नजाने सुनाइन् । भन्छिन्, 'व्यवसाय गरेर बसेकी छु । आफ्नो काम छोडेर हिँडेपछि खर्च भइहाल्छ । यतिबेला व्यापार पनि खासै छैन । त्यसैले यो पालि भोट हाल्न जान मन लागेन । ऋण नै खोजेर जान सकिएन ।' धेरै पटक धेरैलाई भोट दिइसकेकी उनी चुनावी माहोल रमाइलो लाग्ने गरेको सुनाउँछिन् । व्यापार मन्दी भएको र गाउँ हिँडेपछि झन् खर्च थपिने भएकाले पनि चुनावमा चाहेर पनि घर जान नसकिएको सुनाइन् ।

अन्तरनिर्वाचन क्षेत्रमा मतदानको माग

अनुप सापकोटा, विद्यार्थी

बासु रिजाल, व्यवसायी

साहिल कट्टेल, भिडियो सम्पादक

नवीन सुब्बा, निर्देशक

प्रकृति दाहाल (काठमाडौं)

काम वा पढाइको सिलसिलामा अस्थायी बसोबास गरेका मतदाताहरू आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रमा जान सकेका छैनन् । मतदानको अधिकारबाट वञ्चित हुनेको संख्या ठूलो छ । मतदाता नामावलीमा नाम हुँदाहुँदै पनि भोट हाल्न जान सक्ने स्थितिमा कतिपय मतदाता हुँदैनन् । मतदानबाट वञ्चित नहुन् भन्ने उद्देश्यले यही समस्या समाधान गर्न नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले प्रत्यक्ष र समानुपातिक निर्वाचनमा एउटा निर्वाचन क्षेत्रमा बसोबास गर्ने र अर्को क्षेत्रमा नाम भएका मतदातालाई भोट हाल्ने (अन्तरनिर्वाचन क्षेत्र) अधिकार दिन सकिने सुझाव सरकारलाई दिएको थियो ।

गत मंसिरमा 'विदेशमा बस्ने नेपालीसहित नेपालमा निर्वाचन क्षेत्रभन्दा बाहिर रहेका नेपाली नागरिकका लागि मतदानको अधिकार अवसर सुनिश्चित गर्ने उपायहरू' को अनुसन्धान प्रतिवेदन पेस गरिएको थियो । प्रतिवेदनअनुसार करिब १५ लाख जनसंख्या अन्तरनिर्वाचन क्षेत्रमा बस्ने भएकाले कानुनबमोजिम निर्धारित मतदान केन्द्रसम्मको पहुँच स्थापित गर्न नसक्ने उल्लेख छ । अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास हेर्दा विश्वका धेरै देशहरूले आफ्ना नागरिकलाई विदेशबाटै मतदान गर्ने सुविधा प्रदान गर्दै आएका छन् । अस्थायी बसोबास गर्ने नागरिकको मतदान अधिकार सुनिश्चित गर्न ७ सय ५३ स्थानीय तहमा एउटा-एउटा मतदान केन्द्र राख्न सिफारिस गरेको थियो ।

स्वदेशमा बसोबास गर्ने नागरिकलाई नेपालले अन्तरनिर्वाचन क्षेत्रमा मतदानको अवसर प्रदान गर्न नसकेको अवस्थामा विश्वका १ सय ५१ देशहरूले आफ्नो निर्वाचनमा बाह्य मतदानलाई अभ्यास गरिसकेको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ । इटाली, फ्रान्स, पोर्चुगल, ट्युनिसियालगायतले नागरिकलाई संसदीय प्रतिनिधित्व र राजनीतिक प्रक्रियामा सहभागी गराउन हुलाक मतदान, इन्टरनेट मतदान, विद्युतीय मतदानलाई अगाडि सारेका छन् । निर्वाचन आयोगका सूचना अधिकार सुमन अधिकारीले पटकपटक छलफल भए पनि कार्यान्वयन गर्न नसकिएको बताए । भने, 'अन्तरनिर्वाचन क्षेत्रमा रहेको अस्थायी मतदातालाई मतदान गर्ने अधिकार सुनिश्चित गर्न निर्वाचन कानुनलाई परिमार्जन गर्नुपर्दछ, सरकारले कानुन नबनाएसम्म यो लागू हुन सक्दैन ।'

पर्वतका अनुप सापकोटा काठमाडौंमा बसेर चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट (सीए) पढ्दै छन् । उनले पहिलो पटक २०७४ मा भोट हालेका थिए । त्यसबेला पर्वतमै थिए । अहिले भने उनलाई भोट हाल्ने कुनै उत्साह छैन । भोट हाले पनि देशमा कुनै परिवर्तन नभएको उनको गुनासो छ । यसपालिको चुनावी प्रतिस्पर्धालाई भने उनले फरक ढंगले नियालिरहेका छन् । 'पुराना दल र नेताले केही गरेनन्, नयाँले काम गर्ने मौका नै पाउँदैनन्, त्यसकारण पनि भोट हाल्न मन छैन । हाल्नु/नहाल्नुको कुनै अर्थ छैन । जसलाई भोट हाले पनि परिवर्तन हुन्छ भन्ने नै लाग्न छोडिसक्यो ।' मताधिकार काठमाडौंमा भइदिएको भए समानुपातिकमा भोट हाल्ने बताउँदै उनले भने, 'प्रत्यक्षमा त मैले भोट हाल्दिनथें, समानुपातिकमा भने कुनै पार्टीलाई हाल्थें होला ।' उनले प्रदेशको संरचना भए पनि कुनै परिवर्तन नभएको बताए । अबको प्रतिनिधिले अर्थतन्त्र चलायमान बनाउन, नयाँ योजना तथा रोजगारीसहितको व्यवस्था ल्याउन सके राम्रो हुने उनको सुझाव छ ।

●●●

भैरहवास्थित बुटवलमा व्यापार गर्दै आइरहेका बासु रिजाल दाङ-२ का मतदाता हुन् । तर यो चुनावमा मतदान गर्न उनी गाउँ जाने छैनन् । २०७० मा उनले दाङबाटै मतदान गरेका थिए । भोट हाल्न गाउँ नै पुग्नुपर्ने बाध्यता नहोस् भन्ने उनी ठान्छन् । 'मतदाता जहाँ बस्छ, त्यहींबाटै भोट हाल्न पाउनुपर्ने हो । जबसम्म आफू बसेकै ठाउँबाट भोट हाल्न पाइँदैन, तबसम्म भोट हाल्दिनँ,' उनी भन्छन्, 'भोट हाल्न भन्दै कुद्नु नपर्ने हो, जहाँ म छु त्यहींबाट नै भोट हाल्न पाउनुपर्छ, यसो गर्दा मात्रै आफ्नो मताधिकारको प्रयोग गर्न सकिन्छ ।' उनले गाउँ जाने बाध्यात्मक परिस्थितिमा सुधार गर्नुपर्ने बताए । राज्यको कमजोरीले आफू जस्ता कैयौं नागरिक भोट हाल्नबाट वञ्चित रहेको उनको आरोप छ । भन्छन्, 'मताधिकारलाई नैसर्गिक अधिकारका रूपमा हेरिएको छ तर नागरिकलाई मतदान अधिकार सहज नहुनु राज्यको कमजोरी हो, यसलाई राज्यले विशेष ध्यान दिनुपर्दछ ।'

●●●

निर्देशक नवीन सुब्बा यतिबेला फिल्म छायांकनमा व्यस्त छन् । उनको भोट हाल्ने रहर अरू चुनावको जस्तै यो पालि पनि पूरा नहुने भएको छ । इलाम-२ का मतदाता उनी काठमाडौंमा रहेर फिल्मी क्षेत्रमा सक्रिय छन् । 'अहिलेसम्म भोट हालेको छैन, कामले फुर्सद नै हुँदैन्थ्यो । जान-आउन समस्या हुन्छ,' उनलाई भोट हालेर प्रतिनिधि छान्ने अधिकार प्रयोग गर्न मन छ तर समय र कामले गाउँ गएर भोट हाल्न नसकेको बताए । भने, 'जहाँ छु त्यहींबाट भोट हाल्न पाए कति राम्रो हुन्थ्यो ? भोट हाल्नलाई गाउँ जानुपर्ने बाध्यता छ, समय मिल्दै मिल्दैन ।' उनले प्रतिनिधि छान्नका लागि नागरिकलाई सहज हुने स्थानमा भोट हाल्नुपर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने बताए ।

●●●

मोरङ-३ की मतदाता अमृता अर्याल बानेश्वर बस्छिन् । दुई छोराछोरीकी आमा उनी बच्चाका कारण पनि भोट हाल्न गाउँ जान सक्ने अवस्थामा छैनन् । त्यसो त उनका श्रीमान् भने मतदान गर्न पुगिसकेका छन् । जातेआते खर्च र बच्चाको पढाइका कारण पनि उनले काठमाडौं छोड्न पाइनन् । भनिन्, 'चुनावमा जाने खर्चले त बच्चाको फी तिर्छु भन्ने लागेको छ ।' पछिल्लो पटक उनले २०६४ मा मतदान गरेकी थिइन् । काठमाडौं आएपश्चात् भने उनले भोट हाल्न पाएकी छैनन् । लाइन लाएर मतदान गर्न उनलाई रमाइलो लाग्छ तर बाध्यताले जान नपाउँदा दुःखी पनि छिन् । 'बसेको स्थानबाटै भोट हाल्न पाए राम्रो हुन्थ्यो,' उनले भनिन् ।

●●●

इलामका साहिल कट्टेल भिडियो सम्पादक हुन् । काठमाडौं कार्यक्षेत्र भएका उनी इलाम-१ का हुन् । त्यसो त उनको नाम मतदाता नामावलीमा छैन । 'भोट हाल्न त मन थियो तर आईडी नभएर नजाने निर्णय गरेको हो ।' भोट हाल्न नगए पनि उनले यतिबेला चुनावी माहोललाई नजिकबाट नियालेका छन् । जेन-जी पुस्ताका उनी यतिबेला चर्चा गरिए जस्तो नयाँ पार्टी कुनै पनि नरहेको जिकिर गर्छन् । भने, 'अहिले नयाँ पार्टी, नयाँ मान्छे भनेर चर्चा पाइरहेका छन् तर पार्टी पनि पुरानै छ र मान्छे पनि पुरानै हुन् ।' आफू भोट हाल्न नगए पनि परिवारमा कसलाई भोट हाल्ने भनेर चर्चा भइरहेको उनले बताए ।

चुनावको उत्साह, हिउँ पन्छाएर गाउँ फर्कंदै मतदाता

सिमकोटबाट १० किलोमिटर टाढा सेलिमादहसम्म गाडी खुलेको छ, त्यहाँबाट तलुङखोलासम्म करिब ६ घण्टा हिँड्नुपर्छ, तलुङखोलादेखि लिमीसम्म भने गाडीबाटै पुगिन्छ

हुम्ला नाम्खा गाउँपालिका-६ लिमी जानका लागि न्यालु लेकमा जमेको हिउँ र बाक्लो तुसारो डोजरले हटाइँदै । तस्बिर सौजन्यः पाल्जोर तामाङ

कृष्णप्रसाद गौतम (सुर्खेत)

हुम्लाको नाम्खा गाउँपालिका-६ लिमीका बासिन्दाले यसवर्ष हिमपात हुनुअघि नै कात्तिक दोस्रो साता गाउँ छोडे । सदरमुकाम सिमकोटबाट लिमी आउजाउ गर्दा बाटोमा पर्ने न्यालु लेकमा चैत अन्तिम सातासम्म बाक्लो हिउँ जम्छ । त्यसैकारण लिमीका स्थानीय बर्सेनि हिउँ पग्लेपछि वैशाखमा मात्र घर फर्किन्छन् ।

बिहीबार हुने निर्वाचनका लागि लिमीका एक सय जना स्थानीय झन्डै ५ हजार मिटर उचाइको लेकको हिउँ छिचोल्दै फागुनको तेस्रो साता गाउँ फर्किसकेका छन् । 'पास (लेक) मा झन्डै तीन फिट हिउँ जमेको थियो, सिमकोटबाट डोजर लिएर चार दिनमा हटाएपछि बल्ल आधा बाटो खुल्यो,' नाम्खा-५ का वडाध्यक्ष पाल्जोर तामाङले भने, 'मतदानका लागि एक सय जनाजति स्थानीय फर्किसकेका छन्, अरू पनि फर्किने क्रममा छन् ।'

उनका अनुसार झन्डै एक सय स्थानीय सदरमुकाममा छन् । उनीहरू पनि गाउँ फर्किने तयारीमा छन् । हिमपातका कारण सिमकोट हिल्सा सडक कात्तिकमै बन्द भएको थियो । हिउँ र बाक्लो तुसारो जमेका कारण अहिले पनि उक्त सडक पूर्णरूपमा खुलेको छैन । 'सिमकोटबाट झन्डै १० किलोमिटर सेलिमादहसम्म गाडी खुलेको छ, त्यहाँबाट तलुङखोलासम्म करिब ६ घण्टा हिँड्नुपर्छ,' उनले भने, 'तलुङखोलादेखि लिमीसम्मको बाटोमा भने फेरि गाडीबाटै पुगिन्छ ।'

लिमीका तीनवटा मतदान केन्द्रमा ५ जनाका दरले कर्मचारी र १३ जनाका दरले सुरक्षाकर्मी हेलिकोप्टरबाट पठाइएको हुम्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी टेककुमार रेग्मीले बताए । उनका अनुसार टोलीसँगै निर्वाचन सामग्री पनि पठाइएको थियो । त्यसअघि ६ जना प्रहरीको टोली हिँडेर लिमी पुगेको उनले जानकारी दिए । 'मतदाता पनि फर्किरहेका छन्, शान्तिसुरक्षाको अवस्था पनि नर्मल छ,' उनले भने, 'मतदाताको गाउँ फर्किने उत्साह हेर्दा यसअघिका निर्वाचनभन्दा बढी मत खस्ने देखियो ।'

हिमशिखर आधारभूत विद्यालय तिल, सुनखानी आधारभूत विद्यालय हल्जी र भृकुटी आधारभूत विद्यालय जाङमा गरी लिमीका तीन मतदान केन्द्रमा ६ सय ७२ मतदाता छन् । त्यसमध्ये गाउँमा झन्डै ८० जना मतदाता थिए । २०७९ को निर्वाचनमा लिमीमा ५३ प्रतिशत मतदान भएको थियो । हिमपातका कारण उम्मेदवारहरूसमेत

> मतदाताको गाउँ फर्किने उत्साह हेर्दा यसअघिका निर्वाचनभन्दा बढी मत खस्ने सम्भावना

प्रचारप्रसारका लागि लिमी जान सकेनन् । नाम्खा गाउँपालिका-४ स्थित हिमालय आधारभूत विद्यालय चाला मतदान केन्द्रमा खटिएका कर्मचारीलाई पनि सेनाको हेलिकोप्टरमार्फत पठाइएको थियो । यस पटक उक्त मतदान केन्द्रमा ५ जना कर्मचारी र १३ जना सुरक्षाकर्मी खटिएका छन् । अत्यधिक हिमपात हुने मुगुको मुगमकार्मारोङ गाउँपालिकाका पाँचवटा मतदान केन्द्रमा भने पैदल मार्गबाटै निर्वाचन सामग्री र कर्मचारी पठाइएको छ ।

मुगुका प्रमुख जिल्ला अधिकारी खडानन्द खत्रीले हेलिकोप्टर माग गरिए पनि उपलब्ध नभएपछि पुलु, चित्तैकुना, डोल्फु, किम्री र खारी मतदान केन्द्रमा निर्वाचन सामग्री, कर्मचारी र सुरक्षाकर्मी पैदल मार्गबाटै पठाइएको बताए । 'त्यहाँका झन्डै आधा स्थानीय चिसो छल्न बाहिर जानुभएको थियो, उहाँहरू मतदानका लागि फर्किनेक्रम जारी छ,' उनले भने, 'गाउँ जाने बाटोहरूमा केही ठाउँमा हिउँ जमे पनि हिउँ छिचोल्दै मतदाता फर्किरहेका छन् ।' उनका अनुसार सोमबार साँझसम्म मुगुका सबै ७९ वटै मतदान केन्द्रमा कर्मचारी पुगिसकेका छन् ।

मुगमकार्मारोङ गाउँपालिका अध्यक्ष छिरिङक्याप्ने लामाले गाउँ छाडेका झन्डै एक सयमा मतदाता गाउँ फर्किसकेको जानकारी दिए । उनका अनुसार सदरमुकाम गमगढीमा रहेका अरू मतदाता पनि गाउँ फर्किने तयारीमा छन् । उनका अनुसार पाँच गाउँका झन्डै ४ सय मतदाता बाहिर रहेको अनुमान छ ।

उपल्लो डोल्पाको डोल्पोबुद्ध र छार्काताङ्सोङ गाउँपालिकाका १२ वटा मतदान केन्द्रमा निर्वाचन सामग्री र कर्मचारी हेलिकोप्टरबाट पठाइएको डोल्पाकी प्रमुख जिल्ला अधिकारी जुनु हमालले बताइन् । 'प्रतिकूल मौसम र तीव्र गतिको हावाका कारण सबै कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी र मतदान सामग्री पुऱ्याउन हेलिकोप्टरलाई नै तीन दिन लाग्यो,' उनले भनिन्, 'शे-फोक्सुन्डोको कराङ, साल्दाङ र धुङ्दारमा मंगलबार बिहान हेलिकोप्टरमार्फत सामग्री र कर्मचारी पठाइनेछ ।'

धनुषा-१ मा रास्वपाको उम्मेदवारी खारेज

अजित तिवारी (जनकपुर)

धनुषा-१ मा रास्वपाका किशोरी साह कमलको उम्मेदवारी खारेज भएको छ । कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा रहेका कारण निर्वाचन आयोगले मंगलबार उनको उम्मेदवारी खारेज गरेको हो ।

धनुषा-१ का निर्वाचन अधिकृत मनोज बरालले रास्वपा उम्मेदवार साहविरुद्ध कालोसूचीमा परेको प्रमाणसहित आएको उजुरीका आधारमा उम्मेदवारी खारेज भएको जानकारी दिए । साहको कमल कन्स्ट्रक्सन कालोसूचीमा रहेको प्रमाणसहित उजुरी परेपछि धनुषा-१ को निर्वाचन अधिकृतको कार्यालयले उजुरीमाथि कारबाही गर्न निर्वाचन आयोगलाई सिफारिस गरेको थियो ।

मनोनयनका क्रममा साहले वैयक्तिक विवरणमा कमल निर्माण सेवाको सेयर होल्डर भएर काम गरेको खुलाएका थिए । उक्त कन्स्ट्रक्सनलाई ६ पुस २०८० र ३१ असोज २०७९ मा कालोसूचीमा राखिएको कर्जा सूचनाको केन्द्र वेबसाइटमा उल्लेख छ । प्रतिनिधिसभा निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा १३ (९) मा 'प्रचलित कानून बमोजिम कालोसूचीमा रहेकोमा सो अवधिभर उम्मेदवार हुन अयोग्य हुने' उल्लेख छ ।

किशोरी साह

> कर्जा सूचनाको केन्द्रको कालोसूचीमा रहेका किशोरी साहको उम्मेदवारी खारेज भए पनि मतपत्र नफेरिने

रास्वपाका साहको उम्मेदवारी खारेज भए पनि धनुषा-१ मा मतपत्र परिवर्तन नगरिने धनुषाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी प्रेमप्रसाद लुइटेलले बताए । 'दुई दिनमै मतदान रहेकाले मतपत्र परिवर्तन सम्भव छैन,' उनले भने । साह वन कार्यालयको जागिरबाट राजीनामा दिएर ठेक्कापट्टामा लागेका थिए ।

वन पैदावारको निकासी-पैठारीमा लामो समय ठेक्कापट्टाको काम गरेर उनले कमल कन्ट्रक्सनमार्फत निर्माण क्षेत्रमा हात हालेका थिए ।

०७४ को निर्वाचनमा एमालेबाट उनी प्रदेशसभामा धनुषा-१ (१) मा निर्वाचित भएका थिए । ०७९ को निर्वाचनमा साह जनमत पार्टी प्रवेश गर्दै धनुषा-१ बाटै प्रतिनिधिसभा सदस्यको उम्मेदवार बनेका थिए । तर उनी पराजित भएका थिए ।

गृहले प्रस्ताव गर्दा पनि उम्मेदवारले लिन मानेनन् 'पीएसओ'

गौरव पोखरेल (काठमाडौं)

ओमप्रकाश अर्याल, गृहमन्त्री

निर्वाचन सुरक्षालाई लक्षित गरेर गृह मन्त्रालयले कतिपय उम्मेदवारलाई संवेदनशीलताका आधारमा निजी सुरक्षा अधिकृत (पीएसओ) दिन खोजे पनि धेरैजसोले अस्वीकार गरेका छन् । मन्त्रालयको शान्तिसुरक्षा महाशाखाले आवश्यकताअनुसार पीएसओ दिन ७७ वटै जिल्ला प्रशासन कार्यालयलाई पत्र लेखेको थियो । तर, धेरैले पीएसओ लिन अस्वीकार गरेको महाशाखा प्रमुख सहसचिव आनन्द काफ्लेले बताए ।

गृहमन्त्री ओमप्रकाश अर्यालले 'कोही व्यक्तिले स्वीकार नगरे पनि जिल्ला सुरक्षा समितिले आवश्यक देखे सुरक्षार्थ प्रहरी पठाउन' भन्दै निर्देशन दिएका थिए । 'तर १० देखि १५ जनाले मात्र पीएसओ लिनुभयो,' काफ्लेले भने । जबकि, गृहमन्त्री अर्यालले मन्त्रालय सम्हालेलगत्तै विशिष्ट व्यक्तिले सुरक्षा कार्यविधिविपरीत सुविधा लिएको भन्दै ५ सय २ सुरक्षाकर्मी फिर्ता गरेका थिए । त्यतिबेला फिर्ता गरिएका सुरक्षाकर्मी उपलब्ध गराउन भन्दै निकै दबाब आएको मन्त्रालयका अधिकारी बताउँछन् । सुरक्षा स्रोतका अनुसार, यसरी पीएसओ लिन नमान्नेमा रास्वपाका वरिष्ठ नेता बालेन्द्र शाहसमेत छन् । सुरक्षा चुनौती विश्लेषण गरेर उनलाई पीएसओ दिन खोजिएको थियो ।

केन्द्रीय अनुसन्धान ब्युरो (सीआईबी) का पूर्वनिर्देशक हेमन्त मल्ल ठकुरी कतिपयले आफूलाई सुरक्षा चुनौती महसुस नगरेको हुन सक्ने बताउँछन् । 'व्यक्तिगत रूपमा उनीहरूले चुनौती महसुस नगरे पनि सरकार वा सुरक्षा निकायले चुनौती देखेका छन् भने उनीहरूले लिँदा राम्रो हो,' मल्ल भन्छन्, 'कतिपयलाई आफ्नो राजनीतिक गतिविधिको सूचना बाहिर जान्छ कि भन्ने डर भएको पनि हुन सक्छ ।'

गृहमन्त्री अर्यालले चुनावलाई बिथोल्न खोज्ने केही समूह र त्यसमा संलग्न व्यक्ति पक्राउसमेत परेकाले शान्तिपूर्ण रूपमा निर्वाचन सम्पन्न हुने विश्वास व्यक्त गरे । 'कतिपयले हिंसालाई प्रोत्साहन गर्ने किसिमका अभिव्यक्ति दिइरहेका थिए, राजनीतिक गतिविधि र अभिव्यक्तिलाई सधैं स्थान दियौं तर अराजकता फैलाउने प्रयास हुन दिएनौं,' उनले भने, 'अफवाह पनि फैलाउन नदिने गरी काम गरिरहेका छौं ।' त्यही योजनाअन्तर्गत कतिपय पक्राउसमेत परेको उनले बताए ।

प्रहरीले १७ फागुनमा राष्ट्र, राष्ट्रियता, धर्म, संस्कृति बचाउ महाअभियानको नाममा गतिविधि गरिरहेका दुर्गा प्रसाईंलाई पक्राउ गरेको थियो । उनीसहित धर्मेन्द्र बाँस्तोला नेतृत्वको नेकपा बहुमतका नेतासहितलाई हिंसा भड्काउन खोज्ने गतिविधि गरेको भन्दै प्रहरीले कम्तीमा ३५ जनालाई पक्राउ गरेको छ । केन्द्रीय प्रहरी प्रवक्ता अविनारायण काफ्लेका अनुसार, निर्वाचनविरोधी गतिविधि र सामाजिक सञ्जाल दुरुपयोग गरी अफवाह फैलाएको आरोपमा उनीहरूलाई फरकफरक जिल्लाबाट पक्राउ गरिएको हो । निर्वाचन सुरक्षालाई प्रतिकूल असर पुग्ने गरी गतिविधि गर्ने र एआईको दुरुपयोग गरी सामाजिक सञ्जालमार्फत अफवाह फैलाउने, झूटा प्रचारप्रसार गर्नेलगायत कसुरमा उनीहरू पक्राउ परेको प्रवक्ता काफ्लेको भनाइ छ ।

प्रहरीले निर्वाचन सुरक्षालाई खलल पुऱ्याउने गरी सामाजिक सञ्जाल दुरुपयोग गर्नेविरुद्ध निगरानी र नियन्त्रण गर्न साइबर ब्युरो र देशभरका प्रहरी कार्यालयबाट विशेष संयन्त्र परिचालन गरेको थियो । निर्वाचन आयोग, प्रहरीकै केन्द्रीय निर्वाचन सेल, जिल्ला निर्वाचन सेलमार्फत यो संयन्त्र देशभर सक्रिय बनाइएको प्रहरीको भनाइ छ । शान्तिसुरक्षा व्यवस्थापनका लागि प्रहरीले निर्वाचन सूचना व्यवस्थापन (ईआईएमएस), भौगोलिक सूचना (जीआईएस) लगायत प्रणालीको पनि विकास गरी निर्वाचन व्यवस्थापन तथा सुरक्षामा संयन्त्र तैनाथ गराएको छ । प्रहरी प्रधान कार्यालयमै गत साता एआई युनिट गठन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

गृहमन्त्री अर्यालका अनुसार, सुरक्षा संयन्त्रको अधिकतम समन्वय र परिचालनमार्फत जनतालाई शान्तिपूर्वक मतदान गर्ने व्यवस्था बनाउने प्रयास गरिएको छ । 'निर्वाचनको एकीकृत सुरक्षा योजनाअनुसार संयन्त्र परिचालन गरिएको छ,' उनले भने, 'अहिले नागरिकमा पनि विश्वासको वातावरण सिर्जना भएको छ ।'

प्रहरी प्रधान कार्यालयले निर्वाचन सुरक्षा कार्ययोजनालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन र 'फिल्ड र केन्द्र'बीच समन्वय गर्ने गरी ७ जना अतिरिक्त महानिरीक्षक (एआईजी) लाई सातै प्रदेशमा खटाएको छ । निर्वाचन सम्पन्न भएपछि मात्र फिर्ता हुने गरी हेडक्वार्टरबाट एआईजीहरूलाई सातै प्रदेशमा खटाइएको प्रहरीको भनाइ छ ।

त्यसअनुसार, कोशीमा एआईजी राजन अधिकारी, मधेशमा डम्बर विक, बागमतीमा सिद्धिविक्रम शाह, गण्डकीमा मनोज केसी, लुम्बिनीमा उमाप्रसाद चतुर्वेदी, कर्णालीमा सुशीलसिंह राठौर र सुदूरपश्चिममा हिमालयकुमार श्रेष्ठलाई खटाइएको छ ।

सम्पादकीय

महिलाको संसारबाट आमनिर्वाचन

नेपालका निर्वाचनहरू महिलाको सहभागिता र प्रतिनिधित्वको सवालमा समृद्ध बन्दै आएका छन् । प्रतिनिधिसभाको समानुपातिकतर्फ महिला उम्मेदवारको प्रतिशत दलहरूका निम्ति अनिवार्य छ । प्रत्यक्षतर्फ महिला उम्मेदवार बढाउन सार्वजनिक दबाब हुने गर्छ । संसद्मा एकतिहाइको हाराहारीमा महिला प्रतिनिधित्व सुनिश्चित जस्तै छ । छिमेकीलगायत विश्वका धेरै देशका लागि नेपालको जनप्रतिनिधिमूलक थलोमा महिला उपस्थिति र त्यसलाई सम्भव तुल्याउन गरिएका संवैधानिक र कानुनी प्रावधान अनुकरणीय ठानिन्छ । दल र समाजको अनुदारवादी प्रवृत्ति र कमजोरीबाहेक संवैधानिक र कानुनी रूपमा महिलालाई राजनीतिमा होमिन, निर्वाचनमा उम्मेदवार बन्न र जनविश्वास प्राप्त गरी जनप्रतिनिधि बन्न कुनै अवरोध छैन । राजनीतिक आन्दोलनका क्रममा उठेका राजनीतिक जागरण, राज्यको पुनःसंरचना, समानुपातिक समावेशिता जस्ता मुद्दाले महिला जनप्रतिनिधि बढाउन भूमिका खेलेको हो । यसलाई थप परिपक्व बनाउँदै नेपालको जनप्रतिनिधिमूलक थलोमा महिला सहभागिता बढोत्तरी गर्न भने आवश्यक छ ।

नेपालमा २९ जेठ २००४ मा पहिलो पटक निर्वाचन भएको थियो । काठमाडौं म्युनिसिपलिटीका लागि गरिएको सो निर्वाचनमा २१ वर्ष नाघिसकेका लोग्ने मानिसहरूले मात्र भोट हाल्न पाउने व्यवस्था गरिएको थियो । त्यतिबेला सोही प्रावधानअनुसार २१ वटा वडामा निर्वाचनमा भएको थियो । यतिबेला महिलाले मतदान गर्न त पाउँछन् नै, आफूले रोजेको उम्मेदवारलाई निर्धक्क मत दिन पाउने पारिवारिक र सामाजिक स्थिति पनि बन्दै गएको छ । कतिपय निर्वाचन क्षेत्रमा महिला नै बलियो उम्मेदवारका रूपमा स्थापित छन् । तर यो एकै पटक प्राप्त भएको उपलब्धि भने होइन । विभिन्न आन्दोलन र त्यसको मर्मअनुरूप गरिएका संवैधानिक र कानुनी सुधारका उपलब्धि हुन् । लोकतन्त्रको आधुनिक मान्यतालाई अपनाउँदै जाँदा देखिएका परिणाम हुन् । महिलालाई प्राप्त हुँदै गएको शैक्षिक पहुँच र देशमा उपलब्ध राजनीतिक खुलापनले थपेको सहजता हुन् ।

२०४८ मा गठित २०५ सदस्यीय प्रतिनिधिसभामा सात जना मात्रै महिला उम्मेदवार विजयी भएका थिए । त्यस्तै, २०५१ र २०५६ मा क्रमशः ७ र १२ जना महिला उम्मेदवार विजयी भएका थिए । २०६३ मा गठित ३३० सदस्यीय अन्तरिम व्यवस्थापिकामा ५७ जना महिलाको प्रतिनिधित्व भएको थियो । त्यस्तै, ६०१ सदस्यीय २०६४ र २०७० को संविधानसभामा क्रमशः १९७ र १७६ जना महिला प्रतिनिधित्व थियो । २०७४ को निर्वाचनयता भने प्रतिनिधिसभाको आकार २७५ सदस्यीय कायम भएको छ । २०७२ को संविधानअनुसार गठन भएका २०७४ र २०७९ को प्रतिनिधिसभामा क्रमशः ८७ र ९२ जना महिला सांसदको प्रतिनिधित्व भएको देखिन्छ । २०४८ मा प्रतिनिधिसभामा महिलाको प्रतिनिधित्व ३ प्रतिशत हाराहारी थियो, २०७९ मा आइपुग्दा ३३ प्रतिशत हाराहारी पुगेका छन् । संसद्मा महिलाको उपस्थितिको यो तथ्यांक केवल अंकहरूको गणना मात्रै होइन, आत्मविश्वास र राज्यप्रतिको अपनत्व वृद्धिको सानदार बढोत्तरी पनि हो ।

निर्वाचनमा महिलालाई दलहरूले उम्मेदवार बनाउने वा स्वयं नै उम्मेदवार बन्ने प्रवृत्ति झिनो रूपमा भए पनि बढेको छ । २०४८ मा कुल १३४५ उम्मेदवारमध्ये महिला उम्मेदवार ८१ जना (६.०२ प्रतिशत) थिए । २०७९ मा आइपुग्दा कुल २४१२ उम्मेदवारमध्ये महिला उम्मेदवार २२५ जना (९.३२ प्रतिशत) पुगेको थियो । यस निर्वाचनमा भने कुल ३४०६ उम्मेदवारमध्ये महिला उम्मेदवार ३८८ जना (११.४ प्रतिशत) पुगेका छन् । यी सबै तथ्यांक प्रत्यक्षतर्फका हुन् । प्रत्यक्षतर्फ दलहरूले उठाएका महिला उम्मेदवारको संख्या अत्यन्तै न्यून छ । विघटित प्रतिनिधिसभाका ठूला पाँच दल, जसले यस निर्वाचनमा सबैजसो क्षेत्रमा उम्मेदवारी दिएका छन्, उनीहरू पनि महिला उम्मेदवारको सवालमा अनुदार देखिन्छन् । जस्तो कि, कांग्रेसले ११, एमालेले ९, नेकपाले ८, रास्वपाले १३ र राप्रपाले ९ जना महिला उम्मेदवार उठाएका छन् । त्यसैले दलहरूले प्रत्यक्षतर्फ महिलाको उम्मेदवार संख्या बढाउनका लागि उदार हुनुपर्ने आवश्यकता छ । त्यसका लागि दलहरूले निश्चित प्रतिशत महिला उम्मेदवार उठाउने भनेर नीति लिने, दलभित्रका महिलाले सामूहिक रूपमा दबाब सिर्जना गर्ने वा संवैधानिक वा कानुनी रूपमा बाध्यकारी प्रावधान बनाउन सकिन्छ ।

२०६४ र २०७० को संविधानसभा र २०७४ यताको प्रतिनिधिसभामा मिश्रित निर्वाचन प्रणाली अपनाइएको छ । यसअन्तर्गतको समानुपातिक प्रणालीले संसद्मा महिला प्रतिनिधित्व बढाउन भूमिका खेलेको छ । साथै, अल्पसंख्यक र उत्पीडित अन्य समुदायको प्रतिनिधित्वलाई पनि सुनिश्चित गरेको छ । त्यसैले संसद्मा सबै क्षेत्र र समुदायको प्रतिनिधित्व बढाउन सहज भएको छ । संविधानको धारा ८४ (८) मा 'संघीय संसद्मा प्रतिनिधित्व गर्ने प्रत्येक राजनीतिक दलबाट निर्वाचित हुने कुल सदस्य संख्याको कम्तीमा एकतिहाइ सदस्य महिला हुनुपर्नेछ' भनिएको छ । यस प्रावधानले हरेक दलहरूलाई आफ्नोतर्फबाट एकतिहाइ महिला प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्न बाध्य पारेको छ । तर, दलहरूले पनि यसैलाई सजिलो ठान्ने गर्दा प्रत्यक्षतर्फ महिला उम्मेदवार हुने र विजयी हुने सम्भावना भने अझै कमजोर छ । त्यसैले दलहरूले आगामी दिनमा प्रत्यक्षतर्फ पनि महिला उम्मेदवार बढाउँदै गएर समानुपातिकतर्फको निर्भरता कम गर्दै लैजानुपर्छ ।

तुलनात्मक रूपमा महिलाको राजनीतिक सहभागिता, उम्मेदवारी र प्रतिनिधित्व बढ्दै गएको भए पनि यथेष्ट होइन । किनकि, आज पनि महिलाको जनसंख्याको अनुपातमा महिला मतदाताको संख्या नै कमी छ । २०७८ को जनगणनामा महिलाको जनसंख्या ५१.१३ प्रतिशत छ । तर महिला मतदाताको अनुपात भने ४८.८८ प्रतिशत मात्रै छ । यसले मतदानका लागि मतदाता नामावलीमा नाम दर्ता गर्नबाट महिलाहरू छुटिरहेका छन् भन्ने देखिन्छ । त्यसैले महिला उम्मेदवार बढाउनकै लागि पनि विशेष पहल अपरिहार्य बनेको छ । उल्लेखित सबै सवालको निष्कर्ष के हो भने राजनीतिक प्रक्रिया र प्रतिनिधित्वमा महिला सहभागितामा उल्लेखनीय वृद्धि भएको छ । यसका लागि संवैधानिक र कानुनी सुधार गरिएका छन् । तर यी दुवै पक्ष पर्याप्त छैनन् । महिला प्रतिनिधित्व बढोत्तरी गराउन थप बलिया संवैधानिक र कानुनी प्रावधान ल्याउन र दलहरूलाई बाध्य बनाउन अपरिहार्य छ ।

संकटका बेला प्रजातान्त्रिक कर्मकाण्ड

शब्द साक्षी

सीके लाल

आसन्न निर्वाचन प्रजातन्त्रको आवधिक महोत्सव हुनुपर्नेमा सेप्टेम्बर ८-९, २०२५ देखि देशभरि अप्रत्याशित रूपमा फैलिएको नकारात्मक ऊर्जा मन्साउने आकस्मिक कर्मकाण्डमा परिणत भएको छ । तर, अनिष्ट शमनका लागि गरिने अनुष्ठानको आफ्नै महत्त्व हुन्छ, अरू केही नभए मानसिक शान्ति पाइन्छ र आइपर्ने जस्तोसुकै अवस्थासँग जुध्ने आत्मबल मजबुत हुन्छ । त्यसैले उल्लास नभए पनि उत्साह जगाएर मतदान गर्नु जिम्मेवार नागरिकको कर्तव्य हुन जान्छ । हुन त 'माथिको कुनै पनि होइन' वा 'मत दिन चाहन्न' (नो भोट) जस्ता विकल्प नरहेकाले बहिष्कारको अधिकारलाई होच्याउन मिल्दैन, तर शान्तिस्वस्तिको परम्परागत विधि आफैंमा एउटा उद्देश्य पनि हो । सेनाको अग्रसरतामा गठित 'डिस्कोर्ड सरकार' बाट मुक्त भएर जनप्रतिनिधिहरूको सत्ता पुनःस्थापन गर्न निर्वाचनबाहेक अरू विकल्प जो छैन ।

मार्च ५, २०२६ को आकस्मिक निर्वाचनका विडम्बनाहरू अरू पनि छन् । अहिलेसम्मको प्रचारलाई हेर्ने हो भने सांसद चुन्ने चुनावलाई प्रधानमन्त्रीको दौडमा सीमित गरिएको छ । त्यो भनेको संसदीय व्यवस्थाको खुला उपहास हो । नयाँ खेलाडीहरूमा 'निर्वाचित राजा' बन्ने चाहना बलियो हुनु अस्वाभाविक होइन । तिनले संसदीय विकृति देखेका छन्, तर बहुदलीय व्यवस्थाका परम्परा, अभ्यास र दृढतालाई ठम्याउन सकेका छैनन् । मिश्रित निर्वाचन प्रणालीमा समानुपातिक सांसदले आफ्नो दलका देशभरिका समर्थकको प्रतिनिधित्व गर्छ र उसले आफ्नो दलका नेता घोषित नीतिबाट बाहिर नजाओस् भन्ने सुनिश्चित गर्नुपर्ने हुन्छ । एक्लै वा गठजोडमार्फत बहुमत प्राप्त गर्ने सम्भाव्य कार्यकारी प्रमुखको पात्रता जाँच्ने काम पनि समानुपातिक सांसदको हो । नीति निर्माणमा आफ्नो समुदायको हितविपरीत निर्णय हुन नदिने जिम्मेवारी त छँदै छ । विगतमा मधेशका नाममा जनप्रतिनिधि भएका अर्बपतिहरूले मधेश र मधेशीको हित सुरक्षाका लागि के-कति काम गरेका थिए भन्ने कुरा तिनका अन्तरआत्मालाई मात्र जानकारी होला । प्रत्यक्ष निर्वाचित सांसद दोहोरो भूमिकामा हुन्छ- एकातिर ऊ आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रको गुनासो सम्बोधन गर्ने-गराउने जनप्रतिनिधि हो भने अर्कोतिर देश हितप्रति निरन्तर प्रतिबद्ध रहने नीतिनिर्माता पनि हो । पूर्वनिश्चित प्रधानमन्त्रीका लागि 'औंठाछाप' भूमिकामा सीमित गरिएका जनप्रतिनिधिलाई चुन्न जाँगर नचल्नु अस्वाभाविक होइन ।

अन्योल देशभरि नै व्याप्त रहेको भए तापनि मधेशी मतदाताको विकलता भने झन् अत्यासलाग्दो छ । मतदानका पुराना आधारहरू केही कमजोर भएका छन् । एउटै जातिबाट तीन थरी उम्मेदवार देखिएपछि जातपात निर्णायक रहँदैन । मधेश विद्रोहहरूलाई भजाएर खानेहरूको चरित्रका कारण तिनका प्रतिनिधिहरूलाई आश्रय खोज्न कठिन भइरहेको हुनुपर्छ । स्थायी सत्ताको बोलवाला यथावत् रहेकाले संरक्षक-संरक्षित सम्बन्धको फाइदा पक्कै पनि चिनिएका अनुहारहरूले उठाउने छन्, तर नयाँ मतदाताहरूले तिनको फलामे जकडलाई खुकुलो बनाउँदै लगेका छन् । प्रत्यक्ष निर्वाचित कार्यकारी प्रमुखको दौडमा रहेका देखिने दुई खयाली प्रधानमन्त्रीहरू (प्रिजम्प्चुअस प्राइम मिनिस्टर्स) ले प्रतिस्पर्धालाई रोचक बनाउनुको साटो भ्रामक बनाइदिएका छन् । आफूलाई 'मधेशी छोरा' भनेर भोट माग्न पुगेका अनुहार राजधानीका निवर्तमान नगरपिता हुन् । पिताले जिम्मेवारी बोक्छ, छोरा निःसर्त लाडप्यार खोज्दै लुटपुटिन पुग्छ । पिताको जिम्मेवारीबाट भागेकालाई पुलपुल्याउन कठिन हुने नै भयो । अर्का उम्मेदवार झन् 'मधेशको बेटा' बनेर सोझै पैतृक सम्पत्ति दाबी गर्न पुगेका छन् । आफ्नो प्रतिनिधिमार्फत छानिएको जोसुकै कार्यकारी प्रमुख भए पनि केही फरक पर्दैन, तर स्थानीय उम्मेदवार खयाली प्रधानमन्त्रीको मुखौटा भिरेर घरघरमा पुग्न थालेपछि अलमलमा पर्नु अस्वाभाविक होइन ।

मधेशका सामान्यजनको दृष्टिकोणबाट हेर्ने हो भने तुलसीकृत रामचरितमानसमा मन्थराले कैकेयीलाई उक्साउँदै गर्दा भनेको चौपाइको अंश- 'कोउ नृप होउ, हमहि का हानि । चेरी छाडी अब होब कि रानी ।' - स्मरणीय हुन्छ । 'जोसुकै राजा बनोस्, मलाई केको हानि ? कमारी छोडेर अब म के रानी बन्ने हो र ?' नेपाली भावानुवादमा अन्तर्निहित प्रश्नहरूले मधेशी सामान्यजनको विचलित मनोदशालाई चित्रित गर्छ । रामको खडाउ वा पाउपोस पुज्ने भरत बन्न आतुर प्रतिस्पर्धीहरू खस-आर्य समुदायका नृजातीय मुख्तियारका डोलेहरूभन्दा खासै फरक देखिँदैनन् । एक पटक 'भित्ते राष्ट्रपति' भइसकेका र बारुद सकिएको राजनीतिक खोकाजस्ता लाग्ने 'क्रान्तिनायक' सँग पनि नयाँ विचार वा कार्यक्रम केही छैन । यसैबीच झन् अमेरिकीहरूको अहंकारी आक्रमणले पश्चिम एसियालाई हल्लाइरहेको छ । झन्डै २० लाख नेपाली कामदारले रोजगारी पाइरहेको क्षेत्रमा युद्धले तीव्रता पाउनु चिन्तासँगै राष्ट्रिय शक्तिहीनताको बोध पनि हो । सामान्य मतदाताको उदासीनताभित्र अनिश्चितताको डर मिसिएको छ, यद्यपि युद्धको प्रभाव र विस्तार आकलन गर्न कठिन भएकाले आन्तरिक भयलाई मौनताले छोपेको जस्तो लागिरहेको छ । सायद कर्मकाण्डले अरू केही नगरे पनि व्यक्तिको ध्यानलाई गर्न सकिने कामतिर मोडेर अलमल्याउन त सक्छ कि ? मतपेटिकाले सम्भ्रान्त नियन्त्रणलाई नवीकरण मात्रै गर्दैन, नयाँ सम्भ्रान्त पनि जन्माउँछ । फलको आस नगरी कर्म गर्दै जानु सामान्यजनको नियति नै हो । अनुष्ठानमा पुगेकाहरू एकआपसमा बात पनि मार्छन् । यस पटक सायद मतदानस्थलमा 'को जित्छ' चर्चामा निर्वाचनभन्दा पनि तेहरानमाथि गरिएको अमेरिकी आक्रमण र इरानको प्रत्याक्रमण हुनेछ । कमजोरहरूमा बलियाको कुरा काटेर रमाउने प्रवृत्ति उसै पनि बढी नै हुन्छ, त्यसमा पनि पश्चिम एसिया नेपालको आर्थिक सम्बल रहेकाले चिन्तित हुनु स्वाभाविक हो ।

प्रतिकारको परम्परा

अमेरिका, इजरायल र खाडी सहयोग परिषद् सामेल धुरा (ऐक्सिस) अजेय देखिए पनि तिलमिलाएको इरानलाई बेवास्ता गर्नु हतारो हुनेछ । एसियाको मरुभूमिमा प्रतिशोधको भावना नौलो कुरा होइन । बदला सुन्नी र शिया दुवै सांस्कृतिक चेतनाको अभिन्न अंग रहँदै आएको हो । इजरायल त झन् हिंस्रक तवरले बैरी साध्ने गर्छ । अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्प र इजरायलका प्रधानमन्त्री बेन्जामिन नेतान्याहूको तेहरानमा सत्ता परिवर्तन (रेजिम चेन्ज) गर्ने महत्त्वाकांक्षाले गर्दा इरानका सर्वोच्च नेता आयतुल्लाह अली खामेनेईको रमजानको पवित्र महिनामा हत्यासँगै त्यस क्षेत्रको अवस्था थप जटिल र चुनौतीपूर्ण मोडमा पुगेको देखिँदै छ । शिया धर्म-राजनीतिक संस्कृतिमा सर्वोच्च नेताको हत्यालाई 'कर्बलाको गाथा' र 'इमाम हुसेनको सहादत' को आँखाबाट हेर्ने गरिन्छ । पश्चिमाहरूले यसलाई सैन्य सफलता ठाने पनि इरानी समाजले 'पवित्र बलिदान' का रूपमा ग्रहण गरेको हुनुपर्छ ।

पूरै ४० दिने शोक र 'मजलुमियत' (उत्पीडित हुनुको सद्गुण) भन्दै तेहरानले अहिले जनआक्रोशलाई सैन्य परिचालनमा बदल्दै छ । सहिदको बलिदानले 'रगतको आभार बाध्यता' (ब्लड डेट) माग्छ, जसले आन्तरिक असन्तुष्टिलाई साम्य पार्दै शासनलाई थप मजबुत बनाउने लगभग निश्चित छ । अमेरिकी आक्रमणले इरानमा तत्काल विद्रोह गराउनुको साटो उल्टै सैन्य-धर्मतन्त्र (मिलिटेरी थियोक्रेसी) झन् बलियो हुने सम्भावना बढी छ । ट्रम्प र नेतान्याहूको अदूरदर्शी प्रहारले इरानी जनताको आन्तरिक विभेद मेटाएर उनीहरूलाई एउटै 'साझा अन्याय' को विरुद्धमा उभ्याइदिएको छ । अन्ततः इरानको भविष्य शासनले गर्ने 'सहादतको हतियार प्रयोग' र जनतामा रहेको 'वैचारिक थकान' बीचको द्वन्द्वले तय गर्नेछ ।

पश्चिम एसियाको यो बल्झिँदो घाउ केवल तेहरान र वासिङ्टनको 'मर्ने हार्ने र बाँच्ने जित्ने' हिंस्रक कुस्ती मात्र होइन, युद्धमा आफ्नो कुनै भूमिका नभएको र खाडीका मरुभूमिमा पसिना बगाइरहेका २० लाख नेपाली श्रमिकहरूको थाप्लोमा झुन्डिएको 'डेमोक्लस्को तरबार' पनि हो । भूराजनीतिमा जब 'केन्द्र' भनिने शक्तिहरू आ-आफ्नो अहम् तुष्टिका लागि बुद्धिचालको बोर्ड पल्टाउँछन्, तब 'परिधि' मा रहेका नेपालजस्ता मुलुकका निरीह नागरिकहरू गोटीका रूपमा बलि चढ्न बाध्य हुन्छन् । इजरायलको अहंकार, अमेरिकी दम्भ र इरानको आँटबाट उत्पन्न तनावले पश्चिम एसियालाई बारुदको ढिस्कोमा परिणत गरिदिएको छ । दक्षिण एसियाका श्रमिकहरू त्यहाँका विलासी महल र सडक त बनाउँछन् तर युद्धको शंखघोष हुँदा उनीहरूसँग न लुक्ने बंकर हुन्छ, न त फर्कने सुरक्षित हवाईजहाज । इरानको प्रतिशोध र अमेरिकाको दम्भबीचको मारमा पर्ने तिनै हुन्, जसले आफ्नै देशमा भविष्य नदेखेर मरुभूमिमा पसिना बगाउन बाध्य भएका थिए । सुन्दा नमीठो लागे पनि काठमाडौं सडकमा दगुर्ने करोडौंका गाडी र लाखौंका मोटरसाइकलमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष तवरले पश्चिम एसियामा कार्यरत श्रमिकहरूको रगत र पसिना मिसिएको हुन्छ । पराईको युद्धमा आफन्तहरूको सुरक्षाप्रति चिन्तित भएर कर्मकाण्डमार्फत तनावबाट मुक्ति खोज्नु कम्तीमा पहिलो विश्वयुद्धदेखि नै पहाडका सामान्यजनको नियति रहँदै आएको छ । अब त्यस्तो चिन्तामा अरबतिर फसेका कामदारका मधेशी परिवार पनि मिसिएका छन् । पश्चिम एसियाको युद्ध नेपालका लागि राष्ट्रिय संकट ठहरिन सक्ने जोखिम ह्वात्तै बढेर गएको छ ।

नेपालको अर्थतन्त्र विप्रेषणको अक्सिजनमा टिकेको छ भन्ने कुरा पटक-पटक दोहोऱ्याइराख्नुपर्छ, त्यो किनभने देशको नाफा क्षेत्रका नेपाली व्यवसायीहरूमा आफू नै आर्थिक गतिविधिको मेरुदण्ड रहेको भ्रम व्यापक छ । यदि पश्चिम एसियाको दावानल लामो कालसम्म साम्य हुन सकेन भने रोजगारी मात्र गुम्दैन, नेपालको राष्ट्रिय भान्सा नै बन्द हुने अवस्था आउन सक्छ । चाउचाउ किन्नेहरूदेखि 'गुट्खा किङ' का उत्पादन चपाउन सक्नेहरूको हातमा पर्ने नगद प्रवाह अवरुद्ध हुनेछ । दक्षिण एसियामा बसेर अमेरिकीहरूको 'इरानमा सत्ता-पलट' नारा लगाउनेहरूलाई के थाहा- बंगलादेशको चट्टग्रामदेखि पाकिस्तानको क्वेटा र हिमालयको काखमा रहेको काठमाडौंदेखि हिन्द महासागरको क्यान्डीसम्म अशान्त पश्चिम एसियाको आर्थिक कम्पन उत्तिकै संवेगका साथ महसुस हुने निश्चित छ ।

शीतयुद्धको भूराजनीतिमा साना देशको निःसहाय नियतिबारे अर्थ-राजनीति सँगसँगै साहित्य र कूटनीतिका अद्वितीय विद्वान् सरदार यदुनाथ खनाल चिन्ता नभएर चिन्तन गर्ने गर्थे । विकसित भइरहेको 'शीतयुद्ध-२' महासंग्राममा नेपालजस्ता साना देशहरूको स्थिति 'दुई ढुंगाबीचको तरुल' मात्र नभएर 'हात्तीको लडाइँ, बाच्छाको मिचाइ' सरह भएको छ । शासकहरू काठमाडौंमा बसेर तटस्थताको बाँसुरी त बजाउलान् तर जब आफ्ना २० लाख नागरिकलाई सुरक्षित उद्धार गर्ने कुरा आउँछ, तब नेपालको राज्य संयन्त्रको निःसहाय रूप नांगोझैं देखिन्छ । आफ्ना नागरिक बचाउने कूटनीतिक सामर्थ्य नभएको सत्ता अलपत्र परेकालाई सुरक्षित रहन अपिल गर्नुबाहेक अरू केही गर्न सक्दैन । स्वदेशमै रोजगारी दिने भाषण जति नै फलाके पनि नाफा क्षेत्रमा कल्पनाशीलताको अभाव, तत्काल लाभ लिने लोभ र दीर्घकालीन लगानी गर्न सक्ने आर्थिक ल्याकत नभएकाले त्यो तत्काल सम्भव देखिँदैन । दोहोरो भूपरिवेष्टित औद्योगिक भूगोल- नेपालसँग लामो सीमा भएका भारतका बिहार र उत्तर प्रदेश राज्यहरू आफैं भूपरिवेष्टित नियतिका कारण श्रम निर्यातक क्षेत्रहरू हुन्- ती वैदेशिक आर्थिक लगानीलाई प्रायशः आकर्षित गर्दैनन् । शक्तिशालीको न्याय नै सत्य ठहरिने विश्व व्यवस्थामा साना देशका श्रमजीवीहरू केवल आनुषङ्गिक क्षति (कोलैटरल ड्यामेज) ठहरिने अवस्था- एक पटक डढेर भूकम्पमा ढलेको र पुनर्निर्मित संरचनालाई डढाइएको सिंहदरबारका शासकहरूलाई हेक्का नरहे पनि महोत्तरी र धनुषाका परिवारहरूलाई थाहा छ ।

अमेरिकाबाट बम, बारुद र मिसाइलमार्फत शीतयुद्ध-२ आरम्भ भएको अनौपचारिक घोषणा भइसकेको भए तापनि चीन र रुसको जवाफी रणनीति अझै प्रस्ट भइसकेको छैन । पश्चिमा घेराबन्दीको प्रतिकार गर्ने कार्यनीतिका बारेमा बेइजिङमा पनि पक्कै चिन्तन-मनन भइरहेको हुनुपर्छ । चीनका लागि इरान रणनीतिक साझेदार हुनुका साथै ऊर्जाको स्रोत पनि हो । इरानमा हुने अस्थिरताले चीनको 'बेल्ट एन्ड रोड इनिसिएटिभ' नकारात्मक रूपले प्रभावित हुनेछ । युक्रेन युद्धमा अल्झिएको मस्कोका लागि इरानको तनाव अल्पकालीन रूपमा वरदान देखिन सक्छ । अमेरिकाको ध्यान र स्रोतलाई युक्रेनबाट पश्चिम एसियातिर मोडिएपछि रुसले केही कालका लागि त्राण पाउनेछ । तर, राष्ट्रपति भ्लादिमिर पुटिन पहिलो शीतयुद्धको आगोमा निखारिएका रणनीतिक खेलाडी हुन् । रुसले इरानलाई सैन्य प्रविधि दिएर 'प्रोक्सी' युद्धलाई थप मलजल गऱ्यो भने अचम्म नमाने हुन्छ ।

नेपालका लागि भूराजनीतिक द्वन्द्वको सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण पक्ष नयाँदिल्लीको प्रतिक्रिया हो । भारतले इरानको चाबहार बन्दरगाहलाई मध्य-एसिया पुग्ने ढोकाका रूपमा विकसित गरिरहेको थियो । सुस्तरी इजरायली र अमेरिकी प्रविधिलाई सुरक्षाका आधुनिक खम्बा बनाउँदै 'पश्चिमतिर मोडिने' नीति अंगीकार गरिरहेको थियो । भारतले रणनीतिक स्वायत्तता र कूटनीतिक संयमताको मन्त्र जपे पनि भित्रभित्रै ठूलो आर्थिक धक्काका लागि तयारी सुरु गरिसकेको हुनुपर्छ । भारत भएर आउने संकटले नेपालको अर्थतन्त्रमा परकम्प ल्याउन सक्छ भन्ने आकलन गर्न कुनै विज्ञ वा विश्लेषक हुनु पर्दैन- नेपालको ९० प्रतिशतभन्दा बढी आयात 'भारत-आश्रित' छ ।

पाइपलाइनमार्फत होस् वा ट्यांकरबाट ढुवानी गरिएको, नेपालले उपभोग गर्ने शतप्रतिशत इन्धन भारतको इन्डियन आयल कर्पोरेसनबाट आउँछ । पेट्रोलियम पदार्थको अभाव, मूल्यवृद्धि र हाहाकार सम्भाव्य संकटको भविष्यवाणी नभएर पूर्वतयारीका लागि सावधानीपूर्ण जानकारीका रूपमा लिइनु उपयुक्त हुनेछ । आखिर नेपालीले उपभोग गर्ने नुन-तेलदेखि चामल र औषधिसम्म कि भारतबाट वा भारत भएर नेपाल आउने गर्छ । यदि ओर्मुज जलसन्धि अवरुद्ध भयो भने विश्व बजारमा कच्चा तेलको भाउ अकासिनेछ । खस-आर्यका नृजातीय मुख्तियारले देखाएका दैलेखको प्राकृतिक ग्यास एवं हिमालपारिबाट ओर्लिने पेट्रोलियम ट्यांकरहरूको प्रतिबद्धता अद्यापि सपनामै सीमित छ । उपभोग्य सामग्री र आयातित सामानको मोलको कुरा गर्दा बिर्सिनै नसकिने धरातलीय यथार्थ के हो भने नेपालको महँगी आदर्शनगरका व्यापारी, असनका थोक विक्रेता वा कुलेश्वरका साहुहरूले निर्धारण गर्दैनन्, त्यसको रिमोट मुम्बईको तेल बजारका खेलाडी, दिल्लीका आढतिया (कमिसन एजेन्ट) एवं कोलकाताका ढुवानी सिन्डिकेटका सञ्चालकहरूको हातमा हुन्छ । अहिले वैदेशिक मुद्राको सञ्चिति पर्याप्त रहे पनि संकट लम्बिँदै गर्दा त्यसमा पर्ने दबाबले श्रीलंकाको परिस्थिति निम्त्याउन सक्छ ।

सीमित छनोट

शक्तिशालीहरूको महासंग्राममा कमजोर देशहरूले गर्न सक्ने खासै केही हुँदैन । कूटनीतिक समाधान खोज्ने अनुरोध महाशक्तिहरूले सुन्दैनन् । आफ्नो कुनै दोष नरहेको भूआर्थिक हुँडरीबाट जोगिने एक मात्र उपाय आन्तरिक शक्ति सञ्चय, निरन्तर निगरानी एवं पूर्वतयारी मात्र हुन सक्छ । ऊर्जा सुरक्षा, खाद्य सम्प्रभुता र मितव्ययिताको त्रिकोणात्मक सम्बन्धबारे सन् १९८० देखि नै चर्चा भइरहे पनि पर्याप्त तयारी भने अद्यापि हुन सकेको छैन । वस्तु निर्यातको सबै कमाइ पनि पेट्रोलियम पदार्थ आयातको खर्च धान्न नसकिने अवस्था अहिले पनि यथावत् छ । एक आर्थिक विश्लेषकका अनुसार खाडीको युद्धले तेलको भाउ बढाउनासाथ वैदेशिक मुद्राको सञ्चिति हातमा रहेको 'आइसक्रिम' घाममा सुकाएझैं पग्लिन थाल्नेछ । विद्युतीय निजी सवारीसाधनको बिक्री बढ्नु नराम्रो होइन तर आपूर्ति व्यवस्थाको मेरुदण्ड रहेको ट्रक एवं सार्वजनिक यातायातका बसहरूको विद्युतीकरणबेगर उफ्रीउफ्री रमाउनुको अर्थ छैन । भान्साबाट दाउरा हटाएर ग्यास पुऱ्याउनु उपलब्धि हो, अर्को चरण भने विद्युतीय चुलोको व्यापीकरण हुनुपर्छ ।

भारतबाट दाल-चामल र ब्राजिलबाट भटमास मगाएर रमाउने मध्यमवर्ग कृषि कर्ममा फर्किने सम्भावना न्यून छ । वैदेशिक रोजगारको भिसा कुरिरहँदा भ्रष्टाचारको विरोध गर्दै 'नेपो बेबिज' विरुद्ध नारा लगाउने टिकटक पुस्ताका नवयुवा मधेशको खेतमा ट्र्याक्टर वा पहाडका गरा खन्न कोदालो चलाउन जानेवाला छैनन् । बाँझो जमिन र युवा शक्तिलाई जोड्न 'खाद्य सैनिक' परियोजनाका लागि सरकारको अग्रसरता आवश्यक पर्नेछ । त्यस्तो कदम उठाउने हिम्मत नेपालका तथाकथित वामपन्थीहरूमा पनि छैन । आयातित बीउ र मलको साटो रैथाने एवं जैविक उत्पादन प्रणालीले 'श्रीलंकाकरण' निम्त्याउन सक्छ भन्ने डर अस्वाभाविक होइन तर विकल्पको खोजीले आवश्यक सावधानी अपनाउन पनि प्रोत्साहित गर्छ ।

संकटका बेला सबभन्दा बिझ्ने नेपाली समाजमा व्याप्त रहेको देखावटी उपभोक्तावादको प्रकोप हो । मन्त्रीले चढ्ने बडेमानको गाडी र लावालस्करको आलोचना हुनुपर्छ । नृजातीय मुख्तियारले काठमाडौंदेखि बुटवल र झापादेखि पोखरासम्म ठड्याउन लगाएका सेता हात्तीजस्ता भौतिक संरचनाहरूको रेखदेख र सञ्चालन खर्चले लामो कालसम्म राष्ट्रिय कोषलाई पिरोल्ने निश्चित छ । तर, ती त केवल लक्षण हुन्- सीमित स्रोत भएको देशमा विलासिताको संस्कृति हाबी भयो भने भ्रष्टाचार संस्थागत हुन्छ र आवश्यकताभन्दा पनि चाहना पूर्तिका लागि शक्तिशाली व्यक्तिहरू जस्तोसुकै सम्झौता गर्न तयार हुन्छन् । राज्यको फजुल खर्ची नियन्त्रणका लागि आवाज उठाउनु सँगसँगै व्यक्तिगत मितव्ययिता अँगाल्नु पनि उत्तिकै महत्त्वपूर्ण हुन्छ भन्ने कुरा खास गरेर राजनीतिक र सामाजिक अगुवाहरूले आत्मसात् गर्न जरुरी छ ।

जुन दल वा उम्मेदवारले जस्तोसुकै बाह्र-सत्ताइस कुरा फलाके पनि वैदेशिक रोजगारमाथिको निर्भरता तत्काल समाप्त हुने कुनै सम्भावना छैन । तत्काल सुरु गरिनुपर्ने काम के हुन सक्छ भने विप्रेषणका लागि पश्चिम एसियामाथिको निर्भरता घटाउन श्रमशक्ति निर्यात गन्तव्यमा विविधीकरण ! तर, त्यस्तो कुरा प्रियतावाद हाबी रहेको समाजलाई पच्दैन । अन्ततः मन्थराको एउटै कुरा मात्र सत्य थियो- सत्ता फेरिएर ऊ रानी बन्नेवाला थिइन् । तर उनले के बिर्सिइन् भने 'रानी' बन्न कुनै अनुवांशिक वा निर्वाचित 'राजा' को अनुकम्पा होइन, आफ्नै नागरिक हुनुको आत्मविश्वास र अधिकारको दृढ दाबी देखाउनुपर्ने हुन्छ । आसन्न निर्वाचनमा राजनीतिक 'राम' वा 'भरत' को जयजयकार गर्ने 'रैती' बन्ने कि आफ्नै भाग्यको रानी (निर्णायक नागरिक) भन्ने छनोट विवेकी मतदाताको हो । मौन अवधिले हल्ला गर्न रोक्छ, चुपचाप बस्न भन्दैन । मुखर हुन नसक्नेलाई इतिहासले केवल 'किनारको साक्षी' मात्र बनाउँछ । महोत्तरी-धनुषाको फगुवा यस पटक पात्रोको खेलले गर्दा बुधबार परेको छ- मतदानले सामान्यजनको खैरो र खरानी रङको जीवनमा उमंग ल्याओस्, शुभकामना ।

मौन अवधिमा डिजिटल ताण्डव !

पशुपति राय

बिहीबार नेपाली नागरिकले नयाँ प्रतिनिधिसभाका लागि मतदान गर्दै छन् । अहिले 'मौन अवधि' चलिरहेको छ । चुनावी प्रचारका कोलाहल रोकिएका छन्, राजनीतिक दलका झन्डा र पोस्टरहरू हटाइएका छन् । तर, के यो निर्वाचन आयोगले परिकल्पना गरेजस्तै साँच्चिकै 'मौन' अवधि हो त ?

पक्कै होइन । सडकमा देखिएको यो सन्नाटा केवल एउटा भ्रम हो । हाम्रो मस्तिष्कलाई कहिल्यै शान्त बस्न नदिने, कहिल्यै नसुत्ने र कहिल्यै नथाक्ने हाम्रा स्मार्टफोनका स्क्रिनहरूमा अहिले एउटा यस्तो अदृश्य युद्ध चलिरहेको छ, जसलाई न निर्वाचन आयोगको आचारसंहिताले रोक्न सक्छ, न कुनै भौतिक सीमाले । 'जेन-जी विद्रोह' पछि हुन लागेको यो आम निर्वाचन केवल मतपत्रको अभ्यास होइन, 'मानवीय विवेक' र 'यन्त्र-निर्मित भ्रम (एल्गोरिद्मिक प्रभाव)' बीचको अस्तित्वको लडाइँ पनि हो ।

'एन्क्रिप्टेड प्लेटफर्म' हरू

मौन अवधिको परम्परागत उद्देश्य मतदातालाई बाह्य कोलाहलबाट मुक्त राखी शान्त दिमागले 'स्वविवेक' प्रयोग गर्ने समय दिनु हो । तर, आधुनिक निर्वाचनमा यो समय 'डिजिटल ताण्डव' को सबैभन्दा उर्वर भूमि बन्ने गरेको छ । ह्वाट्सएप, म्यासेन्जर र भाइबर जस्ता 'एन्क्रिप्टेड प्लेटफर्म' हरू अहिले निर्वाचन आयोगका लागि नियमन गर्न नसकिने 'ब्ल्याक होल' साबित भएका छन् ।

युनेस्कोको प्रतिवेदन 'ब्यालेन्सिङ एक्ट'- २०२० ले भ्रामक सूचनाका तीन मुख्य पत्र उजागर गरेको छ, जसमा पर्दा पछाडिका योजनाकार (इन्सटिगेटर), तिनका एजेन्ट र भ्रमपूर्ण सन्देश पर्छन् । यसको कुरुप रूप अहिले नेपालको मौन अवधिमा छताछुल्ल देखिन्छ । अक्सफोर्ड इन्टरनेट इन्स्टिच्युटको शोधअनुसार, खुला सार्वजनिक सञ्जालमा गरिने प्रचारभन्दा बन्द च्याट समूह (क्लोज्ड च्याट ग्रुप) हरूमा आउने सूचनाले मतदाताको निर्णयलाई तीन गुणा बढी प्रभाव पार्छ । किनकि त्यस्ता समूहमा सूचना दिने व्यक्ति प्रायः आफ्नै चिनजानको वा विश्वासिलो साथी हुन्छ ।

सन् २०१८ को ब्राजिलको निर्वाचनमा मौन अवधिको ठीक अघि ह्वाट्सएपमार्फत फैलाइएका 'फेक स्क्यान्डल' हरू यसका ज्वलन्त उदाहरण हुन् । नेपालमा पनि अहिले 'डिसेपेयरिङ मेसेज' (आफैं मेटिने सन्देश) जस्ता सुविधाको दुरुपयोग गरी प्रमाण नै नरहने गरी उम्मेदवारहरूको चरित्र हत्या गर्ने जोखिम उत्तिकै छ ।

'सिन्थेटिक' सत्य र सूचनाको शस्त्रीकरण

विश्व आर्थिक मञ्चको 'ग्लोबल रिस्क रिपोर्ट- २०२६' ले 'मिथ्या सूचना र दुष्प्रचार' लाई विश्वकै शीर्ष दुई जोखिममध्ये एक मानेको छ । प्रतिवेदनले एआईद्वारा निर्मित गलत सूचनाले लोकतन्त्रको जग नै हल्लाइदिन सक्ने चेतावनी दिएको छ । सन् २०१९ मै अक्सफोर्ड इन्टरनेट इन्स्टिच्युटले सत्तरीभन्दा बढी देशमा संगठित रूपमा 'कम्प्युटेसनल प्रोपागान्डा' को प्रयोग भइरहेको उजागर गरेको थियो । तर, २०२३ पछि 'जेनेरेटिभ एआई' को क्रान्तिले यो खतरालाई अझ सस्तो र डरलाग्दो बनाइदिएको छ । आज 'डिपफेक' भिडियो वा अडियो उत्पादनको लागत नब्बे प्रतिशतले घटेको छ । प्रविधिको दुरुपयोग गर्नेले निर्वाचनको अघिल्लो रात यदि कुनै उम्मेदवारको आवाज हुबहु 'क्लोन' गरेर वा नक्कली कान्ड रचेर मतदाताको मनोविज्ञान बदल्न धेरै मिहिनेत गर्नु पर्दैन, केवल एक 'क्लिक' नै पर्याप्त हुन्छ । अमेरिकाको एमआईटी विश्वविद्यालयको सोध अनुसन्धानले पनि 'झूटो समाचार साँचोभन्दा ६ गुणा छिटो फैलिन्छ' भनी पुष्टि गरिसकेको छ । आजको डिजिटल युगमा 'सत्य' भन्दा 'उत्तेजना' बिक्ने हुँदा सामाजिक सञ्जालका प्रणालीहरूले भ्रामक सामग्रीलाई नै बढी प्राथमिकता दिइरहेका हुन्छन् ।

> गाउँघर र सहर-बजारमा गुन्जने चुनावी प्रचारका कोलाहल रोकिएका छन्, राजनीतिक दलका झन्डा र पोस्टर हटाइएका छन् । तर, के यो निर्वाचन आयोगले परिकल्पना गरेझैं साँच्चै 'मौन' अवधि हो ?

डिजिटल सार्वभौमिकताको प्रश्न

नेपालजस्ता विकासोन्मुख देशहरूले अहिले सामना गरिरहेको अर्को ठूलो चुनौती डिजिटल सार्वभौमिकता हो । स्ट्यानफोर्ड इन्टरनेट अब्जर्भेटरीका अनुसार, साना राष्ट्रहरूको निर्वाचनमा विदेशी प्लेटफर्मका एल्गोरिदमहरू अदृश्य शासक 'साइलेन्ट किंगमेकर' बन्न पुग्छन् । नेपाली मतदाताले कुन सूचना देख्ने र कुन नदेख्ने भन्ने निर्णय काठमाडौंले होइन, सिलिकन भ्यालीका अदृश्य सफ्टवेयरहरूले गरिरहेका छन् । जब मतदाताले केवल आफ्नो विचारसँग मिल्ने सूचना देख्छन् वा एउटा क्लिकले जब मतदाताको निर्णय क्षमता नै परिवर्तन गर्ने गरी मिथ्या सूचनाको सुनामी ल्याउँछ, तब लोकतन्त्रको आधारभूत स्तम्भ 'विविधता' र 'सूचित सहमति' धराशायी हुन पुग्छ । यसलाई एल्गोरिद्मिक निरंकुशता (एल्गोरिद्मिक टायरानी) भन्न सकिन्छ, हाम्रो राष्ट्रिय जनमतलाई व्यापारिक वा राजनीतिक स्वार्थअनुकूल मोडिदिन्छ ।

'रिग्ड एल्गोरिदम' र डिजिटल औपचारिकता

स्याफेन्ड्री र अन्य- २०२५ को शोधपत्र 'स्मार्ट इलेक्सन्स अर रिग्ड एल्गोरिदम'को चेतावनी अनुसार, यदि विकासोन्मुख राष्ट्रहरूले आफ्नै डाटा सुरक्षा र प्रविधि (एल्गोरिद्मिक) मा पारदर्शिताको ढाँचा तयार गर्न सकेनन् भने उनीहरूको सार्वभौम निर्वाचन केवल एक 'डिजिटल औपचारिकता' मा खुम्चिनेछ । उक्त अध्ययनले कमजोर कानुन भएका देशमा एआई प्रणालीले लोकतान्त्रिक मूल्य र निर्वाचनको निष्पक्षतालाई नै धराशायी बनाउन सक्ने प्रक्षेपणसमेत गरेको छ ।

हाम्रो सुरक्षा कवच : 'ह्युमन फायरवाल'

नेपाललाई अन्तर्राष्ट्रिय 'डाटा ल्याबोरेटरी' र शक्ति राष्ट्रहरूको सूचना-युद्धको प्रयोगशाला हुनबाट जोगाउने यो एउटा कठिन अग्निपरीक्षाको घडी हो । 'स्मार्ट इलेक्सन्स अर रिग्ड एल्गोरिदम' मा चेतावनी दिएझैं जब नियमनकारी निकाय र प्रविधि कमजोर हुन्छन् तब नागरिकको आलोचनात्मक चेत (क्रिटिकल थिङ्किङ) नै लोकतन्त्रको अन्तिम सुरक्षा कवच बन्छ ।

प्रविधि जतिसुकै शक्तिशाली भए पनि त्यसले मानवीय विवेकको विकल्प दिन सक्दैन । यदि प्रविधिले भ्रम छर्छ भने त्यसको एक मात्रै अचुक ओखती 'मानव सचेतना' नै हो । भोलि तपाईंले हाल्ने मत केवल एउटा उम्मेदवार वा दलका लागि होइन, नेपालको लोकतन्त्रलाई प्रविधिको दास बन्नबाट जोगाउने एउटा अभेद्य 'ह्युमन फायरवाल' पनि हो । आखिर आजको डिजिटल युगमा साइबर सुरक्षाको पहिलो र अन्तिम घेरा सफ्टवेयर होइन, सचेत नागरिक नै हुन् ।

त्यसैले, मतदान केन्द्रमा जाँदै गर्दा याद राख्नुहोस्- तपाईंको औंठामा लाग्ने त्यो नीलो मसी केवल एउटा चिह्न होइन, कृत्रिम र 'सिन्थेटिक' युगमा तपाईंको वास्तविक मानवीय अस्तित्वको घोषणा पनि हो । मेसिनले तपाईंको 'लाइक' र 'सेयर' लाई नियन्त्रण गर्न सक्ला, तर स्वाभिमानी निर्णयलाई होइन । यो निर्वाचन 'प्रविधिले मान्छे चलाउने कि मान्छेले प्रविधि ?' भन्ने ऐतिहासिक फैसलाको घडी पनि हो ।

यस पटक मतदानको प्रतिशत बढ्छ, बदर पनि सुधार हुन्छ

● **रामप्रसाद भण्डारी,** कार्यवाहक प्रमुख निर्वाचन आयुक्त

गत भदौमा मिति तोकिँदा, तोकिएकै समयमा निर्वाचन सम्पन्न होला वा नहोला भन्ने अन्योल थियो । अनेक आशंका व्यक्त भएका थिए । तर बिस्तारै निर्वाचनको माहोल बन्दै गयो, निर्वाचनप्रति आशंका राखेका दलहरू पनि निर्वाचनमा होमिए । बिहीबार हुने मतदानअघि सोमबार रातिबाट मौन अवधि सुरु भएको छ । निर्वाचन सम्पन्न गराउने प्रयोजनका लागि मतदान अधिकृतलगायत सुरक्षाकर्मीहरू देशभरका निर्वाचन केन्द्रमा पुगिसकेका छन् । निर्वाचनको अन्योलदेखि उत्साहसम्मको यस यात्रामा कार्यवाहक प्रमुखका रूपमा निर्वाचन आयोगको नेतृत्व गरेका **रामप्रसाद भण्डारी**सँग कान्तिपुरका **दुर्गा दुलाल** र **जयसिंह महरा**ले गरेको कुराकानीः

तस्बिर : दीपक केसी/कान्तिपुर

कुनै समय निर्वाचन हुनेमा निकै आशंका थियो । त्यसलाई चिरेर हामी मतदानअघिको मौन अवधिसम्म आइसकेका छौं । आयोगका तर्फबाट निर्वाचनको तयारीका काम केही बाँकी छन् कि सकिइसके ?

निर्वाचनको कुनै पनि तयारी बाँकी छैन, सम्पूर्ण तयारी सम्पन्न भइसकेको छ । मतपेटिका र मतपत्र लिएर हाम्रा मतदान अधिकृत सम्बन्धित मतदान केन्द्रमा पुगिसक्नुभएको छ । मतदानस्थलमा र मतदान केन्द्रमा गर्नुपर्ने काम प्रारम्भ गरिसक्नुभएको छ । अब बुधबार बेलुकासम्म सबै मतपेटिका कसरी राख्नेलगायतका काम सम्पन्न गर्नुहुन्छ । २१ गते बिहान ७ बजे सुरु भएर बेलुका ५ बजे मतदान सम्पन्न हुन्छ । सम्पूर्ण तयारी पूरा भएको हुनाले ढुक्कसँग निर्वाचन प्रक्रियामा भाग लिनलाई मैले सबैलाई आग्रह गर्छु ।

आयोगले आचारसंहिता कार्यान्वयनमा कडाइ गरेन भन्ने गुनासो छ नि ?

होइन नि । उम्मेदवारीसम्म पनि खारेज गरिरहेको छ, आयोगले ।

त्यो त उम्मेदवार नै अयोग्य भएर गर्नुभएको हो नि ?

अयोग्य भएर पनि हो । यद्यपि, आचारसंहिता कडाइका साथ कार्यान्वयन गर्दा यो पनि सँगसँगै आउने विषय हो । यसमा आयोगले मौनता साँध्न पनि सक्थ्यो नि त । तर कुनै पनि विषय आयोगमा प्रवेश गरिसकेपछि निर्णय गर्न एक मिनेट पनि ढिला गर्नुहुँदैन । जे हो, त्यो निर्णय गरेर निकास दिने आयोगको काम हो र हामी निकास दिइरहेका छौं ।

सुरक्षा व्यवस्था कसरी मिलाइएको छ ? सुरक्षा संयन्त्रहरूलाई कसरी परिचालन गरिएको छ ?

सुरुमा सुरक्षासँग सम्बन्धित केही चुनौती हुन्छ कि भनेर हामीले निकै पहिचान गरेको हो । यस विषयलाई आयोगले असाध्यै संवेदनशील भएर हेरेको पनि हो । सरकारसँग हामीले असाध्यै राम्रो समन्वय पनि गर्‍यौं । म आफू पनि थुप्रै जिल्लामा गएँ । तर सुरक्षाका लागि कहीं पनि किञ्चित कसैले पनि शंका गर्नुपर्ने ठाउँ छैन । सरकारले सुरक्षाको तयारी गरेको छ ।

चारवटै सुरक्षा निकायलाई आवश्यकताअनुसार कसलाई परिचालन गर्दा उपयुक्त हुन्छ भन्ने गरी परिचालन गरिएको छ । भित्री घेरामा नेपाल प्रहरी बस्छ । त्यसभन्दा बाहिरको घेरामा सशस्त्र प्रहरी बल बस्छ । त्यसभन्दा पनि बाहिर, ३०० मिटरबाहिर नेपाली सेना र राष्ट्रिय अनुसन्धान विभागका अधिकारी हुन्छन् नै ।

सुरक्षाको सन्दर्भलाई लिएर अहिले कसैले शंका नगरे हुन्छ । सरकारले सुरक्षा व्यवस्था सुनिश्चित गरेको छ । सबै सुरक्षाकर्मी मतदानस्थल र मतदान केन्द्रमा खटिइसक्नुभएको छ । जति ठाउँमा सुरक्षाकर्मी कम छन्, निर्वाचन प्रहरी भर्ना गरेर पनि परिचालन गरिएको छ ।

निर्वाचन आयोगले नै केही निर्वाचन केन्द्रलाई संवेदनशील भनेर छुट्याएको छ । त्यहाँको सुरक्षा व्यवस्था कस्तो छ ?

निर्वाचनको सम्बन्धमा उच्च जोखिम र संवेदनशील भनिएको केन्द्रमा पनि सामान्य र शान्तिपूर्ण निर्वाचन हुन्छ । कतिपय सुरक्षा अवस्था सामान्य भनेर हामीले आँखा चिम्लेर बसेको केन्द्र उच्च जोखिममा पनि हुन्छ । विगतका निर्वाचनलाई विश्लेषण गर्दा केही जोखिम र उच्च जोखिम तथा सामान्यको विषयमा हामीले पहिचान गरेका छौं । उच्च जोखिमलाई हामीले विशेष प्राथमिकता दिएका छौं ।

निर्वाचन प्रक्रियाको सन्दर्भमा, म २०७९ सालको निर्वाचनको उदाहरण दिएर भन्छु । स्थानीय तहको निर्वाचनमा अति उच्च जोखिम भनिएको ठाउँमा एकदम सामान्यसँग निर्वाचन सम्पन्न भयो । सामान्य भनिएको ठाउँ भने अति उच्च जोखिममा रह्यो । त्यहाँ तादात्म्यता मिलेन । स्थानीय तहको निर्वाचनमा जुन ठाउँलाई उच्च जोखिम भनेर पहिचान गरिएको थियो, सोही वर्ष ४ मंसिरमा भएको प्रतिनिधिसभा र प्रदेशसभाको निर्वाचनका बेलामा त्यही ठाउँमा भौतिक उपस्थिति जनाएर 'तपाईंहरू जस्तो बुद्धिमान मान्छेहरू बस्ने ठाउँमा निर्वाचनलाई भाँड्ने कुकर्म गर्नुहुन्छ ?' भनेर निकै सम्झाइबुझाइ गर्‍यौं । त्यसैले ४ मंसिरको निर्वाचनमा कहीं पनि अप्ठ्यारो स्थिति नै आएन, एक/दुई ठाउँबाहेक ।

त्यति बेलाको निर्वाचनको अनुभव पनि हामीसँग छ, मसँग छ । अनि त्यसअनुसारको विश्लेषण गरेर, सुरक्षा निकायका प्रमुखहरूले पनि त्यसैअनुसार सुरक्षाकर्मीहरू परिचालन गर्नुभएको छ । त्यसकारण असुरक्षा हुन्छ कि, मतदाताहरू मतदानस्थलमा गएर भोट हाल्न पाउन्नन् कि भन्नेतर्फ सोच्दै नसोचे हुन्छ । सुरक्षाको प्रत्याभूति गरिएको छ । मतदाताले आरामसँग बिहान ७ बजेदेखि लाइन लागेर मत दिन पाउनुहुन्छ । एकदम सहज ढंगले मतदान दिन पाउने व्यवस्था मिलाएका छौं । धेरै लामो र घण्टौं लाइनमा बस्नु पनि पर्दैन । एक मतदान केन्द्रमा एक हजारभन्दा कमै मतदाताहरू हुनुहुन्छ । बिहान ७ देखि बेलुका ५ बजेसम्म मतदानको समय छ । पाँच बजेभित्र मतदान केन्द्रभित्र प्रवेश गर्नुभएर भोट हाल्न सकिएन भने पनि ७ बजेसम्म मतदाताले मतदान गर्न पाउनुहुन्छ ।

कतिपयले निर्वाचन बहिष्कारको घोषणा गरेका छन् । कतिपयले अवरोधको धम्की पनि दिएका छन् । शंकास्पद वस्तुहरू फेला परेका र सुरक्षा निकायले 'डिस्पोज' गरेका समाचार पनि आइरहेका छन् । यस विषयमा आयोगको धारणा के छ ?

यस्ता पक्षलाई त सुरक्षाकर्मीहरूले हेरिरहनुभएको छ । मुलुकभरि सुरक्षाकर्मी परिचालित हुनुहुन्छ । कुन ठाउँमा सुरक्षालाई बिथोल्ने तत्त्वहरू सक्रिय छन् भन्ने विषय सुरक्षाकर्मीले पहिचान गरेका छन् । त्यसैले यो पनि अब छलफलको विषय नै रहेन । मलाई लाग्छ, सुरक्षाकर्मी यति चुस्तदुरुस्त ढंगले परिचालन हुनुभएको छ, बरु हामी कमजोर हुन सकौंला तर सुरक्षाकर्मीहरू सक्रिय भएर लाग्नुभएको छ ।

हिमाली जिल्लाको मौसमलाई पनि चुनौतीका रूपमा हेरिएको थियो । कस्तो प्रक्षेपण पाउनुभएको छ ?

मुलुकको भूबनोटलाई हेर्दा २१ फागुन भनेको हिमाली भेगमा चिसो हुने, हिउँ पर्ने, कठिनाइ हुनेलगायतका कारणले मतदान हुँदैन कि भन्ने स्थिति थियो । त्यसैले हामीले दुई महिनाअगाडि नै जल तथा मौसम विज्ञान विभागलाई २१ फागुनको मौसम विश्लेषण गरेर प्रतिवेदन दिनुस् भनेका थियौं । उहाँहरूले त्यस दिन कुनै पनि ठाउँमा फाट्टफुट्ट वर्षा पनि नहुने र एकदम सफा मौसम रहने भन्ने प्रतिवेदन दिनुभएको छ ।

अब कतिपय हिमाली मतदानस्थल, मतदान केन्द्रमा बाटोचाहिँ बन्द थियो । अहिले हाम्रा सुरक्षाकर्मीहरू बाटो खोलेर पुगिसक्नुभयो, सम्बन्धित स्थलमा । आज एकछिन अगाडि (मंगलबार दिउँसो) हामीलाई रिपोर्ट आएको थियो, सबै मतदान अधिकृतहरू सुरक्षितसाथ आ-आफ्नो ठाउँमा पुगेर प्रक्रियामा भाग लिइसक्नुभएको छ । त्यसैले मौसमका कारणले खासै असर पर्ने छैन ।

कठिन स्थितिबाट निर्वाचनसम्म आइपुग्दा दल र सरकारको साथ तपाईंहरूलाई कस्तो रह्यो ?

निर्वाचन राजनीतिक दलहरूलाई चाहिने हो । अहिलेको सरकार जेन-जी विद्रोहपछि गठन भएको हो । सरकारलाई दुईवटा 'म्यान्डेट' थिए । एउटा, जसरी पनि तोकिएको मिति अर्थात् २१ फागुनमा निर्वाचन गर्न निर्वाचन आयोगलाई सहयोग गर्ने । दोस्रो, सुशासन प्रवाह गर्ने । सरकारको अर्जुन दृष्टि चाहिँ निर्वाचन नै गर्ने भएको हुनाले निर्वाचनबाहेक केही पनि देखेन, निर्वाचन आयोगले देख्ने कुरै भएन । सरकार र निर्वाचन आयोगको असाध्यै राम्रो समन्वयबाट हामी अगाडि बढ्यौं । निर्वाचन सम्पन्न गर्ने प्रक्रियामा लगभग अन्तिम चरणमा छौं ।

निर्वाचनको वातावरण बनाउन राजनीतिक दलहरूको भूमिका कस्तो रह्यो ?

निर्वाचनमा राजनीतिक दलहरू नै हो प्रतिस्पर्धामा जाने । उहाँहरूले निर्वाचन आयोगमा पार्टी दर्ता गर्नुभएको छ । निर्वाचनबाट बाहिरिने अथवा प्रक्रियाबाट अलग रहने भन्ने सोच राजनीतिक दलको कहिल्यै हुन सक्दैन । स्वाभाविक रूपमा आफू जित्ने प्रयोजनका सन्दर्भमा विभिन्न राजनीतिक एजेन्डा बन्ला, तर निर्वाचन प्रक्रियामा उहाँहरू सजिलै भाग लिनुहुन्छ । झन् अहिले पाँच वर्षको निर्वाचित प्रतिनिधिसभा सदस्यहरू त्यसअघि नै पद खारेज भएर पुनः निर्वाचनमा जानुपर्ने भयो । त्यसैले सुरुमा केही कठिन महसुस त भयो होला । तर निर्वाचनको विकल्प केही नभएकाले यसलाई स्वीकार गर्दै अहिले सबै दल निर्वाचन प्रक्रियामा सहभागी हुनुहुन्छ ।

अहिले मौन समयको अवस्था छ । यो समयलाई म शून्य समय अथवा स्थिर समय भन्छु । यो बेला त दल र उम्मेदवारहरूको प्रचारप्रसार पनि रोकिएको छ । अब आफूले गरेको प्रचारप्रसारबाट कति मतदाताले आफूलाई विश्वास गरे, त्यसअनुसार आफूले कति मत प्राप्त गर्छु, निर्वाचित हुन्छु कि पराजित हुन्छु भनेर विश्लेषण गर्ने हो । यो समय मस्तिष्क मन्थन गर्ने र त्यसभन्दा पछाडिका योजना बनाउने हो ।

आफूले जनतासामु गरेको वाचा र त्यसलाई पूरा गर्ने उपायबारे कार्ययोजना बनाउने हो । निर्वाचनको प्रक्रियाको सन्दर्भ कुनै छलफल र संवाद नगर्ने, आफूले सामाजिक सञ्जालमा निर्वाचन सामग्री सम्प्रेषण गरेको छ भने हटाएर स्वच्छ, स्वतन्त्र र आनन्दसँग निर्वाचन प्रक्रियामा भाग लिने बेला हो ।

तपाईंले मौन अवधिलाई 'शून्य समय' भन्नुभयो । यो समय 'आर्थिक समय' भयो, तर निर्वाचन आयोगले कडाइ गर्न सकेन भन्ने आरोप पनि लाग्छ नि ?

आर्थिक चलखेलप्रति निर्वाचन आयोगले शून्य सहनशीलताको नीति लिएको छ । तपाईंहरूले सुने जस्तै छिटफुट घटनाहरूका बारेमा हामीले पनि सुनिरहेका छौं । हामीले जिल्ला निर्वाचन कार्यालयहरूलाई यस्ता विषयमा कडा रूपमा कारबाही गर्न निर्देशन पनि दिएका छौं । आर्थिक चलखेल र निर्वाचनलाई बिथोल्ने कामलाई आयोगले स्वीकार गर्दैन । यी विषयमा आयोग असाध्यै सचेत छ । राजनीतिक दलका नेताहरू पनि सचेत छन् । त्यसकारण सायद निर्वाचनविरुद्धका गतिविधि हुँदैनन् ।

सामाजिक सञ्जालमा राखिएका सामग्रीलाई पनि मौन अवधिमा हटाउनुपर्ने हो । तर सोमबार १२ बजेअघि होडबाजीका साथ पोस्ट गरिएका सामग्री अझै छ्यापछ्याप्ती छन् नि ?

सोमबार राति १२ बजेसम्म प्रचारप्रसार गर्न पाउने उम्मेदवारहरूको अधिकार नै थियो । त्यसपछि भने मौन अवधि सुरु भएको छ, आयोगले आचारसंहिता लागू गरेको छ । हिजोका दिनमा ती सामग्री हटाउनुपर्छ भन्ने थिएन । एक पटक सेयर गरेपछि अब हटाउनुपर्छ भन्ने मनस्थिति थिएन होला । तर हामीले हिजो नै भनिसकेका छौं । उम्मेदवार र दलहरूले यसअघि सामाजिक सञ्जालमा सेयर गरेका सबै सामग्रीहरू हटाउनुपर्छ, नत्र त्यो पनि आचारसंहिता उल्लंघन ठहर हुन्छ । हामी उम्मेदवारहरूले त्यस्ता सामग्रीहरू हटाउनुहुन्छ भन्ने विश्वास गर्छौं । यदि उहाँहरूले भोलि (बुधबार) सम्म हटाउनुभएन भने कारबाहीको दायरामा ल्याउँछौं ।

कसरी कारबाहीको दायरामा ल्याउनुहुन्छ ? निर्वाचन अवधिमा संकलन गरेका र मौन अवधिअघि सार्वजनिक गरेका सबै सामग्री अहिले पनि देखिन्छ नि ?

मैले माथि नै भने । हामीले हिजै निर्वाचन आयोगबाट सार्वजनिक रूपमै आचारसंहिताविपरीत हुने सबै सामग्रीहरू हटाउन भनेका छौं । मौन अवधि सुरु हुनुअघि नै प्रकाशन र प्रसारण गर्नु भएका सामग्रीहरू छन् भने अब राख्नुहुँदैन, हटाइदिनुस् भनेर आग्रह गरेका छौं । त्यसलाई यथावत् छोड्नुभयो भने मौन अवधिको आचारसंहिता उल्लंघन गरेको ठहरिन्छ । जसकारण कारबाहीको दायरामा परिन्छ । यदि कारबाहीको विषय बन्यो भने उम्मेदवारलाई पक्कै पनि राम्रो हुँदैन । उम्मेदवार भएर आफ्नो क्षेत्र र मतदान केन्द्रहरूमा जाने कि निर्वाचन आयोगमा स्पष्टीकरण दिन आउने भन्ने अवस्था आउँछ । यसकारण सबै उम्मेदवारहरूले आफूले सम्प्रेषण गरेका सबै सामग्रीहरू आयोगको पहुँच वा जानकारीमा पुग्नुअघि नै निष्क्रिय गराउनुहुनेछ ।

आयोगले कसैले दिएको उजुरीका आधारमा कारबाहीको दायरामा ल्याउँछ ? कि, तपाईंहरूको आफ्नै संयन्त्र सक्रिय छन् ?

यसमा आयोगको अनुगमन गर्ने साइबर टोली छ । अनि 'ज्वाइन्ट अप्रेसन टोली' छ । त्यस्तै सामाजिक सञ्जालहरूसँग पनि हामीले सहकार्य गरेका छौं । हामीले तत्काले यस्ता सामग्रीहरू अनुगमन गर्ने अनि हटाउनेसम्मको काम भइरहेको छ ।

निर्वाचन पर्यवेक्षण गर्नका लागि स्वदेशी र विदेशी कति पर्यवेक्षकहरू आउँदै छन् ?

पर्यवेक्षक दुई थरी हुन्छन् । कतिपय अन्तर्राष्ट्रिय पर्यवेक्षकहरू आवेदन दिएर आउनुहुन्छ । कतिपयलाई भने आयोगले नै अनुरोध गरेर बोलाउने गर्छ । उहाँहरू आएर पर्यवेक्षण गर्नुहुन्छ । अर्को भने विभिन्न देशका निर्वाचन आयोग, कूटनीतिक नियोगका साथै जुनजुन देशसँग निर्वाचन आयोगको मैत्री सम्बन्ध छ, उनीहरूलाई पनि बोलाउँछौं । त्यस्तै निर्वाचनको प्रक्रिया सम्बन्धमा काम गरेका र अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा उच्च छवि भएकाहरूलाई हामीले आमन्त्रण गरेर बोलाएका छौं । यसरी चार दर्जन पुग्ने देखिन्छ ।

त्यस्तै, विभिन्न देशका प्रमुख निर्वाचन आयुक्त र आयुक्तहरू पनि आउनुहुन्छ । उहाँहरूले पर्यवेक्षण गर्नुहुन्छ । 'कस्तो लाग्यो ?' भनेर हामी उहाँहरूलाई सोध्छौं । हामीले मंगलबार बेलुका कटनीतिक नियोग र यसरी पर्यवेक्षणमा आउनुभएकाहरूसँग परिसंवाद आयोजना गरेका छौं । त्यसक्रममा आयोगको तयारी र सीमाका बारेमा जानकारी गराउँछौं । त्यस्तै उहाँहरूले निर्वाचन पर्यवेक्षण गर्दा के-के विषय पालना गर्नुपर्छ भनेर पनि ब्रिफिङ गर्छौं । उहाँहरूको अनुभव पनि हामीलाई बाँड्नुहुन्छ । त्यस्तै उहाँहरूले अनुमति पाएको ठाउँमा गएर अनुगमन र पर्यवेक्षण गर्नुहुन्छ । त्यहाँबाट आएपछि उहाँहरूले आफ्नो प्रतिवेदन दिनुहुन्छ । अनि, हामी बिदा गर्छौं ।

निर्वाचन आयुक्तको टोलीसहित कति पर्यवेक्षक आउनुभएको छ ?

कूटनीति नियोग र निर्वाचन आयोगका आयुक्तहरू कति संख्यामा हुनुहुन्छ, अहिले यकिन भन्न सक्दिनँ । तर एक दर्जनभन्दा धेरै हुनुहुन्छ ।

उहाँहरूले काठमाडौंमा मात्र पर्यवेक्षण गर्नुहुन्छ कि अन्य जिल्लाको पनि अनुमति लिनुभएको छ ?

अधिकांश विदेशी पर्यवेक्षकहरूले काठमाडौंको मात्र अनुमति लिनुभएको छ । केहीले थोरै बाहिरको पनि लिनुभएको छ । अनुमति लिएकाहरू उपत्यकाबाहिर पनि जानुहुन्छ, नलिएकाले काठमाडौं उपत्यका र नजिकका जिल्लाहरूमा जान पाउनुहुन्छ । कसैले दाङ, सुर्खेत र कसैले झापा र धनकुटासम्म जान्छु भन्नुभएको छ । उहाँहरूको आग्रहलाई स्वीकार गरेर हामीले अनुमति दिएका छौं । तर विदेशी पर्यवेक्षकहरू, जो कूटनीतिक निकायहरूबाट आउनुभएको छ, उहाँहरूले राम्रोसँग नियम पालना गर्नुहुन्छ । अरू केहीले भने कानुनी रेखाभन्दा बाहिर जान खोज्ने गरेको विगत छन् । त्यस्तालाई हामीले नियन्त्रण पनि गर्नुपर्ने भएकाले सबै पक्ष सोचेर आयोगले अनुगमनको पनि अनुगमन गर्छ ।

कुनै कारणले कुनै क्षेत्रमा पुनःनिर्वाचन गर्नुपर्ने स्थितिका बारेमा आयोगले सोचेको छ कि छैन ?

निर्वाचन आयोगले पुनःनिर्वाचनका बारेमा अहिलेसम्म परिकल्पना गरेको छैन । निर्वाचन एकै चरणमा सम्पन्न हुन्छ र कुनै पनि क्षेत्रमा दोहोर्‍याएर निर्वाचन गर्नुपर्ने वातावरण बन्दैन । एकैचोटि र एकै दिन निर्वाचन सम्पन्न हुन्छ ।

मतगणनाको तयारी कस्तो छ ?

२१ गते मतदान सम्पन्न भएपछि सुरुमा त मतपेटिका संकलन हुन्छ । मतपेटिका संकलन सकिएपछि बल्ल मतगणनाको प्रक्रिया सुरु हुन्छ । जिल्ला निर्वाचन कार्यालय र स्थानीय राजनीतिक दलहरूसँगको संयुक्त बैठकपछि हामी मतगणना थाल्छौं । निर्वाचन आयोगले मतगणना सुरु गरेको २४ घण्टाभित्र सबै क्षेत्रको नतिजा सार्वजनिक गर्ने गरी तयारी गरेका छौं ।

२४ घण्टामा मतपरिणाम आउन सम्भव छ र ?

मतपेटिका संकलन भएपछि मतगणना सुरु हुन्छ । यसरी हुने मतगणनामा प्रत्यक्षतर्फको मात्र मतपरिणाम २४ घण्टामा सार्वजनिक गर्न सम्भव छ । हामीले यसको पूर्ण तयारी गरेका छौं । हामी पहिला 'पहिलो हुने निर्वाचित हुने' अर्थात् प्रत्यक्षतर्फको मतपरिणाम सार्वजनिक गर्ने तयारी गर्छौं । अनि सँगै समानुपातिकतर्फको मतगणना थाल्छौं । सम्भव भएसम्म प्रत्यक्षसँगै समानुपातिकतर्फको मतगणना हुन्छ, सम्भव नभए छुट्टाछुट्टै हुन्छ ।

मतपत्र र मतपेटिकाको सुरक्षामा सधैं प्रश्न उठ्ने गर्छ । यसका लागि आयोगले के व्यवस्था गरेको छ ?

सुरक्षा व्यवस्थाप्रति चिन्ता गर्नुपर्ने अवस्था छैन । ढुक्क भएर मतदानमा सहभागी हुन म आग्रह गर्दछु । मतदाता र दलहरू पनि अहिले सचेत भएको पाएका छौं । अहिले सबै ठाउँमा सुरक्षाकर्मीहरू पनि सचेत भएर सुरक्षा गर्नेमा आयोग विश्वस्त छ । हामीलाई निर्वाचन सुरक्षामा कुनै शंका नै छैन ।

यो कसैले नसोचेको अवस्थामा हुन लागेको निर्वाचन हो । यसले देशको भविष्यलाई कतातिर लैजान्छ भन्ने सोच्नुभएको छ ?

बिथोलिएको, अनुशासनबाट भड्किएको र लयभन्दा बाहिर गएको मुलुकलाई लयमा ल्याउने अन्तिम बाटो भनेकै निर्वाचन हो । २३ र २४ भदौको विद्रोहपछि देशमा निर्वाचन घोषणा नभएको भए के हुन्थ्यो ? परिकल्पनाभन्दा बाहिरको अवस्था पनि हुन सक्थ्यो । अब नयाँ पुस्ता पनि निर्वाचनमा सहभागी भएका छन् । पुरानो पुस्ता पनि सँगै छन् । दलहरूले पनि उत्साहपूर्वक निर्वाचनमा भाग लिएका छन् । अहिले मौन अवधि छ । प्रचारप्रसारको समय सकिएको छ । अब शान्त भएर यो निर्वाचनलाई सफलतामा पुर्‍याउनुपर्छ । अब मतदाताले दिने मतलाई विश्वास र स्वीकार गर्नुपर्छ । जनतालाई यस अवधिमा जति विश्वास र भरोसा दिलाउन दल र उम्मेदवारले सक्नुभयो, त्यही बराबर मत र सिट पाउने हो । निर्वाचनका लागि दल र सरकार सबैले सुरुदेखि जति सहयोग गर्नुभयो, जुन भूमिका निर्वाह गर्नुभयो, त्यो मूल्यांकनभन्दा बाहिर छ । राष्ट्रपतिले जसरी २१ फागुनका लागि निर्वाचनको घोषणा गर्नुभयो, त्यो अवधिदेखि नै निर्वाचन आयोगले भरपूर सहयोग पाएको हो । यसमा राजनीतिक दल र सञ्चारमाध्यमको पनि ठूलो सहयोग रह्यो ।

कार्यवाहककै रूपमा निर्वाचन सम्पन्न गराउने जिम्मेवारी पाउनुभयो । निर्वाचन सम्पन्न पनि हुँदै छ । आफ्नै काम र भूमिकालाई कसरी लिनुभएको छ ?

यस विषयमा अहिले चर्चा गर्न आवश्यक छैन । निर्वाचन आयोग भनेको व्यक्ति होइन, संस्था हो । पद कार्यवाहक हुनु र नहुनुको कुनै अर्थ छैन । काम गरेर देखाउने हो । काम गर्न कार्यवाहकले कहींकतै रोक्दैन । मैले पनि यही सम्झेर काम गरेर परिणाम देखाएको छु ।

मतदाता शिक्षामा लगानी धेरै हुन्छ । तर, सुधार भएको पाइँदैन । किन ?

यस पटक सुधार हुन्छ । मतदानको प्रतिशत पनि बढ्छ र बदर पनि सुधार हुन्छ । मतदाता शिक्षा यस पटक राम्रोसँग पुगेको छ । हामीले नीति बनाएर नै लागू गरेका छौं । २१ फागुनको मतदानपछि यसलाई महसुस गर्न सकिन्छ ।

“
सम्पूर्ण तयारी पूरा भएको हुनाले ढुक्कसँग निर्वाचन प्रक्रियामा भाग लिन म सबैलाई आग्रह गर्छु ।

कुनै पनि विषय आयोगमा प्रवेश गरिसकेपछि निर्णय गर्न एक मिनेट पनि ढिला गर्नुहुँदैन । जे हो, त्यो निर्णय गरेर निकास दिने आयोगको काम हो र हामी निकास दिइरहेका छौं ।

सुरक्षाको सन्दर्भलाई लिएर अहिले कसैले शंका नगरे हुन्छ । सरकारले सुरक्षा व्यवस्था सुनिश्चित गरेको छ ।

हामीले दुई महिनाअगाडि नै जल तथा मौसम विज्ञान विभागलाई २१ फागुनको मौसम विश्लेषण गरेर प्रतिवेदन दिनुस् भनेका थियौं । उहाँहरूले सफा मौसम रहने भन्ने प्रतिवेदन दिनुभएको छ ।

आर्थिक चलखेलप्रति निर्वाचन आयोगले शून्य सहनशीलताको नीति लिएको छ ।

उम्मेदवार र दलहरूले यसअघि सामाजिक सञ्जालमा सेयर गरेका सबै सामग्री हटाउनुपर्छ, नत्र त्यो पनि आचारसंहिता उल्लंघन ठहर हुन्छ ।

निर्वाचन आयोगले पुनःनिर्वाचनका बारेमा अहिलेसम्म परिकल्पना गरेको छैन ।

मतगणना सुरु गरेको २४ घण्टाभित्र सबै क्षेत्रको नतिजा सार्वजनिक गर्ने गरी तयारी गरेका छौं ।

सम्भव भएसम्म प्रत्यक्षसँगै समानुपातिकतर्फको मतगणना हुन्छ, सम्भव नभए छुट्टाछुट्टै हुन्छ ।

यस पटक मतदानको प्रतिशत पनि बढ्छ र बदर पनि सुधार हुन्छ ।
”

इरानमा ठूलो र शक्तिशाली आक्रमण हुनै बाँकी छ : अमेरिका

● अमेरिकी नागरिकलाई मध्यपूर्वका देशबाट निस्कन आग्रह ● मिनाबस्थित प्राथमिक विद्यालयमा मारिएका १६५ छात्राको सामूहिक अन्त्येष्टि ● ट्रम्पको सनक जारी नै रहे तेस्रो विश्वयुद्ध हुन सक्ने रुसका पूर्वराष्ट्रपति दिमित्री मेदभेदेवको चेतावनी

तस्बिर : एपी/रासस

इरानको मिनाबस्थित एक प्राथमिक विद्यालयमा २८ फेब्रुअरीमा इजरायल–अमेरिकाको हमलामा मारिएका १ सय ६५ बालिकाको मंगलबार सामूहिक अन्त्येष्टि भएको छ।

एजेन्सी (वासिङ्टन)- अमेरिकाका राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्प र विदेशमन्त्री मार्को रुबियोले इरानमाथि अझै ठूलो आक्रमण हुन बाँकी नै रहेको बताएका छन्। 'मलाई लाग्छ आक्रमण धेरै राम्रो भइरहेको छ। यो धेरै शक्तिशाली छ। हामीसँग संसारको सबैभन्दा ठूलो सेना छ र हामी यसलाई प्रयोग गरिरहेका छौं।' ट्रम्पले सीएनएनसँगको टेलिफोन अन्तर्वार्तामा शनिबारको आक्रमणमा आयतुल्लाह खामेनेईसहित ४९ जना इरानी शीर्ष नेता एकैपटक मारिएको बताए।

राष्ट्रपति ट्रम्पले युद्ध चार साता लम्बिन सक्ने आफ्नो पुरानो दाबी दोहोर्‍याए। 'हामीलाई थाहा छैन नेतृत्व को हो ? हामीलाई थाहा छैन उनीहरूले कसलाई छान्छन्। प्रारम्भिक आक्रमणका कारण इरानीहरूले नेतृत्वको हिसाबले धेरै कुरा गुमाए, ४९ जना' इरानको नेतृत्व कसले गर्न सक्छ भन्ने सीएनएनको प्रश्नमा ट्रम्पले भनेका छन्, 'यो एउटा अद्भुत आक्रमण थियो।' ट्रम्पले इरानसँग वार्ताको प्रयास गरे पनि सम्झौतामा पुग्न नसकेको बताए। भने, 'उनीहरू हरेक नयाँ प्रस्ताव आएसँगै पुरानै कुरा निकाल्थे। युरेनियम संवर्द्धन अन्त्य गर्न सहमत भएनन्।' विदेशमन्त्री मार्को रुबियोले पनि ठूलो आक्रमण बाँकी नै रहेको बताए। 'म रणनीतिक प्रयासको विस्तृत जानकारी दिन चाहन्नँ तर ठूलो आक्रमण हुनै बाँकी छ। यसपछिको चरणमा अझै ठूलो दण्ड दिइनेछ,' क्यापिटल हिलमा सांसदहरूलाई घटनाबारे ब्रिफिङ दिन जानुअघि रुबियोले पत्रकारसँग भने, 'हामीले यो अपरेसन समाप्त गरेपछि दुनियाँ शान्त र सुरक्षित हुनेछ।'

सम्भावित जोखिमलाई ध्यानमा राखेर अमेरिकाले मध्यपूर्व र इजरायलबाट आफ्ना नागरिकलाई बाहिर निस्कन आग्रह गरेको छ। अमेरिकाकी सहायक विदेशमन्त्री मोरा नामदारले सोमबार इजरायल, गाजा-वेस्ट ब्याङ्क, लेबनान, सिरिया, इराक, जोर्डन, साउदी अरब, यमन, ओमान, बहराइन, यूएई, कुवेत, कतार, इजिप्टले इरानबाट सर्वसाधारणलाई तुरुन्तै बाहिर निस्कन आग्रह गरेकी छन्। मध्यपूर्वमा झन्डै ५ लाखदेखि १० लाख अमेरिकी नागरिक बसोबास गर्ने अनुमान छ। यसमध्ये २ लाखभन्दा धेरै इजरायल र वेस्ट ब्याङ्कमा बस्छन्। इरानको जवाफी हमलापछि इजरायल, कतार, सिरिया, इरान, इराक, कुवेत र बहराइनले आफ्नो हवाई क्षेत्र बन्द गरेका छन्।

अमेरिका-इजरायलले चौथो दिन पनि तेहरानसहितका क्षेत्रमा मिसाइल प्रहार गरेका छन्। त्यस्तै, इरानले पनि मध्यपूर्वका विभिन्न क्षेत्रमा ड्रोन र ब्यालेस्टिक मिसाइल प्रहार गरिरहेको छ। मंगलबार साउदी अरब र कुवेतस्थित अमेरिकी दूतावासमा इरानले प्रत्याक्रमण गरेको छ। यी दुवै देशका दूतावास अहिले बन्द छन्।

इरानमा गरिएको अमेरिकी आक्रमणमा परी ज्यान गुमाउनेको संख्या कम्तीमा ७ सय ८७ पुगेको इरानको सरकारी टेलिभिजनले जनाएको छ। इजरायलले लेबनानमा पनि आक्रमण बढाएको छ। अमेरिकाका ६ जनाले यस युद्धमा ज्यान गुमाइसकेका छन् भने १८ जना घाइते भएका छन्। युद्धका कारण मध्यपूर्वमा हवाई सेवा प्रभावित भएको छ। कतारमा मात्रै ८ हजार यात्रु 'ट्रान्जिट' मै अलपत्र परेका छन्।

तेस्रो विश्वयुद्ध सुरु हुन सक्छ : रुसी पूर्वराष्ट्रपति

अमेरिकी राष्ट्रपति ट्रम्पका कारण तेस्रो विश्वयुद्ध सुरु हुन सक्ने रुसी पूर्वराष्ट्रपति दिमित्री मेदभेदेवले चेतावनी दिएका छन्। सोमबार रुसी समाचार एजेन्सी ताससँगको अन्तर्वार्तामा उनले ट्रम्पमाथि आपराधिक रूपमा विभिन्न देशको सत्ता परिवर्तनको अभियान चलाइरहेको आरोप लगाए। अहिले रुसको सुरक्षा परिषद्को उपाध्यक्ष रहेका मेदभेदेवलाई तेस्रो विश्वयुद्ध सुरु भइसकेको हो भनेर सोधिएको थियो। जवाफमा उनले भने, 'प्राविधिक रूपमा छैन। तर यदि ट्रम्पले आपराधिक हिसाबले अन्य देशका शासन सत्ता परिवर्तनको आफ्नो सनक जारी नै राखे भने निःसन्देह सुरु हुनेछ।' इरानमाथिको आक्रमण अमेरिका र उसका सहयोगीहरूले विश्वव्यापी प्रभुत्व कायम राख्न गरेको व्यापक युद्धको एउटा अंश मात्रै रहेको पनि उनले बताए। 'ट्रम्पले इरानी सर्वोच्च नेता आयतुल्लाह अली खामेनेईको हत्या गरेर सबै अमेरिकीहरूलाई जोखिममा पारेका छन्, उनले गम्भीर गल्ती गरेका छन्,' मेदभेदेवले भने।

इरानले आफ्नो आणविक हतियार विकास कार्यक्रमलाई थप रफ्तारका साथ अघि बढाउने पनि मेदभेदेवले बताए। उनले अहिलेको क्षतिको मूल्य चर्को परे पनि अन्ततः इरान सफल हुने बताए। उनले रुसमाथि अमेरिकाले आक्रमण गर्ने कुनै जोखिम नरहेको बताउँदै थपे, 'अमेरिका रुससँग डराउँछ र आणविक द्वन्द्वको मूल्य जान्दछ।'

विद्यालयमा मारिएका छात्राको सामूहिक अन्त्येष्टि

इरानले मिनाबस्थित प्राथमिक विद्यालयमा मारिएका १ सय ६५ जना छात्राहरूको सामूहिक अन्त्येष्टि गरेको टर्किस न्युज एजेन्सी अनाडोलुले जनाएको छ। अमेरिका र इजरायलले शनिबार गरेको आक्रमणमा परेका उनीहरूको मृत्यु भएको हो। उनीहरूको अन्त्येष्टिमा ठूलो सङ्ख्यामा मानिस सरिक भएका थिए। सोमबार इरानी विदेश मन्त्रालयका प्रवक्ता इस्मइल बगाईले अमेरिका-इजरायलले आवासीय क्षेत्र, अस्पताल, विद्यालय, परोपकारी संस्थाहरूका पूर्वाधार र सांस्कृतिक स्मारकलाई पनि निशाना बनाएको आरोप लगाएका छन्। मंगलबार आर्ग स्क्वायरमा आक्रमण भएको थियो। यसको पराकम्प र छर्राहरू लाग्दा विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश गोलेस्तान दरबारमा क्षति पुगेको छ। युनेस्कोले सांस्कृतिक धरोहरमाथि भएको आक्रमणप्रति चिन्ता व्यक्त गरेको छ। सांस्कृतिक धरोहरमाथिको आक्रमण अन्तर्राष्ट्रिय कानुनविपरीत रहेको पनि युनेस्कोले स्मरण गराएको छ।

इरानमाथिको आक्रमण निन्दनीय : स्पेनी विदेशमन्त्री

म्याड्रिड (एजेन्सी)- स्पेनका विदेशमन्त्री जोसे म्यानुएल अल्बारेसले इरानमा भएको अमेरिका र इजरायलको आक्रमण निन्दा गरेका छन्। उनले यस युद्ध संयुक्त राष्ट्रसंघीय सन्धि वा अन्तर्राष्ट्रिय कानुनविपरीत रहेको बताए। युरो टुडेसँगको कुराकानीमा उनले इरानले मध्यपूर्वका अन्य देशमाथि गरेको आक्रमण पनि अन्यायपूर्ण रहेको बताए। उनले यो आक्रमण बदलाभावबाट प्रेरित रहेको र यसले सर्वसाधारणलाई समस्यामा पारेको बताए।

'हामीले इरानी शासनबाट हुने हरेक मानवअधिकार उल्लंघनको निन्दा गरेका छौं र हामी इरानका जनताको साथमा छौं। हामी उनीहरूको रक्षा गर्न चाहन्छौं, हामी उनीहरूको स्वतन्त्रताको रक्षा गर्न चाहन्छौं,' अल्बारेसले भने। युरोपेली युनियनका देशहरूमध्ये इरानमाथिको आक्रमणको विरोध गर्ने स्पेन एक मात्रै देश हो। स्पेनी प्रधानमन्त्री पेड्रो सान्चेजले यसअघि शनिबार आक्रमणको निन्दा गरेका थिए।

सान्चेजको सरकारले अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पको हस्तक्षेपकारी विदेश नीतिको निरन्तर आलोचना गरिरहेको छ। स्पेनले गाजामा इजरायलले गरेको आक्रमणको पनि लगातार आलोचना गर्दै आएको छ। 'हिंसाको माध्यमबाट शान्ति हुनेछैन। तर लोकतन्त्र वा स्थिरता पनि हुनेछैन,' विदेशमन्त्री अल्बारेसले सोमबार भने, 'त्यसैले हामी वास्तवमै तनाव कम गर्न र वार्ताको टेबुलमा फर्कन सबैलाई आग्रह गर्छौं।' इरानले सोमबार मात्रै अमेरिकासँग कुनै वार्ता नहुने बताएको छ। इरानका राष्ट्रपति मसुद पेजेस्कियनले आफ्नो देशका सर्वोच्च नेताको हत्याको बदला लिने कर्तव्य र वैध अधिकार इरानलाई रहेको दाबी गरेका छन्।

अफगान-पाक युद्धको पाँचौं दिन

६७ अफगानी सुरक्षाकर्मी मारिएको पाकिस्तानको दाबी

दक्षिणपश्चिम र उत्तरपश्चिम सीमा क्षेत्रमा मंगलबार बिहानदेखि झडप तीव्र भएको जनाउँदै इस्लामाबादले भन्यो- 'एक पाकिस्तानी सैनिकको पनि ज्यान गएको छ'

इस्लामाबाद (एजेन्सी)- पाकिस्तानले अफगानिस्तानसँगको जारी सीमापार युद्ध पाँचौं दिनमा प्रवेश गरेको अवस्थामा ६७ अफगानी सुरक्षाकर्मी मारिएको दाबी गरेको छ। दक्षिणपश्चिम र उत्तरपश्चिम सीमा क्षेत्रमा मंगलबार बिहानदेखि तीव्र झडप भएको जनाउँदै इस्लामाबादले एक पाकिस्तानी सैनिकको पनि ज्यान गएको पुष्टि गरेको छ।

पाकिस्तानका सूचनामन्त्री अत्ताउल्लाह तरारले अफगान सीमामा भएका 'धेरै आक्रमणलाई सफलतापूर्वक विफल पारिएको' बताए। उनका अनुसार अफगान स्थल सेनाले बलुचिस्तान प्रान्तका किल्ला सैफुल्ला, नुस्की र चमन जिल्लामा रहेका १६ स्थानमा भूमि आक्रमण गरेको थियो। त्यसको प्रत्युत्तरमा पाकिस्तानी सेनाले २७ अफगान सैनिक मारिएको दाबी गरेको उनले सामाजिक सञ्जाल एक्समार्फत जानकारी दिए।

अफगानिस्तानको कान्दाहार प्रान्तको तख्ता पुल जिल्लामा रहेको शरणार्थी शिविरमा पाकिस्तानी आक्रमणपछि क्षतिग्रस्त कारको निरीक्षण गर्दै एक व्यक्ति। तस्बिर : एपी/रासस

उनका अनुसार उत्तरपश्चिमी खैबर पख्तुनख्वाको सीमावर्ती क्षेत्रमा पनि अफगान सेनाले २५ स्थानमा आक्रमण गरेको थियो। ती क्षेत्रमा भएको झडपमा ४० अफगान सुरक्षा बलका सदस्य मारिएको दाबी पाकिस्तानले गरेको छ। यसरी दुवै मोर्चामा गरी ६७ अफगान सुरक्षाकर्मी मारिएको इस्लामाबादको भनाइ छ।

यी दाबीबारे काबुलबाट तत्काल कुनै आधिकारिक प्रतिक्रिया आएको छैन। तर, दुवै देशले विगत बिहीबारदेखि एकअर्कालाई भारी क्षति पुर्‍याएको दाबी गर्दै आएका छन्। अफगानिस्तानले अघिल्लो आइतबार भएको पाकिस्तानी हवाई आक्रमणको प्रतिशोधस्वरूप आक्रमण सुरु गरेको जनाएको थियो। त्यसयता पाकिस्तानले सीमा क्षेत्रमा निरन्तर सैन्य अपरेसन सञ्चालन गरिरहेको छ। सोमबार तरारले ४ सय ३५ अफगान सुरक्षाकर्मी मारिएको र ३१ स्थान नियन्त्रणमा लिइएको दाबी गरेका थिए।

यसबीच, अफगान पक्षले पनि आफ्नो कारबाहीबाट पाकिस्तानी सेनालाई ठूलो क्षति पुर्‍याइएको दाबी गर्दै आएको छ। यद्यपि, स्वतन्त्र रूपमा यी दाबीहरूको पुष्टि हुन सकेको छैन।

पाकिस्तानका राष्ट्रपति आसिफ अली जर्दारीले सोमबार अफगानिस्तानभित्र जारी सैन्य कारबाहीको बचाउ गर्दै इस्लामाबादले कूटनीतिक प्रयासका सबै विकल्प प्रयोग गरिसकेपछि मात्र उग्रवादीविरुद्ध कदम चालिएको बताएका थिए। उनले काबुललाई पाकिस्तानमा आक्रमणका लागि जिम्मेवार समूहहरूलाई निःशस्त्र बनाउन आग्रह गरे।

पाकिस्तानले हालको अवस्थालाई अफगानिस्तानसँगको 'खुला युद्ध' का रूपमा वर्णन गरेको छ। सीमाक्षेत्र अल-कायदा र इस्लामिक स्टेट समूहजस्ता आतंकवादी संगठनहरूको गतिविधि बढेको क्षेत्र मानिँदै आएको छ। पछिल्ला महिनाहरूमा पाकिस्तानभित्र हिंसा बढेको र त्यसका लागि प्रतिबन्धित तेहरिक-ए-तालिबान पाकिस्तान (टीटीपी) जिम्मेवार रहेको इस्लामाबादको आरोप छ। पाकिस्तानले टीटीपीले अफगान भूमिबाट सञ्चालन गर्दै आएको र अफगान तालिवान सरकारले सुरक्षित आश्रय दिएको आरोप लगाउँदै आएको छ, जसलाई काबुलले अस्वीकार गर्दै आएको छ।

हालको सीमापार द्वन्द्वले गत अक्टोबरमा कतार र टर्कीको मध्यस्थतामा भएको युद्धविरामलाई प्रभावहीन बनाएको छ। इस्तानबुलमा सम्पन्न वार्ता स्थायी सहमति बनाउन असफल भएपछि दुवै पक्षबीच तनाव पुनः चुलिएको हो। पाकिस्तानी अधिकारीहरूले अफगान तालिवान सरकारले टीटीपी र अन्य उग्रवादी समूहहरूविरुद्ध प्रमाणित र प्रभावकारी कदम नचालेसम्म सैन्य अपरेसन जारी रहने स्पष्ट पारेका छन्।

न्युयोर्कको एलिस टुली हलमा 'आउटल्यान्डर' सिजन आठको सोमबार भएको प्रिमियरमा बायाँबाट क्रमशः साम ह्युगन, सोफी स्केल्टन, क्याट्रिओना बाल्फे र रिचर्ड र्‍यांकिन। तस्बिर : एपी/रासस

आजको राशिफल

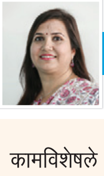

प्रीति आत्रेय ज्ञवाली, फलित ज्योतिषाचार्य

मेष बिहानको समयमा केही व्यस्त भइएला। क्रमशः सबै कुराहरू मिल्दै जानेछन्। मनमा भएको चिन्ता हटेर जानेछ।

वृष कामविशेषले कतै निस्किनुपर्ने हुन सक्छ। कसैसित कतै भेटघाट हुन सक्छ। घरमा कसैको आगमन हुन सक्छ।

मिथुन समयानुसार सबै कुराहरु मिल्दै जानेछन्। सकेसम्म आफ्नो सहजताको विचार गरिएला। जसरी पनि काम सक्न लागिपरिनेछ।

कर्कट बिहानको समय केही भ्याइनभ्याइ हुन सक्छ। दिउँसोदेखि समय आफू अनुकूल बन्दै जानेछ। कुनै कुराको अनपेक्षित लाभ हुन सक्छ।

सिंह समयावस्था विचारेर आफूलाई प्रस्तुत गरिनेछ। अत्यावश्यक कुरामा जोड दिइनेछ। कसैसित कतै भेटघाट हुन सक्छ।

कन्या अत्यावश्यक कुरामा जोड दिइनेछ। समय आफू अनुकूल बन्दै जाला। मनमा भएको तनाव हटेर जानेछ।

तुला कुनै कुराले गर्दा झर्को लाग्न सक्छ। सकेसम्म शान्त रहन खोजिनेछ। समयावस्था विचारेर आफूलाई प्रस्तुत गर्नुपर्ने बेला छ।

वृश्चिक मन उत्साहित रहनेछ। समयले सोचे अनुरूप साथ दिँदै जानेछ। निर्धारित ढंगले सबै कुराहरू मिल्दै जानेछन्।

धनु सकारात्मक सोचमा रहन सके मन शान्त रहला। कसैसितको वार्तालापले मनमा ऊर्जा बढ्नेछ। समयानुसार सबै कुराहरू मिल्दै जानेछन्।

मकर विविध कुराले अल्मल्याउन सक्छ। ससाना कुरामा पनि आफैं खटिइनुपर्दा धपेडी हुन सक्छ। सकेसम्म समयानुसार चल्न खोजिनेछ।

कुम्भ विभिन्न माध्यमबाट काममा सहयोग पुग्नेछ। दिउँसोको समयमा केही व्यस्त भइएला। सकेसम्म आफूलाई सहज बनाउन खोजिनेछ।

मीन मनमा भएको तनाव मत्थर हुँदै जानेछ। कुनै कुराले मन उत्साहित रहला। समयले पनि सोचे अनुरूप साथ दिँदै जानेछ।

वर्गीकृत विज्ञापन

घर जग्गा

ललितपुर एरियामा घरजग्गा खरिदबिक्रिकोलागि 9849188782

डिल्लीबजारमा सातआना जग्गासहित १५कोठाको तिनतले घरबिक्रिमा 9813642311

घरजग्गा खरिदविक्री 9846662001 9704011747 9704011748

रिङरोडबाट ५०मिटर बाहिर व्यापारिकघर ९८१८५०९७४२

ठुलो आवासियजग्गा एवं व्यापारिकजग्गा बैंकव्यक्तिगतलाइ(तीनअर्बसम्मको) धितोचाहिएमा ठुलाउद्योगपति व्यापारिहरू तुरुन्तैसम्पर्कमा आउनुहोस् 9802315103

काठमाडौं गोङ्गबु नयाँबसपार्क BGMALLको पछाडी रिङ्गरोडभित्र १००मि.दुरी मित्रनगर गोन्धुलीमार्गमा होटल नेपालताराको अगाडी ०-६-२-१(२०८वर्गमिटर) २० फिटेबाटोमा ६५.३" बाटोपट्टिलम्बाई, ३६.१०"चौडाईभएको ४पाटे हरेक प्रयोजनकालागि उपयुक्तजग्गा बिक्रीमा टुक्राएर सवातिनआना, सवातिनआना पनि दिनमिल्ने Email: dhangurung965@yhoo.com फोन 009779766850029,Visit: ekantiupur.com epaper कान्तिपुर दैनिक

सम्पर्क

विद्यार्थीकोलागि सस्तोमा Cash Deposit 9765345999

धितोफुकुवा बैकलोन चाहिएमा 9851065811, 9841007757

सस्तोमा CASHDEPOSIT, धितोफुकुवा, बैंकलोन 9851154609

निर्माण सफाई

ठुलोगाडीमामेसिनबाट सेफटीट्याङ्की ढलमंगाल जामखोल्ने 9849442728

सस्तोमा ढलमंगाल सेफ्टीट्यांकी जामखोल्ने 9851109635

सस्तोमा ढल मंगाल जामखोल्ने 9841050858

सेफ्टीट्यांकी सफाई ३५००/- 9841673230, 9851099572

सेफ्टीट्याङ्की सफाई ठुलोगाडीमा मेसिनबाट ९८५१०२४३६४

ढलटवाइलेट मंगल जामखोल्ने 500/- 9841176292

चाहियो

सेक्युरिटी गार्ड तु.अर्जेन्ट १९,०००-२३,०००।-, ९८२३००५३८४

मासुकाट्न जानेको अनुभवी तिन जना खानेबस्ने सुविधा २५-३५ हजार हातिगौडा ९८५१२४५९३०

लगनखेल म:म: सेन्टरमा कामदारको आवश्यकता तलब १५,०००/- खानेबस्ने ९८०१८४१९२७, ९८०३३२०७५५

बिहावारी

विश्वको जुनसुकै कुनामा भए पनि उपयुक्त बर वा बधुको लागि www. nrnmatch.com 9842981178

विदेशी मुद्रा

अमेरिकी डलर	१४६.६६
युरो	१७१.९९
पाउन्ड स्टर्लिङ	१९६.६०
अस्ट्रेलियन डलर	१०३.८८
कतारी रियाल	४०.१३

राष्ट्र बैंकको आधारमा

सुन
रू. ३,२८,६००

चाँदी
रू. ५,८१५

डाँडैभरि सोलार

चीनको जियाङ्सी प्रान्तको सुइचुवानस्थित छिन्छी गाउँको पहाडी भूभागमा राखिएको सोलार । चिनियाँ सरकारले 'सोलारमार्फत गरिबी निवारण' योजना तथा नवीकरणीय ऊर्जा योजनाअन्तर्गत खेतीमा प्रयोग हुन नसक्ने जमिनमा सोलार बिछ्याएको हो ।

तस्बिर : एएफपी/रासस

होली र निर्वाचनको प्रभाव : ठूला र गौरवका आयोजनाको काम सुस्त

राष्ट्रिय गौरवका हुलाकी तथा मध्यपहाडी राजमार्ग र सिँचाइ आयोजनाहरूको काम एक साता बन्द

विमल खतिवडा (काठमाडौं)

आसन्न निर्वाचन र होलीका कारण कामदार आफ्नो जिल्ला गएपछि साना, मध्यम र राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको काम प्रभावित भएको छ । अत्यावश्यकबाहेकका अन्य आयोजनाको काम रोकिएको हो । केही आयोजनाका कर्मचारी पनि निर्वाचनमा खटिएपछि निर्माण प्रगति हुन सकेको छैन । एक साताजति ती आयोजनाको काम रोकिने सम्बद्ध अधिकारीले जानकारी दिएका छन् ।

निर्माणको अन्तिम चरणमा रहेको नागढुंगा-सिस्नेखोला सुरुङ मार्गको काम मंगलबारदेखि रोकिएको छ । मंगलबारदेखि शनिबारसम्म सुरुङमार्गको काम बन्द हुने नागढुंगा-सिस्नेखोला सुरुङमार्ग निर्माण आयोजनाका निर्देशक सौजन्य नेपालले बताए । 'यही बेला होली पर्‍यो, निर्वाचन पनि भयो,' उनले भने, 'सुरुङको धेरै काम सकिसकेको छ, धादिङतर्फ पहिरो नियन्त्रण भइरहेको थियो, अब केही दिन काम रोकिएको छ ।' आइतबारदेखि नियमित रूपमा काम हुने उनको भनाइ छ । सुरुङमार्गका नेपाली कामदार मतदान गर्न गएको उनले जानकारी दिए ।

निर्वाचनले निर्माणाधीन सडक र पुलको काम केही दिन प्रभावित हुने हुलाकी राजमार्ग निर्देशानालयका निर्देशक कुवेर नेपालीले बताए । 'विभिन्न ठेक्कामा कार्यरत नेपाली कामदारहरू मतदान गर्न जाने हुँदा केही दिन काम प्रभावित हुन्छ,' उनले भने, 'अब निर्वाचनपछि मात्र कामको गति बढ्छ ।' राष्ट्रिय गौरवका हुलाकी, मध्यपहाडी राजमार्ग र सिँचाइ आयोजनाको काम पनि प्रभावित बनेको छ । त्यस्तै, नागढुंगा-मुग्लिन, नारायणगढ-बुटवल, आँबुखैरेनी-पोखरा, काँकडभिट्टा-लौकही, कमला-कञ्चनपुर, काठमाडौं/तराई मधेश द्रुतमार्ग, मदन भण्डारी राजमार्गको काम पनि प्रभावित बनेको छ ।

कर्मचारी निर्वाचन गराउन र विभिन्न आयोजनाका कामदार भोट हाल्न जाने हुँदा केही दिन चालु आयोजना काम प्रभावित बनेको जलस्रोत तथा सिँचाइ विभागका महानिर्देशक मित्र बरालले बताए । 'होली र निर्वाचन एकसाथै जस्तो भयो,' उनले भने, 'धेरै कर्मचारी निर्वाचनमा पनि खटिएका छन्, यसले गर्दा सातादिन जस्तो आयोजनाहरूको काम प्रभावित बन्छ ।'

राष्ट्रिय गौरवका ६ आयोजनासहित ३२ वटा ठूला कार्यक्रम चालु रहेको जलस्रोत तथा सिँचाइ विभागका योजना, कार्यक्रम तथा अनुगमन शाखाका सिनियर डिभिजनल इन्जिनियर प्रेमहरी पराजुलीले बताए । उनका अनुसार निर्माण भइसकेका तर मर्मत गरेर पानी उपलब्ध गराउनुपर्ने ५ वटासहित नदी नियन्त्रण र राष्ट्रिय गौरवका आयोजनालाई चालु आर्थिक वर्षमा करिब ३५ अर्ब रुपैयाँ विनियोजन गरिएको छ ।

विभागअन्तर्गत अहिले राष्ट्रिय गौरवका सुनकोशी मरिन डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना, बबई सिँचाइ, सिक्टा सिँचाइ, महाकाली सिँचाइ, रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ र भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना चालु छन् । यी आयोजनामा होली र चुनावले गर्दा कामको गति घटेको छ । कामदारहरू निर्वाचनका लागि विभिन्न जिल्ला गएका छन् ।

अन्य आयोजनाको काम प्रभावित बने पनि सिंहदरबारभित्र निर्माणाधीन संसद् भवनको काम नरोकिने सहरी विकास तथा भवन विभागका महानिर्देशक रवीन्द्र बोहराले बताए । 'संसद् भवन निर्माणमा खटिने कामदार भित्रै बस्छन्, होलीमा पनि आंशिक काम भयो,' उनले भने, 'चुनावका बेला काम रोकिँदैन ।' चुनावलगत्तै भवन चाहिने भएकाले छिटो सक्ने गरी काम भइरहेको उनले सुनाए । 'चुनावलगत्तै कामदारको संख्या बढाएर दुई/तीन साताभित्र काम सक्ने गरी योजना बनाइरहेका छौं,' उनले भने, 'अन्य आयोजनाको हकमा होली र निर्वाचनले काम रोकिन्छ, केही प्रभावित बनेका छन् ।' यस विभागअन्तर्गत करिब ३० अर्बका १ हजार ५ सय वटा सानाठूला आयोजना चालु छन् ।

अहिले देशभर चालु रहेका आयोजनामा सोचेअनुरूप काम हुन नसकेको नेपाल निर्माण व्यवसायी महासंघका अध्यक्ष रवि सिंहले बताए । 'यो वर्ष सोचेअनुरूप काम भइरहेको छैन, कामदारको एकदमै अभाव छ, रोजगारीको सुनिश्चितता नभएपछि विदेशिने धेरै छन्,' उनले भने, 'काम गर्ने उमेर समूहका मान्छे पाउने मुस्किल छ, थोरै समय मात्र काम गर्नेहरू छन्, तर हिजोका दिनमा कृषि कर्मसँगै घर पायकमा आएको काम गरिहाल्ने भन्ने हुन्थ्यो ।' अहिले काम र भुक्तानीको सुनिश्चितता नहुँदा मजदुरलाई समयमै काम गरेको रकम दिन नपाइएको उनले सुनाए । जसले गर्दा निर्माण क्षेत्रमा विश्वासको संकट उत्पन्न भएको उनको बुझाइ छ ।

उनका अनुसार निर्माण क्षेत्रमा हाल २५ लाख हाराहारी रोजगार छन् । 'यसमध्ये करिब ७ देखि १० लाखसम्म भारतीय मजदुर छन्,' उनले भने, 'अहिले होली र निर्वाचनले गर्दा धेरै आयोजनाको काम प्रभावित बनेको छ, भोट पनि हाल्न पाइने, घर पनि जान पाइने भनेर धेरैजसो आआफ्नो घर गइसकेका छन् ।' उनका अनुसार देशभर सानाठूला गरेर ४ खर्ब रुपैयाँ बराबरका योजना चालु छन् ।

'लामो समयदेखि सम्झौता भएको, सुरुमा बजेटमा राखेर पछि समावेश नगरिएका, स्रोत सुनिश्चितता नपाएको, स्थानीय तहमा पठाइएका योजना पनि अझै छन्,' उनले भने, 'काम हुनेभन्दा पनि नहुने योजना धेरै छन्, त्यस्ता आयोजनासहितको रकम भने करिब १९ खर्ब छ ।' स्थानीय तहका सहित गरेर सानाठूला अनुमानित ३० हजार ठेक्का चालु रहेको उनको भनाइ छ ।

'यी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसहितका योजनाको संख्या हो,' उनले भने, 'यसमा ५ लाखदेखि २५ अर्बसम्मका योजना समावेश छन् ।' चुनावका दिन सबै योजना ठप्प हुने उनले सुनाए । बाँकी पृष्ठ ८

नागढुंगा–नौबिसे सडक

होली र निर्वाचन एकसाथ जस्तो भयो, धेरै कर्मचारी निर्वाचनमा पनि खटिएका छन्, यसले सातादिन जस्तो आयोजनाको काम प्रभावित हुनेछ

मित्र बराल
महानिर्देशक, जलस्रोत तथा सिँचाइ विभाग

चुनावमा विभागअन्तर्गत चालु रहेका अन्य आयोजनाको काम प्रभावित भए पनि सिंहदरबारभित्र निर्माणाधीन संसद् भवनको काम रोकिँदैन

रवीन्द्र बोहरा
महानिर्देशक, सहरी विकास तथा भवन विभाग

कतिपय विदेशी निर्माण कम्पनीले ठेक्का लिएका आयोजना प्रभावित हुने छैनन्, नेपाली व्यवसायीले जिम्मा लिएका आयोजनामा मात्र काम रोकिने हो

विजय जैसी
महानिर्देशक, सडक विभाग

निर्माण क्षेत्रमा २५ लाख हाराहारी रोजगार छन्, त्यसमा करिब ७-१० लाख भारतीय मजदुर छन्, होली र निर्वाचनले काम प्रभावित बनेको छ

रवि सिंह
अध्यक्ष, नेपाल निर्माण व्यवसायी महासंघ

लाइसेन्स लिएकाबाट मात्र हुने घरजग्गा कारोबार तत्काललाई स्थगित

लाइसेन्स पाएका कम्पनीले भू-सेवा केन्द्र सञ्चालनको अनुमति नलिएसम्मका लागि कारोबार रोकियो

सीमा तामाङ (काठमाडौं)

सरकारले देशभरका महानगर र उपमहानगरपालिकामा अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) लिएका कम्पनीले मात्रै २५ फागुनदेखि घरजग्गा कारोबार गर्न पाउने व्यवस्था तत्काललाई स्थगित गरेको छ । भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभागले ११ फागुनमा सूचना जारी गर्दै २५ फागुनदेखि कम्पनीबाट मात्रै अनिवार्य कारोबारको व्यवस्था गरेको थियो ।

विभागले मंगलबार सूचना जारी गर्दै लाइसेन्स पाएका कम्पनीले भू-सेवा केन्द्र सञ्चालनको अनुमति नलिएसम्मका लागि स्थगित गरिएको जनाएको छ । भू-सेवा केन्द्र सञ्चालन गरी भू-सूचना प्रणालीको माध्यमबाट घरजग्गासम्बन्धी कारोबार गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था छ । लाइसेन्स पाएका कम्पनीले भू-सेवा केन्द्र सञ्चालनको अनुमति नलिएसम्मका लागि यसअघि गरिएको परिपत्र तत्काललाई स्थगित गरिएको छ ।

'भू-सेवा केन्द्र सञ्चालन गरी भू-सूचना प्रणालीको माध्यमबाट घरजग्गासम्बन्धी कारोबार गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था भएकाले इजाजतपत्र प्राप्त व्यक्तिले भू-सेवा केन्द्र सञ्चालनको अनुमति नलिएसम्म यसअघि गरिएको परिपत्रको व्यवस्था अर्को आदेश नभएसम्म स्थगित गरिएकाले साविकबमोजिम नै कामकारबाही गर्न/गराउनु हुन आदेशानुसार अनुरोध छ,' विभागले जारी गरेको सूचनामा उल्लेख छ ।

विभागका अनुसार हालसम्म ४४ कम्पनीले अनुमतिपत्र लिइसकेका छन् । लाइसेन्सका लागि १९७ कम्पनीको आवेदन परेकामा केही कालोसूचीमा परेको र केही प्रक्रियामै रहेका विभागले जनाएको छ । अनुमतिपत्र दिने निर्णय भएपछि उक्त फर्म वा कम्पनीले एक पटकमा पाँच करोड रुपैयाँसम्म कारोबार गर्नेको हकमा पाँच लाख रुपैयाँ र एक पटकमा पाँच करोड रुपैयाँभन्दा घटी वा बढी जतिसुकै रकमको कारोबार गर्नेको हकमा १० लाख रुपैयाँ शुल्क बुझाउनुपर्ने मालपोत नियमावली, २०३६ मा उल्लेख छ । लाइसेन्स पाइसकेका कम्पनीले ६ महानगरपालिका र ११ उपमहानगर भित्र कारोबार गर्न पाउनेछन् ।

सरकारले गत २७ असोजमा राजपत्रमा सूचना जारी गर्दै एक पटकमा ३ करोड रुपैयाँभन्दा बढीको घरजग्गा कारोबार गर्ने कम्पनीले अनुमति लिनुपर्ने व्यवस्था गरेको थियो । घरजग्गा कारोबार गर्ने कम्पनीले २७ मंसिरभित्र अनुमतिपत्रका लागि आवेदन दिनुपर्ने थियो । भूमि व्यवस्थापन अभिलेख विभागले १३ कात्तिकमा ३० दिनभित्र आवेदन पेस गर्न भन्दै सूचना जारी गरेको थियो । लगत्तै १३ मंसिरमा थप १५ दिन समय थपिएको थियो ।

सरकारले मालपोत ऐनको दफा २६ को 'क' र 'ख' प्रयोजनका लागि सूचना प्रकाशन गरेको राजपत्रमा उल्लेख छ । मालपोत ऐनको दफा २६ को 'क' मा घरजग्गासम्बन्धी कारोबार गर्न अनुमतिपत्र लिनुपर्ने उल्लेख छ । सरकारले राजपत्रमा प्रकाशन गरी तोकेको क्षेत्रमा सोही सूचनामा उल्लेख भएको क्षेत्रफल वा रकमको सीमाभन्दा बढीको घरजग्गासम्बन्धी कारोबार गर्दा अनुमति लिनुपर्ने उक्त दफामा उल्लेख छ ।

ऐनको दफा २६ को 'ख' मा इजाजतपत्रका लागि निवेदन दिनुपर्ने उल्लेख छ । दफा २६ को 'ख' को उपदफा १ मा घरजग्गासम्बन्धी कारोबार गर्न इजाजतपत्र लिन चाहने व्यक्तिले तोकिएबमोजिमका विवरण, कागजात र दस्तुरसहित नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको अधिकारीसमक्ष निवेदन दिनुपर्ने उल्लेख छ । बाँकी पृष्ठ ८

दुई दिनमा साढे ५७ अंक बढेर नेप्से बन्द

आइतबार १९.०४ र मंगलबार ३८.५२ अंकले बढ्यो नेप्से, निर्वाचनअघि सेयर बजार नखुल्ने

कान्तिपुर संवाददाता (काठमाडौं)

यो साता दुई दिन आइतबार र मंगलबार मात्र सेयर बजार खुलेको छ । सोमबार सार्वजनिक बिदा भएकाले सेयर बजार बन्द रह्यो । अब निर्वाचनपछि आउँदो साता सोमबार मात्र सेयर बजार खुल्नेछ ।

निर्वाचनका लागि सार्वजनिक बिदा र नियमित बिदा परेकाले यो साता दुई दिन मात्र सेयर बजार खुलेको हो । आइतबार नेप्से १९.०४ र मंगलबार ३८.५२ अंक गरी दुई दिनमा समग्र ५७.५६ अंकले बढेको छ । गत साता पाँचै दिन सेयर बजार खुलेकामा चार दिन नेप्से परिसूचक बढेको थियो ।

चुनावअघिको अन्तिम कारोबार दिन मंगलबार नेप्से १ दशमलव ४४ प्रतिशतले बढेर २ हजार ७ दशमलव १२.४९ बिन्दुमा उक्लिएको छ ।

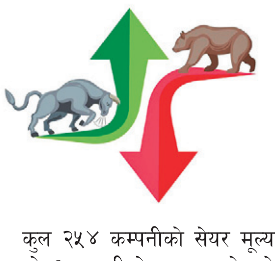

कुल २५४ कम्पनीको सेयर मूल्य बढ्यो, ६ कम्पनीको मूल्य घट्यो भने २ कम्पनीको मूल्य स्थिर रह्यो । मंगलबार साढे २ सय कम्पनीका सेयरधनीले नाफा कमाएका छन् । जसमध्ये सालपा विकास बैंकको सेयर मूल्य सबैभन्दा धेरै ९.९९, पञ्चकन्या माई हाइड्रोपावरको ९.८९ र रिलायन्स स्पिनिङ मिल्सको सेयर मूल्य ९.८२ प्रतिशतले बढेको नेप्सेले जनाएको छ । यीसँगै २ सय ५४ कम्पनीको सेयर मूल्य उकालो लागेको छ । तर ६ वटा कम्पनीका सेयरधनीको सम्पत्तिको मूल्य घटेको छ । तीमध्ये शुभम् पावर लिमिटेडको सेयर मूल्य सबैभन्दा बढी २ दशमलव ५३ प्रतिशतले घट्यो । बाँकी पाँच कम्पनीले पनि शुभम् पावरलाई नै पछ्याएका छन् । २ कम्पनीका सेयरधनी न नाफा न घाटाको अवस्थामा रहे ।

सो दिन कुल ६१ हजार ३ सय २ ९ पटकको सेयर किनबेचमा १ करोड ५१ लाख ८४ हजार ६ सय ७ कित्ता सेयर किनबेच भएको छ । ती किनबेचमा ६ अर्ब २३ करोड रुपैयाँको सेयर कारोबार भएको छ । अघिल्लो दिनको तुलनामा कारोबार रकम बढेको हो । गत आइतबार बजारमा ५ अर्ब ८४ करोड ८३ लाख रुपैयाँ बराबरको सेयर कारोबार भएको थियो । सो दिन कारोबार रकमका आधारमा आँखु खोला जलविद्युत् सबैभन्दा अघि छ । बाँकी पृष्ठ ८

लुम्बिनीका ६ पहाडी जिल्लालाई 'अर्गानिक' बनाउने तयारी

रोल्पा, प्युठान, रुकुम पूर्व, गुल्मी, अर्घाखाँची र पाल्पाका माछा, मासु, दूध, फलफूल, तरकारीलगायत उत्पादन अर्गानिक बनाउने प्रयास

घनश्याम गौतम (बुटवल)

लुम्बिनी प्रदेशका ६ पहाडी जिल्लालाई 'अर्गानिक' बनाउने प्रयास सुरु भएको छ। पहाडमा खाद्यान्नदेखि मासुजन्य उत्पादनलाई 'अर्गानिक' रूपान्तरण गर्न प्रदेश सरकारले पहिलो प्राथमिकतामा राखेको हो। लुम्बिनी प्रदेश सरकारले गत वर्षदेखि १५ वर्षे कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयन योजना अघि सारेको थियो। त्यसको कार्यान्वयन सुरु भएको छ। प्रदेश सरकारले रुकुम पूर्व, रोल्पा, प्युठान, गुल्मी, अर्घाखाँची र पाल्पालाई अर्गानिक जिल्ला बनाउन लागेको हो।

सरकारले गत आर्थिक वर्षमै 'लुम्बिनी कृषि विकास रणनीति' स्वीकृत गरेको थियो। उक्त रणनीतिले कृषि रूपान्तरणका लागि उन्नत बीउबिजन प्रवर्द्धन, बाँझो जमिन उपयोग, एक जिल्ला एक उपज कार्यक्रम, जलवायुमैत्री कृषि, स्रोत केन्द्र सुदृढीकरण, आन्तरिक क्वारेन्टाइन, निर्यातमुखी उद्योग स्थापना र सहकार्य प्रवर्द्धनलाई प्राथमिकतामा राखेको छ।

रणनीतिमा बाली तथा जल व्यवस्थापन, निजी क्षेत्रसँग सहकार्य, कृषि अनुसन्धान-शिक्षा-प्रसार समन्वय, प्रविधि विकास तथा हस्तान्तरणलाई पनि मूल आधार बनाइएको छ। दोस्रो आवधिक योजनामा प्रांगारिक र व्यावसायिक कृषि मुख्य लक्ष्य मानेर काम अघि बढेको छ। प्रांगारिक कृषि अभियान सञ्चालन गर्दै 'लुम्बिनी प्रांगारिक कृषि दशक' कार्यान्वयनलाई अघि सारिएको हो।

आधुनिकीकरण, औद्योगिकीकरण र बजारीकरणमार्फत कृषि व्यवसाय विस्तार, बाँझो जमिन उपयोग र दिगो व्यवस्थापन, कृषि तथा पशु बिमा कार्यक्रम विस्तारमार्फत लगानी जोखिम कम गर्ने, कृषि पूर्वाधार, प्रविधि र प्राविधिक जनशक्ति सुदृढीकरणमा पनि रणनीतिले जोड दिएको छ। पशुपन्छी क्षेत्र आत्मनिर्भरता र निर्यातमुखी लक्ष्य, पशुपन्छी विकासलाई आधुनिक, प्रतिस्पर्धी र प्रविधियुक्त बनाउने रणनीति तयार गरेर कार्यान्वयन सुरु गरिएको छ।

प्रदेशको कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालयका प्रवक्ता एव वरिष्ठ कृषि अर्थविज्ञ हरिप्रसाद पण्डितका अनुसार लुम्बिनी प्रदेशमा २२ लाख २८ हजार ८ सय हेक्टर क्षेत्रफल जमिन छ। त्योमध्ये ३० दशमलव ५ प्रतिशत अर्थात् ६ लाख ७९ हजार ६ सय १३ हेक्टर खेतीयोग्य जमिन छ। तर, ५ लाख ३५ हजार ३ सय ५१ हेक्टर क्षेत्रफलमा खेती हुने गरेको छ। जुन ७८ दशमलव ८ प्रतिशत देखिन्छ। सिँचाइ सुविधा ४५ दशमलव ९ प्रतिशत अर्थात् २ लाख ४५ हजार ५ सय ४१ हेक्टर क्षेत्रमा मात्र पुगेको छ।

राष्ट्रिय कृषि कुल गार्हस्थ उत्पादनमा लुम्बिनी प्रदेशको योगदान १४ दशमलव ३ प्रतिशत छ। प्रदेशको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रले २९ दशमलव ६ प्रतिशत योगदान रहेको छ। लुम्बिनी प्रदेशको तथ्यांकमा ७ लाख ६५ हजार ९२ जना कृषक रहेको प्रवक्ता पण्डितले बताए। 'तथ्यांकअनुसार प्रदेशका ६७ प्रतिशत नागरिक प्रत्यक्ष कृषि पेसामा आश्रित रहेको देखिन्छ,' उनले भने, 'त्यसमा बढीमा १० प्रतिशत किसान मात्र व्यावसायिक हुन्, बाँकी परम्परागत कृषि प्रणालीमा काम गरिरहेका छन्।' परम्परागत खेती प्रणाली गरिरहेका किसानलाई व्यावसायिक बनाउँदै अर्गानिक खेती प्रविधिको विस्तार गर्नु चुनौतीपूर्ण अवस्था रहेको उनले बताए।

लुम्बिनीका मुख्यमन्त्री चेतनारायण आचार्यले सरकारले अघि सारेको रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन र त्यसपछि प्राप्त हुने प्रतिफलले लुम्बिनी प्रदेश कृषिमा नमुना र अर्गानिक बन्ने बताए। त्यसका लागि प्रदेश सरकारले पहाडी जिल्लालाई अर्गानिक जिल्ला बनाउने प्रयास उच्च प्राथमिकतामा राखेको हो। कृषि विकासका लागि प्रदेश सरकारको प्राथमिकता, कार्यदिशा र साझेदार निकायसँग सहकार्य, उपलब्धि र प्रभावकारितामा पनि सरकारले छलफल गरिरहेको छ।

कतिपय जिल्लामा सरकारले घोषणा गरेका कार्यक्रम प्रभावकारी बनेका छन्। पाल्पाको निस्दी गाउँपालिकालाई अर्गानिक घोषणा गरेर त्यहाँको अदुवा अन्तर्राष्ट्रिय बजारसम्म पुऱ्याउन सफल भएको प्रदेश सरकारको भनाइ छ। त्यसको अनुभवलाई आधार बनाउँदै १० वर्षभित्र स्पष्ट किटानीसहित अर्गानिक क्षेत्र घोषणा गर्ने लक्ष्य निर्धारण गरिएको मुख्यमन्त्री आचार्यले बताए।

'सरकार र साझेदार दुवैले ५०/५० प्रतिशत लगानी गरेर परिणाममुखी कार्यक्रम अघि बढाउन सकिन्छ,' उनले भने, 'वन-जंगलको पातपतिंगर र गोठको मललाई व्यवस्थापन गरेर अर्गानिक उत्पादन बढाउन सकिने आधारसहित हामीले नीति तथा कार्यक्रममा प्राथमिकताका साथ समेटेका छौं।' साझेदार निकायहरूसँग सहकार्य बढाउँदै माछा, मासु, दूध, फलफूल, तरकारी तथा अन्य उत्पादनमूलक क्षेत्रमा साझेदारी गर्न सकिने उनले बताए।

सरकारले झन्डै १ करोड लगानी गरेर तयार गरेको बुटवलको बधशाला निर्माण सम्पन्न भएको ३ वर्षसम्म पनि सञ्चालन हुन सकेको छैन। सरकारले त्यस्ता योजनाहरूको पनि वर्गीकरण गरेर अबका योजना तयार हुनुपर्ने मुख्यमन्त्री आचार्यले बताए। 'अबका योजना त्यस्तो बन्नु हुँदैन,' उनले भने, 'अबका साझेदारी कार्यक्रम स्पष्ट किटानी र प्रतिफलमा आधारित हुनुपर्छ।'

प्रदेशका कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारीमन्त्री दिनेश पन्थीले दूध, मासु, माछा, तरकारी र खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर बन्न प्रदेश सरकार प्राथमिकतासाथ काम गर्दै आएको बताए। हेफर इन्टरनेसनल नेपालका राष्ट्रिय निर्देशक डा. तीर्थराज रेग्मीले लुम्बिनी प्रदेशलाई प्राथमिकतामा राखेर साना किसानको जीवनस्तर सुधारको उद्देश्यले विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको जानकारी दिए।

मन्त्री पन्थीले लुम्बिनी प्रदेश सरकारले कृषि रूपान्तरणका लागि दीर्घकालीन योजना तयार पारेर कार्यान्वयनको चरण सुरु गरिसकेको बताए। 'प्रांगारिक कृषि विस्तार, उत्पादनमा आत्मनिर्भरता, आधुनिकीकरण र साझेदारीमा आधारित कार्यक्रम आगामी वर्षमा प्रमुख आधारका रूपमा अघि सारिएको छ,' उनले भने, 'त्यसका लागि अहिले व्यावसायिक कृषि पेसा अँगाल्ने किसान र परम्परागत खेती प्रणालीमा आश्रित कृषकहरूको तथ्यांक पनि संकलन भइरहेको छ।' प्राप्त तथ्यांक विश्लेषण गरेर त्यसपछिको आवश्यकताका आधारमा थप रणनीति तय गरिने उनले बताए। जनगणना २०७८ अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको जनसंख्या ५१ लाख २२ हजार ७८ छ। त्यसमा झन्डै ७ लाख किसान परम्परागत कृषिमा आश्रित छन्।

मंगलबार ६ अर्ब २३ करोडको कारोबार

१९ फागुन २०८२ को नेप्से परिसूचक

कम्पनीको नाम	अघिल्लो दिनको मूल्य	अन्तिम मूल्य	कारोबार संख्या	फरक
युनिलिभर नेपाल लिमिटेड	४६३००	४६३००	५	०
बोटलर्स नेपाल (बालाजु) लिमिटेड	१५२००	१५३५०	३०	१५०
राष्ट्रिय बिमा कम्पनी लिमिटेड	१५१०५	१५१२९	१५८	२४
राष्ट्रिय बिमा कम्पनी लिमिटेड प्रमोटर सेयर	११८५१	११८४७	८०	-४
बोटलर्स नेपाल (तराई) लिमिटेड	११७८०	११८००	२५५	२०
आत्मनिर्भर लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	६३५०	६४००	९२५	५०
साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन	६०७०	६०९०	२३२३	२०
विशाल बजार कम्पनी लिमिटेड	४६६८	४६२१	१०५१	-४७
उपकार लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	३१७८	३२०५	६६५	२७
स्वस्तिक लघुवित्त संस्था लि.	२८१०	२८७५	१५३५	६५
सीईडीबी होल्डिङ लिमिटेड	२५१९	२५३५	१४७४७	१६
सागर डिष्टिलरी लिमिटेड	२०००	२००९	२१४०२	९
गुँरास लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१९२३	१९४०	७२४१	१७
सपोर्ट माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था	१९००	१९१३	१४२२	१३
युनिक नेपाल लघुवित्त वित्तीय संस्था	१८८८	१८९०	३२९	२
एसवाई प्यानल नेपाल लिमिटेड	१८४०	१८८५	१३२१३४	४५
महिला लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१८५८	१८७०	७६२	१२
सिटिजन्स इन्भेस्टमेन्ट ट्रस्ट	१७९०	१८०३	८२१३	१४
गार्डियन माइक्रो लाइफ इन्स्योरेन्स	१७६०	१७६९	१०४६	९
कुथेली बुखरी स्मल हाइड्रोपावर लि.	१६५६	१६८४	२२६	२८
स्वाभिमान लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१६६५	१६८४	१४१५	१९
सिर्जनशील लघुवित्त वित्तीय सस्था लि.	१५८०	१६०५	२८२	२५
सीवाईसी नेपाल लघुवित्त वित्तीय संस्था	१५७३	१५९७	६३८	२४
कर्पोरेट डेभलपमेन्ट बैंक लि.	१५५७	१५९२	७७०२	३५
एनआरएन इन्फ्रास्ट्रक्चर एण्ड डेभलपमेन्ट लि.	१४८९	१५५२	३६१५६	६३
विन नेपाल लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१५३५	१५५०	८२९	१५
नेष्डो समृद्ध लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१५४१	१५४५	४४८	४
झापा इनर्जी लिमिटेड	१४८०	१४७०	६८६२	-१०
मानुषी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१४४०	१४६८	१७०	२८
उन्नती सहकार्य लघुवित्त वित्तीय संस्था	१४२३	१४४५	२५१९	२२
नारायणी डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड	१३९९	१४२६	१२७३९	२७
गणपती लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१४००	१४२०	८२२	२०
क्रेस्ट माइक्रो लाईफ इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.	१३३७	१४१८	२५८०३	८१
मुक्तिनाथ कृषि कम्पनी लिमिटेड	१३६०	१३९५	४१०८	३५
मिथिला लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१३४६	१३५६	२०९७	१०
धौलागिरी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१३३४	१३५०	१५९	१६
ओम मेघाश्री फमास्युटिकल्स लिमिटेड	१३०३	१३४०	९७०८	३७
जीवन विकास लघुवित्त वित्तीस्य संस्था लि.	१३२१	१३३९	५८५०	१८
श्रीनगर एग्रीटेक इन्डष्ट्रिज् लिमिटेड	१३२९	१३३५	६१४११	६
नेपाल माइक्रो इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.	१२९५	१३२५	१३५९७	३०
माहुली लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१३१५	१३१७	२९१९	२
सामुदायिक लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१२९९	१३१०	६४८	११
नेपाल रिइन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेड	१२२७	१२५०	२३९४८	२३
ग्लोबल आइएमइ बैंक डेबेन्चर	११६५	११६५	९३२३३	०
हिमालयन डिस्टिलरी लिमिटेड	११४४	११५९	५२०५८	१५
ग्लोबल आईएमई लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	११२१	११५०	११८२	२९
नेशनल लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	११३०	११४५	२३१०	१५
जनउत्थान सामुदायिक लघुवित्त वित्तीय संस्था	१११६	११३३	२१४	१७
आशा लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१०९५	११२२	७४९१	२७
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड डेबेन्चर २०९१	१०८२	१०९८	२५	१६
एनआइसी एशिया ऋणपत्र २०८८	१०९९	१०७८	२५	-२१
मुक्तिनाथ डबेन्चर २०८४/८५	१०६२	१०७५	७५	१३
ग्रिन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	१०६०	१०७२	९३९३	१२
फोर्डवार्ड माइक्रोफाइनान्स लघुवित्त वित्तीय	१०५७	१०६६	५९४	९
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड इनर्जी बोण्ड	१०५५	१०५५	२६३७८	०
निफ्रा ग्रीन इनर्जी डेबेन्चर ६% २०८८/८९	१०२१	१०३५	२५	१४
हिम स्टार उर्जा कम्पनी लिमिटेड	१०१६	१०१६	३२६०९	०
लक्ष्मी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	९४०	९९७	२३०४	५७
पियोर इनर्जी लिमिटेड	९७३	९९६	१८७४२	२३
अभियान लघुवित्त वित्तीय संस्था लिमिटेड	९७५	९८०	४७२९	५
आरम्भ चौतारी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	९६०	९६९	४०००	९
बन्दीपुर केबलकार एण्ड टुरिजम लि.	९४०	९६५	७५३२४	२५
मातृभूमि लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	९४०	९४९	४२२६	९
छिमेकी लघुवित्त वित्तीय संस्था लिमिटेड	९२०	९३८	२४८९९	१८
इमर्जिङ नेपाल लिमिटेड	९०७	९३५	८७०	२९
इन्फिनिटी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	९२९	९३०	२६९६	१
हिमालय लघुवित्त वित्तीय संस्था लिमिटेड	९२०	९३०	१८५२	१०
कालिका लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	९१७	९२५	२५५८	८
हाथवे इन्भेस्टमेन्ट नेपाल लिमिटेड	९०४	९१९	५२१७	१५
ट्रेड टावर लिमिटेड	८९६	९१७	५०१९२	२१
कालिञ्चोक दर्शन लिमिटेड	८८८	९०१	३१२५	१३
सर्वोत्तम सिमेन्ट लिमिटेड	८८०	८८९	२५६८९	९
नेपाल वेयरहाउस कम्पनी लिमिटेड	८६५	८८९	२५५१	२३
सम्पदा लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	८७२	८७५	३६१०	३
राधि जलविद्युत कम्पनी लि.	८५७	८७४	२३९१४१	१७
नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लिमिटेड	८७६	८७२	१२२०३	-४
डिप्रोक्स लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	८४३	८५९	२०५२१	१६
हिमालयन रिइन्स्योरेन्स लिमिटेड	८४५	८५९	१०६५५८	१४
मञ्जुश्री फाइनान्स लिमिटेड	८३१	८४५	२६७१२६	१४
स्वरोजगार लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	८१९	८४०	१२०८२	२१
साम्भि इनर्जी लिमिटेड	८१०	८३९	५१८१३	२९
चन्द्रागिरी हिल्स लिमिटेड	८२८	८३७	१०५११	९
लाइफ इन्स्योरेन्स कर्पोरेसन नेपाल लि.	८३६	८३७	७२७२	१
सप्तकोशी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	८१४	८२३	११४७५	९
मन्डु हाइड्रोपावर लिमिटेड	८१०	८१६	१०४१	६
फर्स्ट माईक्रो फाईनान्स लघुवित्त वित्तीय संस्था	७९५	८०१	८८५२	६
माई खोला हाइड्रोपावर लिमिटेड	७९१	८००	१६८३	१०
समता घरेलु लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	७९०	८००	१२१६७	१०
मिड सोलु हाइड्रोपावर लिमिटेड	७९१	७९०	१५२०	-१
नेपाल लाईफ इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.	७७५	७८१	२७७४१	६
साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था	७६५	७८१	२६५८७	१६
ग्रामिन विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	७६२	७७७	५१२४	१५
नाडेप लघुवित्ति वित्तीय संस्था लि.	७६१	७७५	६९८३	१४
मबिलुङ्ग इनर्जी लिमिटेड	७४०	७७०	२०००५	३०
तारागाउँ रिजेन्सी होटेल लिमिटेड	७६३	७७०	७५३	७
भगवती हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट कम्पनी लि.	७६०	७६६	१६३६	६
विजय लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	७४८	७५७	३०१५	९
श्रीस्टार हाइड्रोपावर लिमिटेड	७४२	७५६	२८९५	१४
सिन्धु विकास बैंक लिमिटेड	७४२	७५१	१५१६४	९
स्वावलम्बन लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	७३५	७४७	७५१७	१२
धर्मखोला हाइड्रो इनर्जी लिमिटेड	७२५	७३६	५०८१४	११
मेरो माईक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	७१६	७३५	३६८५	१९
बुटवल पावर कम्पनी लिमिटेड	७१५	७३३	६८३१८	१८
प्रभु इन्स्योरेन्स लिमिटेड	७१९	७३०	२०६३६	११
अपर स्याग्जे हाइड्रोपावर लिमिटेड	७०३	७३०	४१६१	२७
चिरख्वा हाइड्रोपावर लिमिटेड	६८३	७२३	६२१२	४०
रावा इनर्जी डेभलपमेन्ट लिमिटेड	७०५	७२२	१३९०	१७
ओरियन्टल होटेल लिमिटेड	७१०	७१५	२२९०	५
सिद्धार्थ प्रिमियर इन्स्योरेन्स लिमिटेड	७०१	७१०	३५१४	९
शुभम पावर लिमिटेड	७२६	७०८	१४४९	-१८
सालपा विकास बैंक लिमिटेड	६४३	७०७	७६०	६४
निर्धन उत्थान लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	६६८	६९२	११५६१	२४

कुल कारोबार मूल्य : ६,२३४,३८१,४८०।७५ **कारोबार संख्या** : ६१,३२९

सेयर संख्या : १५,१८४,६०७ **नेप्से** : २,७१२।४९ (३८।५१)

अर्थ संक्षेप

एआई-नेटिभ कल सेन्टर सोलुसनको 'टिङटिङ कनेक्ट'

काठमाडौं (कास)- एआई प्रविधि कम्पनी 'टिङटिङ' ले एआई-नेटिभ कल सेन्टर सोलुसन 'टिङटिङ कनेक्ट' सार्वजनिक गरेको छ। दशकौंदेखि सिट संख्या र महँगो लाइसेन्स शुल्कमा सीमित रहेको परम्परागत कल सेन्टर उद्योगलाई चुनौती दिँदै कम्पनीले यो अत्याधुनिक प्रविधि शून्य लागतमा उपलब्ध गराउने घोषणा गरेको छ। लामो समयदेखि पुराना प्रणालीहरूमा एआईका केही सुविधा मात्र थप गर्ने अभ्यास भइरहेका बेला टिङटिङले भने एआईलाई नै मेरुदण्ड बनाएर यो प्रणाली विकास गरेको हो। यसले हरेक संवादलाई स्वचालित रूपमा रेकर्ड गर्ने, वास्तविक समयमा ट्रान्सक्राइब गर्ने र तत्कालै ग्राहकको भावना विश्लेषण गर्ने क्षमता राख्छ। परम्परागत प्रणालीमा केवल २ प्रतिशत कलको मात्र म्यानुअल गुणस्तर जाँच हुने गरेकोमा टिङटिङ कनेक्टले शतप्रतिशत कुराकानीको विश्लेषण गरी कार्यसम्पादनमा पूर्ण स्पष्टता प्रदान गर्ने कम्पनीको दाबी छ।

एसजे मोटो र हिमालयन जाभाको नयाँ आउटलेट काठमाडौंमा

काठमाडौं (कास)- पोखरामा पहिलो आउटलेट सञ्चालनमा ल्याएको एसजे मोटो र हिमालयन जाभाले काठमाडौंको कान्तिपथमा दोस्रो आउटलेट सञ्चालनमा ल्याएको छ। सन् २०२१ मा स्थापना गरिए पनि पूर्ण रूपमा परिमार्जन गरी नयाँ स्वरूप प्रदान गरिएको छ। अब यो आउटलेट अझ फराकिलो सिटिङ क्षेत्र र ताजा वातावरणसहित बाइकिङ उत्साही तथा कफी पारखीहरूलाई एउटै छानामुनि जोड्ने उद्देश्यले तयार गरिएको छ। काठमाडौं आउटलेटले प्रिमियम कफीको स्वाद लिन, आपसी भेटघाट गर्न र मोटरसाइकल संस्कृतिको उत्सव मनाउन अनौठो र आकर्षक स्थान उपलब्ध गराउँछ। नयाँ परिवेशले आराम, समुदाय र आपसी सम्बन्धलाई विशेष प्राथमिकता दिएको छ, जसले दुवै ब्रान्डको साझा दृष्टिकोण-परम्परागत क्याफेभन्दा फरक एक जीवनशैली गन्तव्य सिर्जना गर्ने-प्रतिबिम्बित गर्ने कम्पनीले जनाएको छ।

'पश्चिम एसियाको द्वन्द्वको प्रभाव नेपालको अर्थतन्त्र र आपूर्तिमा'

कान्तिपुर संवाददाता (काठमाडौं)

पश्चिम एसियाको द्वन्द्वले नेपालको अर्थतन्त्र र आपूर्ति व्यवस्थामा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने विज्ञहरूले बताएका छन्। नेपालको अर्थतन्त्र विश्व बजारसँग अलग हुन नसक्ने र विश्व बजार प्रभावित हुँदा त्यसको असर नेपाली अर्थतन्त्रसम्म आइपुग्ने उनीहरूको भनाइ छ।

नेपाल आर्थिक पत्रकार संघ (नाफिज) ले मंगलबार आयोजना गरेको 'पश्चिम एसियाको द्वन्द्व : नेपालको अर्थतन्त्र र आपूर्ति व्यवस्थामा पार्ने प्रभाव' विषयक अन्तर्क्रियामा वाणिज्यविद्, पेट्रोलियम व्यवसायी र नेपाल राष्ट्र बैंकका अधिकारीहरूले यस्तो बताएका हुन्। कार्यक्रममा सहभागी वक्ताहरूले पश्चिम एसियाको द्वन्द्वबाट नेपालले विभिन्न विषयहरूमा ध्यान दिनुपर्नेमा जोड दिए।

कार्यक्रममा पेट्रोलियम व्यवसायी शिवप्रसाद घिमिरेले तत्काल पेट्रोलियम पदार्थ अभावको स्थिति सिर्जना नहुने बताए। 'समयसमयमा नेपालमा विभिन्न कारणले पेट्रोलियम पदार्थको अभाव हुँदै आएको छ। यसर्थ, विभिन्न मुलुकमा द्वन्द्व हुँदा नेपालमा पनि एक किसिमको अभावको त्रास फैलने गर्छ,' घिमिरेले भने, 'यस्तो अवस्थामा विगतको अभ्यासलाई हेरेर पनि त्रसित हुनु स्वाभाविक हो। तर, समग्र स्थिति हेर्दा तत्कालै पेट्रोलियम पदार्थको अभाव हुने देखिँदैन।'

अहिले भएको द्वन्द्वका कारण एकातर्फ उत्पादन घटेर जाने, आपूर्ति शृंखलामा पनि समस्या पैदा गर्ने भए पनि त्यसले नेपालसम्म तत्कालै असर नगर्ने उनको तर्क छ। केही दिन अगाडि मात्रै ग्यास अभावको त्रास फैलिएका कारण पनि समग्र इन्धन नै अभाव हुने हो कि भन्ने त्रास जनमानसमा फैलिएको उनको भनाइ छ।

यसैगरी, वाणिज्यविद् रवि शंकर सैंजुले मध्यपूर्व तथा पश्चिम एसिया द्वन्द्वबाट नेपालले पाठ सिक्नुपर्ने बताए। 'एसिया द्वन्द्वबाट नेपालको अर्थतन्त्रमा कस्तो असर पर्छ र उक्त घटनाबाट हामीले के सिक्नुपर्छ भन्ने विषय मुख्य हुन्छ। वास्तवमा अर्को देशमा भएको घटनाले अर्थतन्त्रमा प्रभाव पार्ने र सुरक्षाको बाटो अपनाउने पाठ हामीले सिक्नुपर्छ,' सैंजुले भने, 'अर्को देशको घटनाले आफ्नो अर्थतन्त्रमा परेको प्रभावलाई बुझेर अघि बढ्नुपर्ने काम हामीले गर्नुपर्छ।'

यस्तै, नेपाल राष्ट्र बैंकका कार्यकारी निर्देशक रामशरण खरेलले पश्चिम एसियाको द्वन्द्वका कारण नेपालको अर्थतन्त्रमा फेरि एक पटक चुनौती थपिएको बताए। 'कोरोना महामारीबाट आर्थिक स्थिति सामान्य अवस्थामा फर्कन नपाउँदै भूराजनीतिक तनाव, बाढीपहिरो र अहिले इरानको द्वन्द्वले फेरि अर्थतन्त्र प्रभावित हुने देखिन्छ,' खरेलले भने, 'आगामी निर्वाचनबाट नयाँ सरकार बनेपछि अर्थतन्त्रले लय समाउने अपेक्षा गरिएकामा यस द्वन्द्वले थप चुनौती थपेको छ।'

उनका अनुसार जेन-जी आन्दोलनपछि अर्थतन्त्र लयमा आउने बाटोमा थियो। बैंकिङ प्रणालीमा अत्यधिक तरलता रहेको, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको ब्याजदर कम भएको र नयाँ सरकार आएपछि तरलता व्यवस्थापन हुने अपेक्षा गरिएको अवस्थामा नै मध्यपूर्वको द्वन्द्वले फेरि चुनौती थपेको खरेलको भनाइ छ।

कार्यक्रममा नाफिज अध्यक्ष मेनुका कार्कीले द्वन्द्वका कारण नेपालको रोजगारी र आम्दानीमा दीर्घकालीन असर पार्न सक्ने बताइन्। 'द्वन्द्वले पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य र अन्य उपभोग्य सामग्रीको आपूर्ति व्यवस्थालाई समेत ठूलो प्रभाव पार्न सक्ने सम्भावना देखिन्छ,' कार्कीले भनिन्, 'नेपालको पेट्रोलियम पदार्थ पूर्णरूपले भारतसँग निर्भर छ। भारतले इरान र मध्यपूर्वका देशहरूबाट कच्चा तेल आयात गर्छ।' उनले ती देश नै द्वन्द्वमा लामो समय जाने हो भने नेपाल त्यसको सिकार नबन्ला भन्न नसकिने बताइन्।

दुई दिनमा साढे...

प्रतिकित्ता ३ सय ७१ रुपैयाँका दरले यो कम्पनीको ३४ करोड ६५ लाख रुपैयाँको सेयर कारोबार भएको छ। यस्तै, रिदी पावर कम्पनीको २७ करोड ७४ लाख, एसवाई प्यानल नेपालको २४ करोड ६७ लाख, मञ्जुश्री फाइनान्सको २२ करोड ६० लाख रुपैयाँको सेयर कारोबार भएको नेप्सेले जनाएको छ।

सो दिन कारोबारमा आएका १३ उपसमूहमध्ये व्यापारबाहेक सबैको परिसूचक बढे। तर, व्यापार उपसमूहको परिसूचक ३१ अंकले घट्यो। बढ्ने उपसमूहमध्ये जीवन बिमा १३६.०४, उत्पादन तथा प्रशोधन १३७.८१ र होटल तथा पर्यटन ११६.६२ अंकले बढे। यस्तै, बैंकिङ उपसमूहको परिसूचक १.६४, विकास बैंकको १.५९, वित्त कमपनीको १.४३, होटल तथा पर्यटनको १.६०, जलविद्युत्को २.६०, लगानीको १.५२, जीवन बिमा १.०५, उत्पादन तथा प्रशोधन १.४९, लघुवित्त १.६६, सामूहिक लगानी कोष ०.८३, निर्जीवन बिमा १.११ र अन्य १.०३ प्रतिशतले बढे। यो साता दुई दिनको कारोबारमा सेयर बजारको आकार कुल बजार पुँजीकरण ९७ अर्बले विस्तार भएको छ। जसअनुसार गत बिहीबार ४४ खर्ब ६६ अर्ब रुपैयाँ रहेको कुल बजार पुँजीकरण मंगलबार ४५ खर्ब ६३ अर्ब रुपैयाँ कायम भएको छ।

लाइसेन्स लिएकाबाट मात्र...

त्यस्तो अधिकारीका रूपमा भूमि व्यवस्थापन विभागका महानिर्देशकलाई तोकिएको छ।

सोही दफाको उपदफा ३ मा प्राप्त निवेदन जाँचबुझ गर्दा व्यहोरा मनासिब देखिए सम्बन्धित अधिकारीले तोकिएबमोजिमका सर्त उल्लेख गरी निवेदकलाई घरजग्गासम्बन्धी कारोबार गर्न इजाजतपत्र दिनुपर्ने उल्लेख छ। उक्त इजाजतपत्रको अवधि पाँच वर्षका लागि हुने दफा २६ को 'ख' को उपदफा ४ मा उल्लेख छ।

मालपोत नियमावली, २०३६ को दफा २३ को उपदफा 'ञ' मा मालपोत ऐनको दफा २६ को उपदफा 'क' अनुसार प्राकृतिक र कानुनी व्यक्ति वा कानुनी व्यक्तिहरूबीच घरजग्गासम्बन्धी कारोबार गर्न इजाजतपत्र लिन चाहने व्यक्तिले तोकिएको अधिकारीसमक्ष निवेदन दिनुपर्ने जनाइएको छ।

आवेदन बुझाउँदा घरजग्गासम्बन्धी कारोबार गर्ने उद्देश्य रहेको कम्पनी वा फर्म दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, कम्पनीको हकमा कम्पनीको प्रबन्धपत्रको प्रतिलिपि र अद्यावधिक सेयर लगतको प्रतिलिपि बुझाउनुपर्नेछ। स्थायी लेखा नम्बर दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, कम्पनी वा फर्मको पछिल्लो आर्थिक वर्षसम्मको कर चुक्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, कम्पनी वा फर्मको विस्तृत व्यावसायिक कार्ययोजनासमेत आवेदनसँगै बुझाउनुपर्ने व्यवस्था नियमावलीमा छ।

घरजग्गासम्बन्धी कारोबारका लागि इजाजतपत्र लिन कम्पनी वा फर्म सञ्चालक समितिको निर्णयको प्रतिलिपि र कम्पनी वा फर्मको वेबसाइट, इमेल र सम्पर्क व्यक्तिको नम्बरसमेत बुझाउनुपर्ने नियमावलीमा उल्लेख छ। सरकारले घरजग्गा कारोबार गर्ने व्यक्तिलाई केही नगरी कम्पनीमार्फत हुने कारोबारलाई मात्रै नियमन गर्न खोजेको भन्दै घरजग्गा व्यवसायीले भने असन्तुष्टि जनाएका छन्।

होली र निर्वाचनको...

'होली र निर्वाचनले ८० प्रतिशत योजना प्रभावित हुन्छन्, चुनावको दिन त सबै आयोजना ठप्पै हुन्छन्,' उनले भने, 'पूर्ण रूपमा आयोजना सञ्चालनमा आउन चुनाव सकिएपछि पनि केही दिन लाग्छ।'

अहिलेको सरकारले काम गराउने लक्ष्य नलिएको उनले सुनाए। 'यो सरकारको मुख्य लक्ष्य निर्वाचन गराउनेमै छ, विकासे मन्त्रालयका कर्मचारी पनि अहिले काम गराएर भुक्तानी गराउन सकिँदैन भन्दै पछि हटिरहेका छन्,' उनले भने, 'निर्वाचनपछि बन्ने नयाँ सरकार आएपछि मात्र कामले गति लिन्छ।' निर्वाचनका बेला विभागअन्तर्गतका आयोजना पनि प्रभावित बन्ने सडक विभागका महानिर्देशक विजय जैसीले बताए। 'कतिपय विदेशी निर्माण कम्पनीले लिएका ठेक्का प्रभावित बन्ने छैनन्,' उनले भने, 'नेपाली निर्माण व्यवसायीले ठेक्का लिएका आयोजनामा काम गर्ने कामदारहरू मतदानका लागि जाने भएकाले केही दिन काम रोकिने हो।' विभागअन्तर्गत २ खर्ब १३ अर्बका करिब २६ सय वटा ठेक्का चालु रहेको उनले बताए।

पश्चिम एसियाको द्वन्द्वको जोखिम...

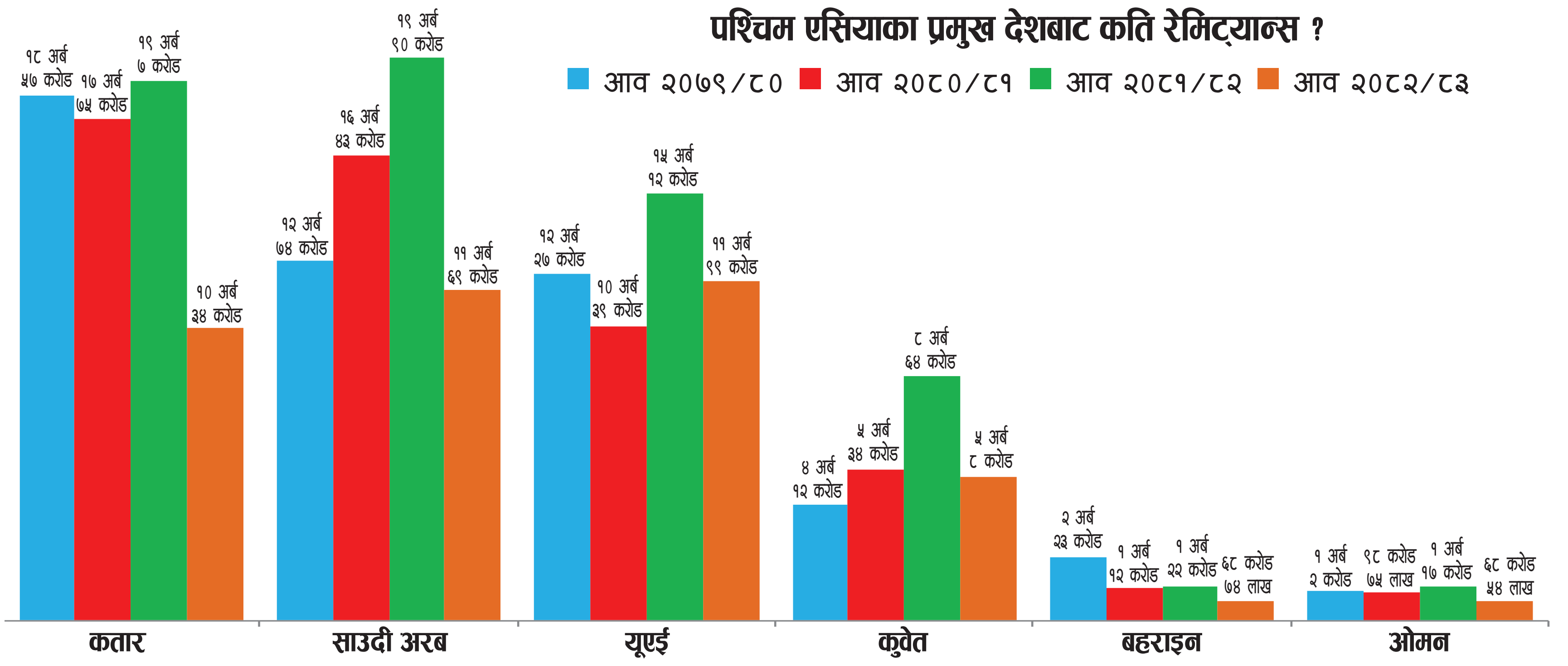

खाडी क्षेत्रमा तनाव लम्बिए वस्तु आयातमा समस्या हुने र आयात महँगो हुने भएकाले मुलुकमा मुद्रास्फीति बढ्ने विज्ञहरू बताउँछन् ।

'आयात महँगो हुँदा ढुवानी र बिमा शुल्क बढ्ने भएकाले मुलुकको विदेशी मुद्रा सञ्चिति दबाबमा रहने जोखिम छ,' व्यापारविद् रविशंकर सैंजू भन्छन्, 'तनाव जारी रहे एकातिर कामदारको उद्धार गर्नुपर्नेछ भने अर्कातिर विदेश जाने श्रमिकसमेत रोकिने सम्भावना रहन्छ । यसले रेमिट्यान्समा असर पर्नेछ ।'

युद्धका कारण पश्चिम एसियाका धेरै मुलुकको व्यापारिक गतिविधि प्रभावित भएकाले त्यसको असर नेपालको रेमिट्यान्स, व्यापार र श्रम बजारमा पर्ने राष्ट्र बैंक आर्थिक अनुसन्धान विभाग प्रमुख रामशरण खरेल बताउँछन् । 'कुल रेमिट्यान्समध्ये पश्चिम एसियाका करिब १५ देशबाट करिब ४० प्रतिशत रेमिट्यान्स नेपालमा आउने गरेको छ । युद्धका कारण त्यसमा प्रत्यक्ष प्रभाव पर्ने सम्भावना छ,' उनी भन्छन्, 'खाडी मुलुकमार्फत हुने व्यापार प्रभावित हुने जोखिम धेरै छ ।'

खाडी मुलुकको अर्थव्यवस्था खलबलिएपछि थप नेपाली वैदेशिक रोजगारीमा जाने वातावरण नहुने खरेलको भनाइ छ । 'सरकारले ती क्षेत्रमा जान रोक लगाएकाले नेपालको रोजगारी प्रभावित हुन थालेको छ ।'

नेपाल रेमिटर्स एसोसिएसनका पूर्वअध्यक्ष चन्द्र टण्डन पनि खाडीमा रहेको अशान्तिका कारण नेपाली कामदार प्रभावित भएको र त्यसको प्रत्यक्ष असर रेमिट्यान्समा पर्ने निश्चित रहेको बताउँछन् । 'मैले आज (सोमबार) मात्रै दुबई, कतार, साउदी अरब र कुवेत गरी चार मुलुकमा रहेका हाम्रा कर्मचारीसँग त्यहाँको अवस्थाबारे कुरा गरेको थिएँ । उनीहरूले अप्ठेरो परिस्थिति रहेको जानकारी दिए,' उनले भने, 'आइतबार र सोमबार कतारमा धेरै मनी चेन्जर कम्पनी बन्द थिए । छिटफुट खुले पनि काम भएन ।'

खाडी मुलुकहरू नेपालीका मुख्य श्रम गन्तव्य हुन् । संयुक्त अरब इमिरेट्स (यूएई) मा ९ लाख, साउदी अरबमा ३ लाख ८४ हजार, कतारमा ३ लाख ६० हजार, कुवेतमा १ लाख ७५ हजार, बहराइनमा ३० हजार र ओमानमा २५ हजार नेपाली श्रमिक कार्यरत छन् । विगतमा वैदेशिक रोजगारीमा गएकामध्ये करिब ८० प्रतिशत खाडी मुलुकमा जाने हुन्थे । पछिल्ला वर्षहरूमा अरू देशमा जाने नेपालीको संख्या बढेको छ ।

अब खासगरी कतार जाने नेपालीको संख्या अझै बढ्नेवाला थियो । सन् २०३० मा कतारले एसियाली खेलकुद प्रतियोगिता गर्दै छ । त्यसका लागि खेलकुदका ठूला पूर्वाधार निर्माण भइरहेको छ । कतारले यसअघि सन् २०२२ को विश्वकप फुटबल आयोजना गरेको थियो । विश्वकपका लागि रंगशालालगायत पूर्वाधार निर्माणका लागि २०२२ अघिसम्म नेपालबाट वार्षिक १ लाख (नयाँ र पुरानो गरी) श्रमिक कतार गएको वैदेशिक रोजगार विभागको तथ्यांक छ ।

सन् २०२२ पछि एक/दुई वर्ष नेपालबाट कतार जाने कामदार थोरै घटेको थियो । तर त्यसपछि वार्षिक एक लाखभन्दा बढी कामदार कतार जाने गरेका छन् । विभागको तथ्यांकअनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा १ लाख ४० हजार र आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा १ लाख ३४ हजार नेपाली कतार गएका थिए । कतारमा नेपाली कामदारको संख्या ४ लाखसम्म पुगेको थियो । अहिले पनि ३ लाख ५७ हजार नेपाली त्यहाँ कार्यरत छन् । यसले कतारको रोजगारीमा स्थिरता देखिन्छ ।

व्यापारविद् सैंजू पश्चिम एसियामा जारी तनावका कारण नेपालको वैदेशिक रोजगारी प्रभावित हुने सम्भावना रहेका कारण सरकारले श्रम गन्तव्यको सुरक्षा र उद्धार योजना बनाउनुपर्ने बताउँछन् । 'खाडीमा रहेका करिब २० लाख नेपालीको सुरक्षाका लागि सम्बन्धित देशका दूतावासहरूलाई उच्च सतर्कतामा राख्नुपर्छ । आवश्यक परे चार्टर्ड उडानमार्फत तुरुन्त उद्धार गर्नुपर्छ,' उनी भन्छन् ।

रोजगारविज्ञ युवराज बस्नेत भने खाडी क्षेत्रको श्रम बजारमा पर्ने असरबारे अहिले अनुमान गर्नु हतार हुने बताउँछन् । 'अहिले भइरहेको युद्ध खाडीका देशहरूप्रति लक्षित भएको देखिँदैन । यो अमेरिकी सैन्य शिविरहरूमा केन्द्रित छ,' उनी भन्छन्, 'युद्ध कति लामो समयसम्म लम्बिन्छ, त्यसले हाम्रो प्रमुख गन्तव्यको भविष्य निर्धारण गर्छ ।'

अन्तर्राष्ट्रिय सञ्चारमाध्यम रोयटर्सले तेलको मूल्य प्रतिब्यारेल एक सय डलरसम्म पुग्ने भन्दै समाचार लेखेको छ । सोमबार कच्चा तेलको मूल्य १० प्रतिशतले वृद्धि भई प्रतिब्यारेल ८२ डलरसम्म पुगेको थियो, जुन सन् २०२५ यताकै उच्च हो । मंगलबार प्रतिब्यारेल ८२ डलर हाराहारीमै कारोबार भइरहेको छ । तेलको मूल्य बढेर प्रतिब्यारेल सय डलर पुग्ने अनुमान गरिएकाले नेपालमा इन्धनको मूल्यका कारण यातायात लागत र उत्पादन लागतमा प्रभाव पर्ने अर्थविद् केशव आचार्य बताउँछन् । आगामी दिनमा आयात मूल्य, यातायात लागत, उत्पादन लागतदेखि मुद्रास्फीतिसमेत बढ्ने उनको भनाइ छ ।

हाल नेपालले भारतबाट मात्र पेट्रोलियम पदार्थ आयात गर्ने गरेको छ । भारतीय आयल निगम (आईओसी) ले खाडी मुलुकबाट इन्धन आयात गर्छ । नेपालले तेल आयातका लागि हरेक पाँच वर्षमा आईओसीसँग सम्झौता गर्दै आएको छ । भारतले खाडीबाट ल्याएको इन्धन नै नेपाललाई दिने हो ।

'स्ट्रेट अफ हर्मुज' इरान र ओमानबीचको जलमार्ग हो । यसले खाडीलाई अरब सागरसँग जोड्छ । विश्वको कुल तेल खपतको २० प्रतिशत बराबरको तेल ढुवानी गर्ने ट्यांकर साउदी अरब, इराक, इरान, यूएई, कुवेत, कतारलगायत उत्पादकका कार्गोले समेत यही मार्ग प्रयोग गर्छन् । 'इरानलगायत विभिन्न देशमा रहेका पेट्रोलियम पदार्थको खानीमा आक्रमण भएसँगै सोमबारै विश्वबजारमा कच्चा तेलको मूल्य बढिसकेको छ । पेट्रोलियम पदार्थ पूर्ण रूपमा आयातित रहेकाले नेपाल पनि प्रभावित हुन सक्छ,' राष्ट्र बैंकका आर्थिक अनुसन्धान विभाग प्रमुख रामशरण खरेलले भने ।

इरानविरुद्ध अमेरिका-इजरायलले 'ओपेक प्लस' (तेल निर्यात गर्ने देश तथा सहयोगी देशहरूको समूह) को सदस्य देश इरानविरुद्ध युद्ध गरेपछि र तेहरानको प्रतिशोधले पश्चिम एसियाको तेल ढुवानीमा अवरोध भएको छ । ओपेक प्लसको बैठकमा आइतबार दिनको १ लाख ३७ हजार ब्यारेलदेखि ५ लाख ४८ हजार ब्यारेल कच्चा तेल उत्पादन गर्ने विकल्पमाथि छलफल भएको छ । छलफलपछि आगामी अप्रिलदेखि दिनको २ लाख ६ हजार ब्यारेल तेल उत्पादन बढाउने सहमति भएको छ । मौसमी कमजोरीका कारण जनवरीदेखि मार्च २०२६ सम्मका लागि उत्पादन वृद्धिमा रोक लगाइएको छ ।

भारतले इन्धन ढुवानीको वैकल्पिक मार्गहरू खोजिरहेको छ । पेट्रोलियम पदार्थको अभाव हुने भन्दै नेपालमा आइतबारदेखि नै पेट्रोल पम्पहरूमा लाइन देखिएको छ । तर नेपाल आयल निगमले तत्काल मूल्यवृद्धि नहुने र अभाव पनि नहुने बताउँदै आएको छ ।

पाइपलाइनमार्फत नियमित रूपमा पेट्रोलियम पदार्थ आयात भइरहेको र आसन्न निर्वाचनमा पनि पर्याप्त मात्रामा पेट्रोलियम पदार्थको आयात जारी रहने निगमका प्रबन्ध निर्देशक चण्डिका भट्टले बताए । 'अनावश्यक रूपमा पेट्रोलियम पदार्थ स्टोर गर्दा हुन सक्ने आगोजन्य दुर्घटनाको जोखिमलाई मध्यनजर गरी जेरी क्यान, ड्रममा पेट्रोलियम पदार्थ भर्न निषेध गरिएको छ,' उनले भने, 'दुर्घटनाको जोखिम न्यूनीकरण गर्न आवश्यक परिमाणमा मात्र पेट्रोलियम पदार्थ खरिद गरी सहयोग गर्न उपभोक्तालाई हाम्रो आग्रह छ । पछिल्लो समय अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा सुन, चाँदी, ग्यासलगायतको समेत मूल्यवृद्धि भएको छ । सुन प्रतिऔंस ५ हजार २ सय ३०.५० डलरमा कारोबार भइरहेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय बजार मूल्य हेरेर नै नेपालमा सुनको मूल्य तय गरिन्छ ।

पश्चिम एसियामा गरिने आपूर्तिमा पनि जारी युद्धका कारण सिधा असर पर्ने देखिएको छ । चालु आर्थिक वर्षका सात महिनामा नेपालले खाडी मुलुकहरूबाट ४८ अर्ब ७६ करोड ७६ लाख रुपैयाँको आयात गरेको छ । त्यही अवधिमा १ अर्ब ६४ करोड १६ लाख रुपैयाँको निर्यात भएको छ । गत वर्ष खाडी मुलुकबाट ५० अर्ब ३१ करोड ५१ लाख रुपैयाँको आयात र ३ अर्ब ४५ करोड ९४ लाख रुपैयाँको निर्यात भएको भन्सार विभागको तथ्यांकमा छ ।

नेपाल खाडी मुलुकमा श्रमिक पठाउने देश मात्र नभई कच्चा पदार्थ (प्लास्टिक/धातु), कृषि (मल) र निर्माण सामग्री (जिप्सम) का लागिसमेत ती देशमा निर्भर छ । अहिले देखिएको तनावले नेपालको औद्योगिक उत्पादन र खाद्य सुरक्षाका लागि प्रत्यक्ष चुनौती रहेको जानकारहरू बताउँछन् । यूएईबाट सबैभन्दा बढी सुन, चाँदी र तिनका गरगहना र तामाको तार आयात भएको भन्सार विभागको तथ्यांक छ । चालु आर्थिक वर्षका ७ महिनामा यूएईबाट ३७ अर्ब ६ करोड रुपैयाँ बराबरको सुन, चाँदी र तामाको तार आयात भएको छ । अन्य वस्तुसमेत गरेर सात महिनामा यूएईबाट ४१ अर्ब रुपैयाँ बराबरको आयात गरिएको छ ।

यूएईबाट सुन-चाँदी हवाईमार्गबाट ल्याउने गरिए पनि अहिले ठप्प छ । बाँकी वस्तु 'स्ट्रेट अफ हर्मुज' जलमार्गबाटै आउने भएकाले नेपालको सुन-चाँदी व्यवसाय र विद्युतीय उत्पादन क्षेत्र ठप्प हुन सक्ने सरकारका पूर्वसहसचिव रविशंकर सैंजू बताउँछन् ।

साउदी अरबबाट प्लास्टिक, प्याकेजिङ र पाइप उद्योगका लागि अत्यावश्यक कच्चा पदार्थ आयात हुने गर्छ । मुख्यतया पोलिमर (पोलिथिन र पोलिप्रोपिलिन) आयात हुने गरेको विभागले जनाएको छ । सात महिनामा साउदी अरबबाट ३ अर्ब ७२ करोड २९ लाख रुपैयाँको वस्तु आयात भएको छ ।

कतारबाट रासायनिक मल, सुनका गरगहना, टेलिभिजनलगायत आयात गरिन्छ । चालु आर्थिक वर्षका सात महिनामा मात्रै कतारबाट नेपालले २ अर्ब ५० करोड रुपैयाँभन्दा बढीको रासायनिक मल आयात गरेको छ । विभागका अनुसार ७ महिनामा कतारबाट ३ अर्ब ३४ करोड रुपैयाँ बराबरको वस्तु आयात गरिएको छ ।

ओमानबाट सबैभन्दा बढी सिमेन्ट उद्योगका लागि आवश्यक जिप्सम आयात गरिएको छ । जिप्सम मात्रै ३२ अर्ब ८ करोड रुपैयाँको आयात गरिएको भन्सारको तथ्यांक छ । ओमानमा हेभी इक्विपमेन्ट (बुलडोजर आदि) को व्यापार हुने गरेको देखिएको छ ।

खाडी क्षेत्रबाट आउने सुन-चाँदीबाहेक सबै सामग्री औद्योगिक उत्पादन तथा अर्थतन्त्रसँग अन्तरसम्बन्धित छन् । यसको असर यहाँको उत्पादनमा पर्ने निश्चित छ । सैंजूका अनुसार साउदी अरबबाट आउने प्लास्टिकजन्य कच्चा पदार्थ र यूएईबाट आउने तामाको आपूर्ति रोकिए नेपालका प्लास्टिक पाइप, बाल्टिन, प्याकेजिङ र बिजुलीका तार बनाउने उद्योगहरूमा कच्चा पदार्थको अभाव हुन सक्छ । त्यसका साथै उत्पादन लागत निकै बढ्न सक्छ ।

कतारबाट रासायनिक मल आपूर्तिमा अवरोध आए खेतीको मुख्य सिजनमा मल अभाव भई नेपालको खाद्य सुरक्षामा चुनौती थपिने सैंजू बताउँछन् । 'नेपाली उद्यमीका लागि खाडी मुलुक उदाउँदो बजार रहेकाले क्षेत्रीय युद्ध भए चिया बगान, गलैंचा कारखाना र चाउचाउ उद्योगमा आश्रित नेपालीको जीविकोपार्जनमा धक्का लाग्नेछ,' उनी भन्छन् । उनका अनुसार साउदी अरबबाट 'पोलिमर' र कतारबाट 'मल' मा निर्भर रहेकाले तत्काल भारत, चीन वा दक्षिण-पूर्वी एसियाली देशबाट यी वस्तु आयात गर्ने वैकल्पिक बाटो खोज्नुपर्ने अवस्था आएको छ ।

पश्चिम एसियामा भएको युद्धको असरले नेपाली अर्थतन्त्र प्रत्यक्ष प्रभावित हुने नेपाल चेम्बर अफ कमर्सका अध्यक्ष कमलेशकुमार अग्रवाल बताउँछन् । 'अहिले नेपाल पनि विश्व अर्थतन्त्रको सञ्जालबाट टाढिन सक्ने अवस्था छैन, यसकारण त्यहाँ भएको आर्थिक उचारचढावको प्रत्यक्ष प्रभाव हाम्रोमा पनि पर्छ,' उनी भन्छन्, 'अल्पकालका लागि रेमिट्यान्स घट्न सक्छ । तर, केही समयपछि यो अवस्थामा सुधार आउँछ किनकि त्यहाँ पुनर्निर्माण सुरु भएपछि कामदारको माग बढ्छ ।'

मुख्य कुरा पश्चिम एसियामा द्वन्द्व कहिलेसम्म लम्बिन्छ र त्यसले त्यहाँको अर्थतन्त्र कति खलबलिन्छ, त्यसका आधारमा नेपालमा पर्ने असर अनुमान गर्न सकिने अग्रवाल बताउँछन् । 'तत्काल सुन-चाँदी, तेललगायतको मूल्य बढिसकेको छ । त्यसको असर हाम्रो बजारमा पनि देखिन थालेको छ,' उनी भन्छन्, 'नेपालको पर्यटनमा पनि प्रभाव पर्छ । सबैभन्दा ठूलो असर नेपालको आपूर्ति प्रणालीमा पर्छ ।' अग्रवालका अनुसार खाडी मुलुकमा भएको तनावले भारतीय अर्थतन्त्र जति प्रभावित हुन्छ, त्यसको प्रत्यक्ष असर नेपालमा पर्छ । 'किनकि भारुसँग नेपाली मुद्राको विनिमयदर स्थिर छ,' उनी भन्छन्, 'तर, नेपाली अर्थतन्त्रमा के कति प्रभाव पार्छ भन्ने आकलन अहिल्यै गर्न गाह्रो छ ।'

निर्यातको परिमाण सानो भए पनि केही नेपाली उत्पादनका लागि खाडी मुलुकहरू महत्त्वपूर्ण बजार रहेको जानकारहरू बताउँछन् । कतार, कुवेत र बहराइनमा ठूलो मात्रामा पास्ता, नुडल्स र स्न्याक्स (कुकुरे/लेज) निर्यात भइरहेको भन्सार विभागको तथ्यांक छ । नेपालले खाडी मुलुकमा सेफ्टी रेजर ब्लेड, एक्स्काभेटर, गलैंचा र चियालगायत वस्तु निर्यात गर्दै आएको छ ।

साउदीमा हेभी इक्विपमेन्ट (बुलडोजर, एक्स्काभेटर, लोडर आदि), गलैंचा, जर्दा/खैनीलगायत वस्तु निर्यात हुन्छ । यसबाट नगण्य मात्रामा भए पनि विदेशी मुद्रा आर्जनमा सहयोग पुगेको छ । युद्ध जारी रहे नेपालको बामे सर्दै गरेको निर्यात बजारमा समेत थप संकुचन आउने निश्चित छ ।

जोखिमयुक्त क्षेत्रबाट नेपाली श्रमिक स्थानान्तरण

इरानमा रहेका दुई नेपाली अजरबैजान हुँदै दुबई आइपुगे, खाडी मुलुकका सबै क्षेत्रमा नेपाली श्रमिक सुरक्षित अवस्थामा रहेको परराष्ट्र मन्त्रालयको भनाइ

होम कार्की (काठमाडौं)

खाडी मुलुकस्थित अमेरिकी सैन्य क्याम्प र जोखिमयुक्त क्षेत्रमा रहेका नेपाली श्रमिकलाई रोजगारदाताले सुरक्षित स्थानमा सारेका छन् । इरानले निसाना बनाउन सक्ने स्थानमा रहेका श्रमिकलाई सुरक्षित ठाउँमा सारिएको हो ।

अमेरिका र इजरायलले इरानमाथि हमला गरेपछि इरानले पश्चिम एसियामा रहेका अमेरिकी सैन्य क्याम्पलाई निसाना बनाइरहेको छ । सबैभन्दा पहिला बहराइनस्थित अमेरिकी सैन्य क्याम्पमा आक्रमण गरिएको थियो । 'हामीलाई आक्रमण गर्नु दुई दिनअघि नै अरू स्थानमा लगेर राखिएको थियो । अहिले हामी सुरक्षित छौं,' बहराइनको अमेरिकी सैन्य क्याम्पमा कार्यरत एक नेपालीले भने, 'हामी परिवारसँग नियमित सम्पर्कमा छौं ।' बहराइनले अमेरिकी क्याम्प आसपासबाट सबैलाई स्थानान्तरण गरिसकेको छ । बहराइनमा भएको आक्रमणमा एक एसियाली श्रमिकको मृत्यु भएको थियो । कतार, कुवेत, साउदी अरब, ओमान, जोर्डन र इराकस्थित अमेरिकी सैन्य क्याम्पमा कार्यरत नेपाली श्रमिक पनि स्थानान्तरण भएका छन् ।

इराकको कुर्दिस्तानस्थित अर्बिल विमानस्थलमा रहेका एक सय ५० नेपालीलाई सुरक्षित स्थानमा सारिएको छ । खाडी क्षेत्र हेर्ने परराष्ट्र मन्त्रालयको पश्चिम एसिया महाशाखाका प्रमुख रामकाजी खड्काका अनुसार उनीहरूलाई होटलमा राखिएको छ । इरानले अर्बिल विमानस्थलस्थित अमेरिकी बेस क्याम्पमा पनि आक्रमण गरेको थियो ।

कतारको अमेरिकी सैन्य क्याम्पबाट पनि नेपालीलाई हटाइएको छ । खाडी क्षेत्रको सबैभन्दा ठूलो उक्त क्याम्पमा झन्डै पाँच सय नेपाली काम गर्थे । 'विभिन्न कम्पनीले त्यहाँको क्याम्पमा काम गर्न श्रमिक पठाउँछन् । ती श्रमिकले मर्मतसम्भार र सरसफाइको काम गर्छन्,' एक नेपालीले भने, 'हाम्रो कम्पनीबाट जति जना लगिएको थियो, सबै अहिले कम्पनीकै क्याम्पमा छौं । अहिले क्याम्पभित्र गैरसैनिक जान बन्द गरिएको छ ।'

संवेदनशील क्षेत्र मानिएको कतारको हमाद विमानस्थल बन्द गरिएको छ । त्यहाँ कार्यरत १५ सय नेपालीलाई सुरक्षित ठाउँमा सारिएको छ । हमाद अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थललाई 'ट्रान्जिट' बनाएका ८ हजार यात्रुलाई पनि सुरक्षित ठाउँमा लगिएको कतारले जनाएको छ ।

कतारको विदेश मन्त्रालयका प्रवक्ता मजिद मोहम्मद अल अन्सारीले हमाद विमानस्थललाई लक्ष्य गरी भएको आक्रमणलाई विफल बनाइएको बताए । कतारको रक्षा मन्त्रालयले कतारको आकाशमा पहिचान भएका क्रुज मिसाइल, ब्यालिस्टिक मिसाइल, ड्रोन र फाइटरलाई निस्तेज बनाएको जनाएको छ । तीन वटा ब्यालिस्टिक मिसाइल र १५ वटा ड्रोन भने कतारमा झरेका थिए । कतारका बाहिरी क्षेत्रका अधिकांश परियोजनामा काम रोकिएको छ । भवनभित्र भने काम भइरहेको छ । 'हामी भित्र काम गरिरहेका छौं । बाहिर भने रोकिएको छ,' कतारमा कार्यरत भीम तरामु मगरले भने ।

यूएई स्थितिलाई सामान्यीकरण बनाउने प्रयासमा छ । मंगलबार आयोजित यूएई सरकारको 'मिडिया ब्रिफिङ' मा राष्ट्रिय संकट तथा आपत्कालीन व्यवस्थापन प्राधिकरणले विद्युत्, पानी, दूरसञ्चार, यातायात, स्वास्थ्य सेवा तथा वस्तु आपूर्तिलगायतका अत्यावश्यक सेवा अवरोधबिना सञ्चालन भइरहेको जनाएको छ । यूएईमा कार्यरत जुना ओझाका अनुसार प्रमुख मलहरू सुनसान छन् । यूएईको रक्षा मन्त्रालयका अनुसार वायु प्रतिरक्षा प्रणालीले मंगलबार इरानबाट आएका ११ वटा ब्यालिस्टिक मिसाइल र १ सय २३ वटा ड्रोन निस्तेज पारेको थियो । एउटा मिसाइल यूएईको जमिनमा खसेको भए पनि कुनै मानवीय क्षति नभएको रक्षा मन्त्रालयले जनाएको छ ।

इरानले शनिबारयता यूएईमा १ सय ८६ वटा ब्यालिस्टिक मिसाइल प्रहार गरिसकेको छ । तीमध्ये १ सय ७२ वटा नष्ट गरिएको, १३ वटा समुद्रमा र एउटा जमिनमा खसेको त्यहाँको रक्षा मन्त्रालयले जनाएको छ । आबुधाबी विमानस्थलमा ड्रोन खस्दा नेपाली श्रमिक दिवस श्रेष्ठको मृत्यु भएको थियो ।

खाडी मुलुकका सबै क्षेत्रमा नेपाली श्रमिक सामान्य र सुरक्षित रहेको परराष्ट्र मन्त्रालयले जनाएको छ । 'खाडी क्षेत्र हेर्ने १० वटा नियोगबाट हामीले नेपाली सुरक्षित रहेको विवरण प्राप्त गरेका छौं,' परराष्ट्र प्रवक्ता लोकबहादुर पौडेल क्षेत्रीले भने, 'नेपाली दूतावासबाट सरकारी निकाय, नेपाली समुदायसँग नजिकको सम्पर्क र समन्वय भइरहेको छ ।'

परराष्ट्र सचिवको नेतृत्वमा 'इमर्जेन्सी रेस्पोन्स टिम' गठन भइसकेको पनि पौडेलले जानकारी दिए । 'यसबाट नेपालीको सुरक्षा र उद्धारका लागि प्रभावकारी रूपमा काम गर्न सकिने विश्वास छ,' उनले भने ।

परराष्ट्र मन्त्रालयका अनुसार आपत्कालीन सहयोगका लागि कुनै दूतावासमा पनि फोन आएको छैन । खाडी मुलुकका सरकारले स्वदेशी र विदेशी नागरिकको सुरक्षालाई उच्च महत्त्व दिइरहेको परराष्ट्र मन्त्रालयका पश्चिम एसिया क्षेत्र हेर्ने महाशाखा प्रमुख खड्काले बताए । 'ट्रान्जिटमा परेका नेपालीका लागि सम्बन्धित एयरलाइन्सबाट होटल र खानाको व्यवस्था भइरहेको छ,' उनले भने ।

खड्काका अनुसार एयर अरेबियाका २८ र फ्लाई दुबईका ८० नेपाली यात्रु यूएईको 'ट्रान्जिट' मा थिए । कुवेतमा रहेका ९० नेपाली यात्रुलाई पनि सम्बन्धित एयरलाइन्सले राखेको छ । साउदी अरबमा हज र उमराहका लागि गएका ३५ जनाका लागि आवास र खानाको प्रबन्ध मिलाउने पहल भइरहेको छ ।

इरानमा कार्यरत दुई नेपाली अजरबैजान हुँदै मंगलबार दुबई आइपुगेका छन् । अर्घाखाँचीका विष्णुप्रसाद भुसाल र राजु खनाल दुबई आइपुगेका हुन् । 'हामी इरानबाट शनिबार बिहान गाडी चढेका थियौं । आइतबार साँझ अजरबैजान पुग्यौं,' भुसालले कान्तिपुरसँग भने, 'त्यहाँ दुई दिन बसेपछि मंगलबार दुबई आइपुगेका छौं ।' उनीहरूलाई अजरबैजानको दूतावासले जहाज टिकट 'बुक' गरेर दुबई ल्याएको हो । 'दुबईबाट उडान चलेपछि नेपाल आउँछौं,' उनले भने, 'अहिले हामी सुरक्षित छौं ।' ६ नेपाली भने इरानमै छन् । परराष्ट्र मन्त्रालयले खाडी क्षेत्रमा युद्धको जोखिममा परेका नेपाली श्रमिकको विवरण लिन थालेको छ । परारा‍ष्ट्रले कन्सुलर विभागमार्फत यूएई, साउदी अरब, कतार, कुवेत, ओमान, इजरायल, लेबनान, जोर्डन र इराकमा कार्यरत नेपालीको विवरण संकलन सुरु गरेको हो । विवरण संकलनका लागि तयार गरिएको वेबसाइट नेपाली दूतावासले सार्वजनिक गरेको छ । विवरण संकलनपछि दूतावासले उद्धार आवश्यक पर्ने र नपर्नेको पहिचान गर्नेछ ।

नेताहरू जसले आफैंलाई मतदान गर्न पाउने छैनन्

केपी शर्मा ओली, पुष्पकमल दाहाल, गगनकुमार थापा, रवि लामिछाने, बालेन्द्र शाह, स्वर्णिम वाग्ले, रवीन्द्र मिश्र आफैंलाई मतदान गर्नबाट वञ्चित हुने

काठमाडौं (कास)– प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचनमा केही प्रमुख नेताहरू आफैंलाई मतदान गर्नबाट वञ्चित हुने भएका छन् । स्थायी बसोबास भएको क्षेत्रको मतदाता सूचीमा नाम भएको तर उम्मेदवारी भने अर्को क्षेत्रमा दिएकाले उनीहरूले आफैंलाई मतदान गर्न नपाउने भएका हुन् ।

प्रतिनिधिसभा निर्वाचनमा मुलुकको जुनसुकै क्षेत्रबाट उम्मेदवार हुन पाउने कानुनी प्रावधान छ । सोही सुविधा उपभोग गर्दै नेताहरू आफ्नो मतदाता नामावली नभएका क्षेत्रबाट समेत उम्मेदवार बनेका हुन् । आफूलाई मतदान गर्न नपाउने नेताहरूले सम्बन्धित क्षेत्रबाट पार्टीका प्रत्यक्ष र समानुपातिक उम्मेदवारलाई मतदान गर्नेछन् ।

एमाले अध्यक्ष केपी शर्मा ओली झापा-५ बाट उम्मेदवार छन् । उनको मतदाता नामावली भने सूर्यविनायक नगरपालिका बालकोटमा छ । भक्तपुर-२ बालकोटस्थित महेन्द्र शान्ति विद्यालयको केन्द्रबाट उनले मतदान गर्दै आएका छन् । यसपटक पनि उनले भक्तपुर-२ का आफ्ना उम्मेदवारलाई र समानुपातिकमा पार्टीलाई मतदान गर्नेछन् । ०७९ को निर्वाचनमा उनी झापा-५ बाट निर्वाचित भएका थिए । भक्तपुरमा मतदान गरेपछि ओली झापा जाने कार्यक्रम छ ।

नेपाली कम्युनिस्ट पार्टी (नेकपा) का संयोजक पुष्पकमल दाहालले पनि आफूलाई मत दिन पाउने छैनन् । उनी रुकुम पूर्वबाट उम्मेदवार छन् भने उनको मतदाता नामावली भने चितवनमा छ । दाहालले चितवन-३ को भरतपुर-१४ स्थित नेपाल प्रहरी स्कुल शान्तिपुर मतदान केन्द्रबाट मतदान गर्नेछन् । चितवन-३ मा उनले नेकपाका उम्मेदवारलाई मतदान गरी त्यही दिन रुकुम पूर्व जाने कार्यक्रम छ । दाहालको सचिवालयका अनुसार चितवनमा मतदान गरेलगत्तै उनी रुकुम पूर्व जाने तयारी छ । दाहाल ०७९ को निर्वाचनमा गोरखा-२ बाट निर्वाचित भएका थिए ।

त्यस्तै सर्लाही-४ बाट उम्मेदवारी दिएका कांग्रेस सभापति गगनकुमार थापाले पनि आफैंलाई मतदान गर्ने छैनन् । उनले काठमाडौं-४ मा पर्ने मैतीदेवीस्थित मन्दिर छेउमा रहेको केन्द्रमा मतदान गर्नेछन् । उनी पनि काठमाडौंमा मतदान गरी आफ्नो निर्वाचन क्षेत्र सर्लाही जाने कार्यक्रम छ । गत आमनिर्वाचनमा उनी काठमाडौं-४ बाट उम्मेदवार भई विजयी भएका थिए ।

राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीका अध्यक्ष रवि लामिछानेले काठमाडौं-३ को उपत्यका खानेपानी लिमिटेडको महाँकालचौरमा मतदान गर्दै आएका छन् । जबकि उनी चितवन-२ का उम्मेदवार हुन् । यसपटक पनि उनले महाँकालचौर केन्द्रबाट मतदान गर्ने भएकाले आफूलाई मतदान गर्न पाउने छैनन् । गत निर्वाचनमा पनि उनी चितवन-२ बाट निर्वाचित भएका थिए ।

राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीका वरिष्ठ नेता बालेन्द्र शाहले पनि आफूलाई मत दिन पाउने छैनन् । शाहले झापा-५ बाट उम्मेदवारी दिएका छन् । नामावली काठमाडौंमै भएकाले उनले सिनामंगलस्थित अन्नपूर्ण इंग्लिस स्कुलमा रहेको मतदान केन्द्रबाट मतदान गर्नेछन् । त्यसपछि उनी उम्मेदवार भएको जिल्ला झापा जाने कार्यक्रम छ ।

कांग्रेस महामन्त्री प्रदीप पौडेल तनहुँ-२ ढोरफेदीका मतदाता हुन् । तर उनी काठमाडौं-५ बाट उम्मेदवार भएका छन् । उनले पनि आफूलाई मत हाल्न पाउने छैनन् । पौडेल ०७९ को निर्वाचनमा काठमाडौं-५ बाट निर्वाचित भएका थिए ।

सर्लाही-३ बाट उम्मेदवारी दिएका नेकपाका नेता नारायणकाजी श्रेष्ठले पनि आफूलाई मतदान गर्न पाउने छैनन् । किनकि श्रेष्ठ गोरखा सिरानचोक गाउँपालिका जौबारीका मतदाता हुन् ।

रास्वपा वरिष्ठ नेता स्वर्णिम वाग्ले तनहुँ-१ का उम्मेदवार छन् । काठमाडौंको मतदाता भएकाले उनले पनि आफूलाई मत दिन पाउने छैनन् । उनले टोखास्थित चण्डेश्वर माध्यमिक विद्यालयमा मतदान गर्दै आएका छन् । प्रतिनिधिसभाको उपनिर्वाचनमा उनी तनहुँ-१ बाटै निर्वाचित भएका थिए ।

त्यस्तै राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी (राप्रपा) का वरिष्ठ उपाध्यक्ष रवीन्द्र मिश्रले काठमाडौं-१ मा उम्मेदवार दिएका छन् । जबकि उनी ललितपुर-१८, भैंसेपाटीका मतदाता हुन् । जसले गर्दा मिश्र पनि आफूलाई मत दिनबाट वञ्चित हुनेछन् । जनता समाजवादी पार्टी नेपालका अध्यक्ष उपेन्द्र यादव सप्तरी-३ का उम्मेदवार हुन् । तर, उनी मोरङको विराटनगर महानगरपालिका-१४ स्थित डिग्री क्याम्पसका मतदाता हुन् । मतदाता सूचीमा आफ्नो नाम नभएको क्षेत्रका उम्मेदवार भएकाले उनले पनि आफूलाई मतदान गर्न पाउने छैनन् ।

ठूला अस्पतालमा निर्वाचन लक्षित 'र्‍यापिड रेस्पोन्स टिम'

मतदान केन्द्रमै आकस्मिक स्वास्थ्य सहायताको व्यवस्था गर्न निर्वाचन आयोगको निर्देशन

काठमाडौं (कास)- बिहीबारको निर्वाचनलाई लक्ष्य गरी वीर अस्पतालसहित देशभरका ठूला अस्पतालले 'र्‍यापिड रेस्पोन्स टिम' (द्रुत प्रतिकार्य टोली) गठन गरेका छन् । निर्वाचनका कारण लामो सार्वजनिक बिदा रहेकाले आकस्मिक उपचार सेवा व्यवस्थापनका लागि टिम गठन गरिएको अस्पतालहरूले जनाएका छन् ।

निर्वाचन आयोगले मतदान केन्द्रमा नै आकस्मिक स्वास्थ्य उपचारको प्रबन्ध गर्न सरकारलाई यसअघि नै निर्देशन दिएको थियो । त्यसपछि स्वास्थ्य मन्त्रालयले निर्वाचनको समयमा पनि आपत्कालीन स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्था गर्न अस्पताल र स्वास्थ्य संस्थालाई परिपत्र गरेको थियो ।

आयोगका प्रवक्ता नारायणप्रसाद भट्टराईले विज्ञप्ति जारी गरेर अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थामा स्वास्थ्यकर्मी तयारी अवस्थामा राख्न आग्रह गरेका थिए । आयोगले संघीय मामिला मन्त्रालयमार्फत मतदान केन्द्रमा नै आकस्मिक स्वास्थ्य सहायता उपलब्ध गराउन ७ सय ५३ वटै स्थानीय तहमा परिपत्र गरेको छ । मतदाता, कर्मचारी र सुरक्षाकर्मीलाई पर्न सक्ने आकस्मिक स्वास्थ्य समस्या समाधानका लागि प्रत्येक मतदानस्थलमा प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्न भनेको हो ।

आयोगले देशभरका अस्पताल, स्वास्थ्य संस्था, चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र औषधिको तयारी गर्न पनि स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयलाई निर्देशन दिएको थियो । अत्यावश्यक र आपत्कालीन उपचार सेवा उपलब्ध गराउन परिपत्र गरिएको थियो । निर्वाचनको दिन सबैजसो अस्पतालका ओपीडी सेवा बन्द रहे पनि आकस्मिक उपचार सेवा भने सञ्चालनमा रहनेछन् ।

वीर अस्पतालमा आपत्कालीन अवस्थाका लागि इमर्जेन्सी विभाग प्रमुख डा. सुरेशप्रसाद नेपालको संयोजकत्वमा टिम बनाइएको छ । टिममा चिकित्सक, नर्ससहित स्वास्थ्यकर्मी छन् । राप्ती स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान दाङमा आपत्कालीन उपचार सेवालाई प्रभावकारी बनाउन टिम गठन गरिएको निर्देशक जनार्दन पन्थीले जानकारी दिए । आवश्यक औषधि, उपकरण चुस्तदुरुस्त राख्न, इमर्जेन्सीबाट आपत्कालीन साइरन कल वा मोबाइलमा म्यासेज आए तत्कालै चिकित्सक, नर्सिङ तथा प्यारामेडिक्स कर्मचारीले सेवा दिने उनले जानकारी दिए ।

निजामती कर्मचारी अस्पतालले मेडिकल डिभिजन प्रमुखको संयोजकत्वमा आपत्कालीन स्वास्थ्य उपचार व्यवस्थापन समिति गठन गरी सेवालाई निरन्तरता दिने जनाएको छ । भरतपुर अस्पतालले निर्वाचनका बेला हुने सार्वजनिक बिदामा ओपीडी बन्द भए पनि इमर्जेन्सी र अन्तरंग सेवा पूर्ववत् सञ्चालनमा रहने जनाएको छ । २३ फागुनबाट अस्पतालमा ओपीडी र प्रशासनिक सेवा सञ्चालनमा आउने अस्पतालले जनाएको छ ।

सरकारले निर्वाचनका कारण २०-२२ फागुनमा सार्वजनिक बिदा दिएको छ । त्रिवि शिक्षण अस्पतालले यो बेला इमर्जेन्सी र अन्तरंग सेवाबाहेक अस्पतालका दिवा सेवा बन्द हुने जनाएको छ । अस्पतालका कार्यकारी निर्देशक डा. सुवासप्रसाद आचार्यका अनुसार २०, २२ र २४ फागुनमा बिहानी सत्र मात्र सञ्चालन हुनेछन् ।

लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल बुटवलले इमर्जेन्सी विभागका प्रमुख डा. नुरुल होदाको संयोजकत्वमा आपत्कालीन स्वास्थ्य उपचार व्यवस्थापन समिति गठन गरेको छ । अस्पतालले निर्वाचनको दिन सर्जरी, मेडिसिन, अर्थोपेडिक, डेन्टल, रेडियोलोजी र प्रयोगशाला विभागमा नियमित ड्युटीबाहेक कम्तीमा एक मुख्य चिकित्सक र दुई अन्य चिकित्सक खटाउने भनेको छ ।

यस्ता छन् विश्वकप सेमिफाइनल खेल्ने टिम

ट्वान्टी-२० विश्वकपमा सहभागी २० टिममध्ये अहिले चार मात्र बाँकी छन् । बुधबार कोलकातामा हुने पहिलो सेमिफाइनलमा दक्षिण अफ्रिकाले न्युजिल्यान्डको सामना गर्नेछ । बिहीबार डिफेन्डिङ च्याम्पियन भारतले इंग्ल्यान्डसँग मुम्बईमा दोस्रो सेमिफाइनल खेल्नेछ । यी चार टिम वास्तवमै कस्ता छन् त ? एएफपीको विश्लेषण :

दक्षिण अफ्रिका

यस विश्वकपमा एकमात्र अपराजित टिम रहेको छ दक्षिण अफ्रिका । त्यो **एडेन मारक्रम**को दक्षिण अफ्रिकासामु पहिलोपल्ट विश्वकप जित्ने अवसर छ, वर्षौंको असफलतापछि । 'चोकर्स' नामै पाएको थियो, दक्षिण अफ्रिका । दुई वर्षअगाडि पनि दक्षिण अफ्रिका उपविजेतामै सीमित रहेको थियो । यसपल्ट दक्षिण अफ्रिकाले सात खेल खेलेको छ र सातैमा जित निकालेको छ । त्यो पनि सुपर एटमा भारत र वेस्ट इन्डिज जस्ता टिमविरुद्धको जित पनि समावेश छ ।

बलियो पक्ष : कप्तान मारक्रम लयमा छन्, सात खेलमा दुई सय ६८ रन बनाइसकेका छन् । दक्षिण अफ्रिका ब्याटिङक्रम मजबुत छ । यसमा क्विन्टन डी कक, रायन रिकेल्टन, डेवाल्ड ब्रेभिस, डेविड मिलर र ट्रिस्टन स्टब्स छन् । यी सबै ठुल्ठूला प्रहारका लागि लागि माहिर छन् । तीव्र गतिका बलर लुन्गी एनगिडीले १२ विकेट लिएका छन्, गजबको स्लोअफ कटर फालिरहेका छन् । केशव महाराज पनि कम्तीका छैनन्, आफ्नो बायाँ हाते स्पिन आक्रमणमा ।

कमजोरी : दक्षिण अफ्रिकाको केही कमजोरी छ भने त्यो मानसिकमात्र हुनसक्छ । विश्वकप जस्ता ठूला प्रतियोगितामा दक्षिण अफ्रिका अन्त्यतिर चुक्ने गर्छ । उसले पाँचपल्ट एकदिवसीय विश्वकप सेमिफाइनल खेलेको छ अनि दुईपल्ट टी २० विश्वकपमा पनि । सन् २०२४ मा बल्लतल्ल फाइनल त पुग्यो, तर त्यसमा पराजित रह्यो । ६ विकेट हातमा छँदा पनि जितका लागि अन्तिम चार ओभरमा २६ रन बनाउन सकेको थिएन र टिम अन्ततः ७ रनले हारेको थियो । पछिल्लो पटक टेस्ट च्याम्पियनसिप जित्दाका ८ खेलाडी अहिलेको टोलीमा पनि छ ।

इंग्ल्यान्ड

समूह चरणमा **ह्यारी ब्रुक**को टिमको प्रदर्शन उतारचढावपूर्ण रह्यो । अझभन्दा स्पष्ट सहज जित निस्केको थिएन । जस्तो, नेपालविरुद्ध अन्तिम बलको जित । तर सुपर एट पुग्दा भने इंग्ल्यान्डले लय समातेको छ । त्यसैले त यो चरणमा इंग्ल्यान्डले सहआयोजक श्रीलंकासँगै पाकिस्तान र न्युजिल्यान्डलाई हराएको थियो, त्यो पनि मज्जाले ।

बलियो पक्ष : कप्तानका रूपमा ब्रुक तेस्रो क्रममा आएका थिए । उनले पाकिस्तानविरुद्ध सानदार शतक पनि बनाए । त्यसमै टिकेर इंग्ल्यान्ड विजयी रह्यो । कप्तानका रूपमा पहिलो विश्वकपमै उनी रणनीतिकार कप्तान साबित भएका छन् । अलराउन्डर विल ज्याक्स पनि लयमै छन् । त्यसैले त उनले इंग्ल्यान्डका सात खेलमध्ये चारमा 'प्लेयर अफ द म्याच' अवार्ड जितेका छन् । उनी ब्याटबाट वास्तवमै आक्रमण देखिएका छन् । पहिलो दुई खेलमा केही महँगो साबित जोफ्रा आर्चर पनि राम्रो खेलिरहेका छन् ।

कमजोरी : ओपनर जस बटलर अहिले आफ्नो खेलजीवनकै सबैभन्दा खराब लयमा छन् । उनले ७ खेलमा बनाएको कुल रन भनेकै ६२ मात्र हो । गत वर्षको सेप्टेम्बरयता उनले टी-२० क्रिकेटमा अर्धशतकसमेत बनाउन सकेका छैनन् । उनमा आत्मविश्वासको पनि कमी देखिन्छ । तर इंग्ल्यान्डले आफ्ना पूर्व कप्तानलाई टिमबाट हटाउने पनि छैनन् । इंग्ल्यान्ड २०१० र २०२२ को उपविजेता हो ।

न्युजिल्यान्ड

न्युजिल्यान्डले भाग्यले सेमिफाइनल पुगेको थियो, किनभने उसको नेट रनरेट पाकिस्तानको भन्दा राम्रो थियो । न्युजिल्यान्ड सुपर एटमा इंग्ल्यान्डको हातबाट पराजित रहेको थियो । समूह चरणमा भने न्युजिल्यान्ड अहमदाबादमा भएको खेलमा दक्षिण अफ्रिकासँग पनि पराजित रहेको थियो । यस्तोमा फेरि एकपल्ट न्युजिल्यान्डले दक्षिण अफ्रिकाकै सामना गर्दै छ ।

बलियो पक्ष : टिमको सबैभन्दा ठूलो बलियो पक्ष भन्नु नै लगभग सबै अलराउन्डर खालका खेलाडी छन् । त्यसमा कप्तान पनि छन्, स्पिनर **मिचेल सान्टनर**को रूपमा । ग्लेन फिलिप्स र रचिन रवीन्द्र पनि । यस्तै टिममा बलिङ आक्रमणमा विविधता छ । जस्तो, लकी फर्गुसनको गति र इश सोढीको लेग स्पिन । त्यस अर्थमा सान्टनर भाग्यमानी छन् । ओपनर टिम सेफर्ट आक्रमणको सुरुआत गर्न माहिर छन् अनि टिमको फिल्डिङ सटिक छ ।

कमजारी : सेमिफाइनल पुगेका चार टिममध्ये न्युजिल्यान्ड मात्र त्यस्तो रहेको छ, जसमा एक्लैले खेल जिताउन सक्ने खेलाडीको अभाव छ । न्युजिल्यान्ड नै एक्लो त्यस्तो टिम रहेको छ, जसले सेमिफाइनल पुग्ने क्रममा दुई खेल गुमाएको छ, दक्षिण अफ्रिका र इंग्ल्यान्डविरुद्ध । न्युजिल्यान्डले टेस्ट प्रतिद्वन्द्वीमध्ये पछिल्ला सात खेलमा हराएको भनेकै श्रीलंका र अफगानिस्तान मात्र हो । सन् २०२१ को ट्वान्टी-२० विश्वकपमा न्युजिल्यान्ड उपविजेता रहेको थियो ।

भारत

डिफेन्डिङ च्याम्पियन भारतले सुपर एटमा पुगेर चाहिएको बेला त्यस्तो प्रदर्शन गरेको छ, जसले जित सम्भव पार्छ । यस्तै खेलमा भारतले जिम्बावे र वेस्ट इन्डिजविरुद्ध जित हात पारेको छ । समूह चरणमा भने **सूर्यकुमार यादव**को नेतृत्वमा रहेको भारतको प्रदर्शन प्रशंसायोग्य भने थिएन । भलै, आफ्नै भूमिमा भारत उपाधिको सबैभन्दा बलियो प्रत्याशी हो । अमेरिकाविरुद्धको खेलमा भारतले एक समय ७७ रन बनाउँदासम्म ६ विकेट गुमाएको थियो । त्यसमै सूर्यकुमारले ८४ रन बनाएर टिमको उद्दार गरेका थिए ।

बलियो पक्ष : सन्जु सामसन माथिल्लो क्रमका ब्याटरका रूपमा भारतका लागि सबैभन्दा ठूलो अस्त्र साबित भएको छ । वेस्ट इन्डिजविरुद्धको खेलमा उनको प्रदर्शन सानदार रह्यो । उनले एक्लै जित दिलाएको भन्दा पनि हुन्छ । जसप्रित बुमराहले फेरि एकपल्ट आफू उच्च स्तरको बलर साबित देखाएका छन् । वरुण चक्रवर्तीले स्पिन आक्रमणको सहयोगमा १२ विकेट लिइसकेका छन् । सेमिफाइनल वानखेडे स्टेडियममा हुनेछ । त्यहाँका ३५ हजार समर्थक भारतका लागि १२ औं खेलाडी हुनेछ ।

कमजोरी : अभिषेक बर्मा प्रतियोगिता सुरु हुँदा नम्बर एक ब्याटर थिए, तर त्यसपछिका तीन खेलमा शून्यमै आउट भए । उनको लय भारतका लागि समस्या हुनसक्छ । भलै, उनले जिम्बावेविरुद्ध अर्धशतक बनाए । उनको खराब लय भारतका लागि चिन्ताको विषय बनेको छ । वेस्ट इन्डिज र इंग्ल्यान्डविरुद्ध उनको प्रदर्शन खराब नै रह्यो । भारत २००७ र २०२४ को ट्वान्टी-२० विश्वकपको विजेता हो ।

बेल्जियमको लिगमा जनकपुर बोल्ट्सको स्वामित्व

नेपाली खेलाडीलाई अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा मौका दिलाउने र विदेशी खेलाडीलाई नेपाली क्रिकेटसँग जोडिने अवसर दिनेछौं

● **उत्सव सिग्देल**
प्रमुख, जेबी बुजेज

कान्तिपुर संवाददाता (काठमाडौं)

नेपाल प्रिमियर लिग (एनपीएल) को फ्रेन्चाइज टोली जनकपुर बोल्ट्स (जेबी) ले बेल्जियमको इयू टी-२० मा फ्रेन्चाइज लिएको छ । बेल्जियमा जुन ६ देखि १४ देखि हुने प्रतियोगितामा जेबी ब्रुजेजको स्वामित्व लिएको टोलीका प्रमुख उत्सव सिग्देलले मंगलबार जनाएका छन् ।

नेपाली खेलाडीलाई प्राथमिकतामा राख्ने उद्देश्यसहित बेल्जियम क्रिकेट लिगको फ्रेन्चाइज लिएको अमेरिकाबाट उनले बताए । 'नेपाली खेलाडीलाई अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा मौका दिलाउने अवसर र विदेशी खेलाडीलाई पनि नेपाली क्रिकेटसँग जोडिने अवसर प्रदान गर्ने विश्वास हामीले राखेका छौं,' सिग्देलले कान्तिपुरसँग भने ।

पहिलो सिजनमा १० लाख डलर खर्च हुने उनको अनुमान छ । उनका अनुसार वेस्ट इन्डिजका शिवनारायण चन्द्रपाल नै टोलीको प्रशिक्षकमा रहनेछन् । जनकपुर बोल्ट्सले एनपीएलको पहिलो सिजन जितेको थियो भने चन्द्रपालको प्रशिक्षणमा दोस्रो सिजनमा १ खेलमात्र जितेर पुछारमा थियो ।

बेल्जियम क्रिकेटले ईयू टी-२० खेल्ने टोलीमध्येमा जेबी ब्रुजेजसहित एन्टवर्प एन्कर्स, लिइज रेड लायन्सको घोषणा गरिसकेको छ । ब्रसेल्स, घेन्ट र लुभेनको प्रवर्द्धकको घोषणा हुन बाँकी छ । डेस्टिनो लिजेन्ड स्पोर्ट्सले क्रिकेट बेल्जियमसँगको सहकार्यमा यो प्रतियोगिता आयोजना गर्दै छ ।

इंग्ल्यान्डका विश्वकप विजयी कप्तान इयान मोर्गन प्रतियोगिताको ब्रान्ड एम्बासडरमा छन् । श्रीलंका एन्जेलो म्याथ्युज, वानिन्दु हसरंगा, दक्षिण अफ्रिकाका फाफ डु प्लेसिस, रसी भान डेर डुसेन, रिजा हेन्ड्रिक्स, न्युजिल्यान्डका टिम साउथी, इंग्ल्यान्डका जेम्स भिन्स र एलेक्स हेल्सले प्रतियोगितामा सहभागिता जनाउन निश्चित गरिसकेका छन् ।

एउटा टोलीमा १६ खेलाडी हुनेछ । त्यसमध्ये ४ जना बेल्जियमको खेलाडी हुनुपर्नेछ । कम्तीमा एक बेल्जियम खेलाडी प्लेयिडमा खेल्नुपर्ने प्रावधान छ । हरेक दिन २ खेल हुनेछ । सिंगल राउन्ड रोबिनपछि ९ दिनको प्रतियोगितामा प्लेअफ र फाइनल हुनेछ ।

नेपालबाट १६ खेलाडी ईयू टी-२० को ड्राफ्ट लिस्टमा समेटिएको जनाइएको छ ।

सेमिफाइनल 'पूर्ण रूपमा नयाँ'

आजको सेमिफाइनल
दक्षिण अफ्रिकाविरुद्ध न्युजिल्यान्ड
इडेन गार्डेन, १९:१५ बजे

कोलकाता (एएफपी)- दक्षिण अफ्रिकाका कप्तान एडेन मारक्रमले समूह चरणमा न्युजिल्यान्डविरुद्ध विजय हात पारेको खेलले ट्वान्टी-२० विश्वकपको सेमिफाइनलमा कुनै अर्थ नराख्ने जनाउँदै यो खेल 'पूर्ण रूपमा नयाँ सुरुआत' भएको बताएका छन् ।

दक्षिण अफ्रिका र न्युजिल्यान्ड बुधबार कोलकातामा पहिलो सेमिफाइनलमा भिड्दै छन् । दुवै टोलीले अहिलेसम्म विश्वकप जित्न सकेका छैनन् । सेमिफाइनल पुगेका चार टोलीमा दक्षिण अफ्रिका प्रतियोगिताको एकमात्र अपराजित टोली हो । टोलीले फेब्रुअरी १५ मा अहमदाबादमा भएको समूह चरणको खेलमा न्युजिल्यान्डलाई ७ विकेटले पराजित गरेको थियो ।

'समूह चरणको खेलमा हामीले उनीहरूविरुद्ध राम्रो खेलेका थियौं, तर त्यसयता दुवै टोलीले धेरै खेल खेलिसकेको छ,' कप्तान मारक्रमले भने, 'सेमिफाइनल पूर्ण रूपमा नयाँ खेल हुनेछ र फाइनल पुग्ने अवसर रहेकाले यो रोमाञ्चक पनि हुनेछ । त्यसैले समूह चरणकै खेल हुने जस्तो मलाई लाग्दैन । हामी आफ्नो उत्कृष्ट खेल दिने छौं ।' उनले अगाडि भने, 'हामी दाबेदार हौं कि होइनौं भन्ने त्यो फरक मान्छेका आ-आफना विचार हुन् । हामी राम्रो खेल खेल्न केन्द्रित छौं, त्यो यस्तो खेल हो, जुन हामी पछिल्लो १८ महिनादेखि खेल्ने प्रयास गर्दै आएका छौं ।' मारक्रमको कप्तानीमा दक्षिण अफ्रिकाले विश्वकपमा १६ मध्ये १५ खेल जितेको छ । एकमात्र हार दुई वर्षअघिको विश्वकप फाइनलमा भारतसँग रहेको थियो ।

'टिममा सिनियर खेलाडीहरू छन्, हामी उनीहरूमाथि निर्भर छौं । केही संकोच रहेमा उनीहरूले मागदर्शन गर्न मद्दत गर्छन्,' मारक्रमले भने, 'मलाई लाग्छ, त्यसले गर्दा हामीले केही वर्षयता राम्रो टिम निर्माण गर्न सक्षम भएका छौं । भाग्यवश त्यो लागू भइरहेको छ, टोलीभित्र पनि प्रयोगमा छ ।'

इडेन गार्डेनमा अभ्यासका क्रममा दक्षिण अफ्रिकी खेलाडी । (माथि तस्बिरमा सेमिफाइनल खेल्ने टिमका कप्तान दक्षिण अफ्रिकाका एडेन मारक्रम, इंग्ल्यान्डका ह्यारी ब्रुक, न्युजिल्यान्डका मिचेल सान्टानर र भारतका सूर्यकुमार यादव) ।
तस्बिर : एपीएफ/एपी

इरानको विश्वकप सहभागितामा अन्योल

एपी

जेनेभा (एपी)- पुरुष विश्वकप फुटबल सुरु हुन तीन महिना मात्र बाँकी छँदा त्यसमा इरानको सहभागिता नै अन्योलग्रस्त भएको छ । विश्वकपको एक आयोजक अमेरिकाको प्रत्यक्ष संलग्नतामा मध्यपूर्वमा द्वन्द्व बढेपछि यस्तो स्थिति तयार भएको हो । समूह चरणका तीनै खेल इरानले अमेरिकामा खेल्नेछ । त्यसमध्ये दुई खेल क्यालिफोर्नियामा हुनेछ भने एक खेल सियाटलमा । यी खेल जुन १५ देखि २६ बीच हुनेछ । यसपल्टको विश्वकपमा कुल १ सय ४ खेल हुनेछ ।

त्यसमध्ये केही खेल क्यानडा र मेक्सिकोमा सहरमा पनि हुनेछन् । अहिले अमेरिका र इजरायलले मिलेर इरानमाथि आक्रमण गरिरहेको छ । आक्रमणबाट शनिबार मात्रै इरानी सर्वोच्च नेता अयातोल्लाह अली खामेनी र केही माथिल्लो दर्जाका पदाधिकारीको मृत्यु भएको छ । त्यसको जवाफमा इरानले अमेरिकाका सहयोगी रहेका सन् २०२२ को विश्वकप आयोजक कतार र साउदी अरेबियामा आक्रमण गरिरहेको छ ।

सन् २०३४ को विश्वकप साउदी अरेबियामा हुनेछ । एसियाली फुटबल महासंघका उपाध्यक्ष तथा इरानी फुटबल संघका अध्यक्ष मेहदी ताजले भनिसकेका छन्, 'अहिलेको आक्रमणपछि कम्तीमा हाम्रो विश्वकप सहभागिता अन्योलग्रस्त बनेको छ ।'

इरानी सरकारको समर्थनमा चलिरहेको त्यहाँको फुटबल संघले कुल ४८ देशको सहभागिता रहेको विश्वकप खेल्न अस्वीकार गर्नेछ वा अमेरिका स्वयंले इरानलाई सहभागिताबाट रोक्नेछ, त्यो भने प्रस्ट भइसकेको छैन ।

अन्तर्राष्ट्रिय फुटबल महासंघ (फिफा) ले यस विषयमा अहिलेसम्म आधिकारिक रूपमा केही पनि भनेको छैन । फिफाका महासचिव म्याटिस ग्राफ्टस्ट्रोमले अहिले जे जस्तो घटना भइरहेको छ, त्यसलाई नजिकबाट नियालिरहेको बताएका छन् । विश्वकप तयारीको निगरानी गरिरहेका ह्वाइटहाउसका प्रमुख अधिकारी एन्ड्रयु गिलानीले सामाजिक सञ्जालमा लेखेका छन्, 'अहिलेका लागि हाम्रो ध्यान स्वतन्त्रताको अवसरतिर लगाऔं, विश्वकपबारे पछि निर्णय गरौंला ।'

इरान एसियाली फुटबलको महाशक्ति रहेको छ । इरान पछिल्ला आठ विश्वकपमध्ये ६ संस्करणमा छनोट भएको छ । विश्वका दुई सय ११ टिममध्ये इरानको फिफा वरीयता २० औं स्थानमा छ । कतारमा भएको पछिल्लो विश्वकपयता इरानको वरीयता २० औं स्थानभन्दा तल पुगेको छैन । पछिल्लो डिसेम्बरमा वासिङटनमा आयोजित विश्वकप 'ड्र' मा इरानलाई दोस्रो वरीयताका टिमको समूहमा राखिएको थियो ।

त्यतिबेला ताज र अन्य इरानी फुटबल प्रतिनिधिलाई अमेरिका प्रवेश गर्न दिइएको थिएन । तर 'ड्र' भने इरानका लागि अनुकूल रहेको छ । समूह चरणका लिग खेलको अन्त्यमा अधिकांस तेस्रो स्थानमा रहने टिमले नकआउट चरण प्रवेश गर्ने हुँदा इरानको पनि त्यस्तो बलियो सम्भावना छ । इरानले सुरुमा तल्लो वरीयताको न्युजिल्यान्डको सामना गर्नेछ भने त्यसपछि माथिल्लो वरीयताका टिममध्ये कमजोर बेल्जियमविरुद्ध भिड्ने छ । इरानको अन्तिम खेल इजिप्टविरुद्ध हुनेछ ।

इरान सहभागी हुने खेलमा अमेरिकामा रहेका इरानी मूलका समर्थकको बाक्लो उपस्थिति हुने अनुमान छ, तर मध्यपूर्वका अधिकांस देशका नागरिकलाई अहिले अमेरिका प्रवेशमा रोक छ । राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पको सरकारले विश्वकपका दौरान खेलाडी र प्रशिक्षकविरुद्ध भने यो नीति लागू नहुने बताइसकेको छ । इरानका लागि विश्वकप अगाडि यस्तो राजनीतिक समस्या भने नयाँ रहेको छैन र पछिल्ला विश्वकपमा पनि इरानले यस्तै समस्या सामना गर्दै आएको छ ।

कान्तिपुर पब्लिकेशन्स् लिमिटेडद्वारा प्रकाशित तथा मुद्रित, कार्यालय : सेन्ट्रल बिजनेस पार्क, थापाथली, पो.ब.नं. ८५५९, काठमाडौं, नेपाल, फोन नं. ५१३५०००, फ्याक्स: ९७७-१-५१३५००१, email : kanti@kmg.com.np, द.नं. ३१/०४९-५०, अध्यक्ष : कैलाश सिरोहिया, प्रबन्ध निर्देशक : सम्भव सिरोहिया, प्रधान सम्पादक : उमेश चौहान

नेपालमा सर्वाधिक बिक्री हुने राष्ट्रिय दैनिक

ekantipur.com

कान्तिपुर

वर्ष ३४ अंक १४ काठमाडौं | २० फागुन २०८२ बुधबार चैत्र कृष्णपक्ष प्रतिपदा | नेपाल संवत् ११४६ | राष्ट्रिय संस्करण | KANTIPUR, Nepali National Daily, Wednesday, March 4, 2026 | पृष्ठ १०+२ | १० रुपैयाँ

३४ वर्ष : नेपाल हिंडेको बाटो

भौतिक र सामाजिक पूर्वाधारमा
नेपाल २०४८ मा कहाँ थियो, २०८२ मा कहाँ पुग्यो ?

सडक

सूचांक	२०४८	२०८२
राजमार्गको लम्बाइ	३,९३३ किमि	१८,१०७ किमि
स्थानीय सडकको लम्बाइ	२,७४८ किमि	६७,२४६ किमि

स्वास्थ्य

सूचांक	२०४८	२०८२
औसत आयु	५८ वर्ष	७१ वर्ष
मातृ मृत्युदर (एक लाख सुत्केरीमा)	५३९	१५१
शिशु मृत्युदर (प्रति हजारमा)	१०१	३२
एक अस्पताल	१ लाख ६८ हजार जनसंख्या	३५ हजार जनसंख्या
एक चिकित्सक	९२ हजार जनसंख्या	११ सय जनसंख्या
सार्वजनिक अस्पताल	१११	३४५
सार्वजनिक स्वास्थ्य संस्था	११००	८७४६

शिक्षा

सूचांक	२०४८	२०८२
साक्षरता दर	३९ प्रतिशत	७६ प्रतिशत
प्राथमिक विद्यालयमा भर्ना दर	६२ प्रतिशत	९६ प्रतिशत
प्राथमिक शिक्षा पूरा गर्ने	२७ प्रतिशत	८६ प्रतिशत (आधारभूत तह)
माविको संख्या	१,९५४	११,०००

विद्युत

सूचांक	२०४८	२०८२
कुल जडित विद्युत् क्षमता	२२७ मेगावाट	३,५०० मेगावाट
विद्युतीकरण (घरधुरी)	१४ प्रतिशत	९८ प्रतिशत

अर्थ

सूचांक	२०४८	२०८२
कुल गार्हस्थ उत्पादन	१ खर्ब २० अर्ब	६१ खर्ब
प्रतिव्यक्ति आय	२०४ अमेरिकी डलर	१४९६ अमेरिकी डलर
वैदेशिक व्यापार	३१ अर्ब	२,१२० अर्ब
गरिबीको रेखामुनिको जनसंख्या	४२ प्रतिशत	२० प्रतिशत

स्रोत : राष्ट्रिय तथ्यांक कार्यालय, अर्थमन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोगका विभिन्न प्रकाशन ।

MAX
TIGER
ENERGY
DRINK
BIG CAN
+80 ML EXTRA
SEUXSUNGSUO
330
Max Tiger
ENERGY DRINK
SCAN HERE
I AM
असली
ENERGY!